

ΑΝΩΤΑΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

Ο ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΚΑΙ Ο ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΩΝ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΗ ΕΛΕΝΗ – ΣΤΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗ ΣΟΦΙΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΤΖΑΓΚΑΡΑΚΗ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ

Ηράκλειο, 2012

Copyright ©
Κοντογιάννη Ελένη – Σταυρογιάννη Σοφία, 2012
Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Αφιερώνεται
Στις οικογένειές μας που μας στήριξαν καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών μας
και συγγραφής της πτυχιακής μας εργασίας.

Ευχαριστίες

Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε θερμά την επιβλέπουσα καθηγήτρια κυρία Τζαγκαράκη Αικατερίνη, για την εμπιστοσύνη που μας έδειξε και τη σημαντική βοήθεια και καθοδήγησή της για την επιτυχή ολοκλήρωση της πτυχιακής μας εργασίας.

Ακόμα, θα θέλαμε να εκφράσουμε τις ευχαριστίες μας στο εκπαιδευτικό και διοικητικό προσωπικό του ΤΕΙ Ηρακλείου για τις πολύτιμες γνώσεις και εμπειρίες που μας χάρισαν τα χρόνια της φοιτητικής μας ζωής.

Τέλος, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε από καρδιάς τις οικογένειές μας που μας στήριξαν ηθικά και οικονομικά καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών μας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Περί ελεγκτικής

1.1 Εισαγωγή	9
1.2 Ιστορική αναδρομή	9
1.3 Ορισμός ελεγκτικής.....	12
1.4 Ο σκοπός, ο στόχος και το αντικείμενο της ελεγκτικής.....	14
1.5 Τι εξετάζει η ελεγκτική.....	15
1.6 Αναγκαιότητα της ελεγκτικής	15
1.7 Διακρίσεις ελέγχων	16
1.8 Κατηγορίες - είδη ελέγχων	17

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Εσωτερικός έλεγχος

2.1 Εισαγωγή.....	21
2.2 Ορισμός του εσωτερικού ελέγχου.....	21
2.3 Ιστορική αναδρομή του εσωτερικού ελέγχου	21
2.4 Σκοπός του εσωτερικού ελέγχου	22
2.5 Είδη εσωτερικού ελέγχου	23
2.5.1 Έλεγχοι παραγωγής (Production Audits)	23
2.5.2 Οικονομικοί έλεγχοι (Financial Audits)	24
2.5.3 Διοικητικοί έλεγχοι (Management Audits).....	24
2.5.4 Λειτουργικοί έλεγχοι (Operational Audits).....	24
2.6 Η αναγκαιότητα του εσωτερικού ελέγχου.....	25
2.7 Η ανεξαρτησία του εσωτερικού ελέγχου.....	25
2.8 Ο ρόλος του εσωτερικού ελεγκτή.....	26
2.9 Προϋποθέσεις για τη δημιουργία τμήματος εσωτερικού ελέγχου.....	27
2.10 Οργάνωση και διοίκηση τμήματος εσωτερικού ελέγχου.....	27
2.10.1 Κανονισμός λειτουργίας του τμήματος	28
2.10.2 Ο χώρος εργασίας του τμήματος.....	28
2.10.3 Το αρχείο του τμήματος.....	28

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Σύστημα εσωτερικού ελέγχου

3.1 Εισαγωγή.....	29
-------------------	----

3.2 Ορισμός	29
3.3 Σκοπός του συστήματος εσωτερικού ελέγχου.....	29
3.4 Περιεχόμενο του συστήματος εσωτερικού ελέγχου	30
3.5 Χαρακτηριστικά ενός αποτελεσματικού Σ.Ε.Ε	30
3.5.1 Οργανωτικό σχέδιο.....	31
3.5.2 Σύστημα εξουσιοδότησης αρμοδιοτήτων και ευθυνών.....	32
3.5.3 Λογιστική διάρθρωση.....	32
3.5.4 Σύγχρονη πολιτική προσωπικού	33
3.5.5 Κατάλληλο και αποτελεσματικό προσωπικό.....	33
3.5.6 Επιτροπή ελέγχου.....	33
3.6 Αδυναμίες του συστήματος εσωτερικού ελέγχου	34
3.7 Μεθοδολογία – περιγραφή του Σ.Ε.Ε	34
3.8 Αξιολόγηση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου	38
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	
<i>Εξωτερικός έλεγχος</i>	
4.1 Εισαγωγή	39
4.2 Ορισμός	39
4.2.1 Γενικά	39
4.3 Σκοποί του εξωτερικού ελέγχου	40
4.4 Είδη του εξωτερικού ελέγχου	40
4.4.1 Χρηματοοικονομικοί έλεγχοι.....	40
4.4.2 Έλεγχοι συμμόρφωσης	41
4.4.3 Λειτουργικοί έλεγχοι	41
4.4.4 Έλεγχοι αποδοτικότητας	41
4.4.5 Ειδικοί έλεγχοι.....	41
4.5 Μέθοδοι εξωτερικών ελέγχων.....	42
4.6 Η χρησιμότητα του εξωτερικού ελέγχου.....	43
4.7 Τα μειονεκτήματα του εξωτερικού ελέγχου	44
4.8 Η αναγκαιότητα του εξωτερικού ελέγχου	44
4.9 Ο ρόλος και η δράση του εξωτερικού ελεγκτή	45
4.10 Υποχρεώσεις ελεγκτών ορκωτών και μη	46
4.11 Υποχρεώσεις ορκωτών ελεγκτών	46
4.12 Θεσμικό πλαίσιο εξωτερικού ελέγχου	47
4.13 Απαγορεύσεις – περιορισμοί	47

4.14 Ανάθεση ελέγχου.....	48
4.15 Τι ισχύει για τις εταιρίες που είναι εισηγμένες στο χρηματιστήριο.....	48
4.16 Σχέση εξωτερικού ελεγκτή και παραγόντων της επιχείρησης.....	49

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Η κοινωνική ευθύνη και η υποχρέωση του ορκωτού ελεγκτή

5.1 Εισαγωγή.....	51
5.2 Ηθική ευθύνη.....	51
5.3 Η νομική ευθύνη – Η ευθύνη των ελεγκτών διεθνώς.....	53
5.3.1 Αστική ευθύνη	53
5.3.2 Ποινική ευθύνη.....	53
5.3.3 Πειθαρχική ευθύνη.....	54
5.4 Ευθύνη των ελεγκτών στην Ελλάδα.....	54
5.5 Ευθύνη του ελεγκτή προς την ελεγχόμενη μονάδα.....	55
5.6 Βασικές αρχές δεοντολογίας.....	58

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Ελεγκτικός κίνδυνος και ουσιαστικότητα

6.1 Εισαγωγή	60
6.2 Ορισμός ελεγκτικού κινδύνου.....	60
6.3 Τα στοιχεία που συνθέτουν τον ελεγκτικό κίνδυνο	60
6.3.1 Εγγενής κίνδυνος.....	61
6.3.2 Κίνδυνος εσωτερικού ελέγχου.....	61
6.3.3 Κίνδυνος μη αποκάλυψης.....	62
6.4 Η αλληλεξάρτηση των κινδύνων.....	62
6.5 Κίνδυνος ανάληψης του ελέγχου.....	63
6.6 Μοντέλο ελεγκτικού κινδύνου.....	63
6.6.1 Η χρησιμοποίηση του μοντέλου.....	63
6.7 Επιχειρησιακοί κίνδυνοι.....	64
6.8 Ορισμός Ουσιαστικότητας	65
6.8.1 Γενικά.....	65
6.9 Μεθοδολογία εκτίμησης της ουσιαστικότητας.....	66
6.10 Σχέση ελεγκτικού κινδύνου και ουσιαστικότητας.....	68

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

Φύλλα εργασίας

7.1 Εισαγωγή.....	69
-------------------	----

7.2 Ορισμός	69
7.3 Σκοποί των φύλλων εργασίας	69
7.4 Κατηγορίες των φύλλων εργασίας.....	70
7.5 Δομή των φύλλων εργασίας.....	71
7.6 Μόνιμοι και ετήσιοι φάκελοι.....	72
7.7 Κυριότητα των φύλλων εργασίας.....	72
7.8 Θεώρηση των φύλλων εργασίας.....	73
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8	
<i>Εκθέσεις ελέγχου</i>	
8.1 Εισαγωγή.....	74
8.2 Γενικά για τις εκθέσεις ελέγχου	74
8.3 Η έκθεση ελέγχου με απλή σύμφωνη γνώμη του ελεγκτή.....	76
8.4 Διαφοροποιημένες εκθέσεις ελέγχου χωρίς επηρεασμό της γνώμης του ελεγκτή.....	79
8.4.1 Δυνατότητα για συνέχιση δραστηριότητας και άλλες περιπτώσεις ουσιώδους αβεβαιότητας.....	80
8.5 Διαφοροποιημένες εκθέσεις ελέγχου με επηρεασμό της γνώμης του ελεγκτή.....	83
8.5.1 Περιορισμός στο πεδίο ελέγχου	83
8.5.2 Διαφωνία μεταξύ ορκωτού ελεγκτή και διοίκησης.....	85
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9	
<i>Σχέση εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου</i>	
9.1 Εισαγωγή.....	87
9.2 Ομοιότητες μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου.....	87
9.3 Διαφορές εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου.....	87
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10	
<i>Συμπέρασμα</i>	90
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	92
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	101

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΠΕΡΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ

1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται η έννοια του ελέγχου των χρηματοοικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων, τα πιο βασικά σημεία του, τα είδη και οι κατηγορίες στις οποίες χωρίζεται, οι λόγοι που τον καθιστούν αναγκαίο για την εύρυθμη λειτουργία της ελεύθερης οικονομίας, καθώς και η ιστορική του αναδρομή για την καλύτερη κατανόηση της πορείας του μέχρι σήμερα.

1.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΗΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ

Μπορεί ανάπτυξη του ελέγχου να παρατηρείται σχετικά πρόσφατα, όμως η ανάγκη για έλεγχο υπήρχε ήδη από τα πολύ παλιά χρόνια. Κατά τους προϊστορικούς χρόνους, τότε που οι άνθρωποι ξεκίνησαν να εκτελούν εμπορικές πράξεις ανταλλάσσοντας αγαθά μεταξύ τους, έχουμε και την πρώτη εμφάνιση του ελέγχου. Η ανταλλαγή αυτή των αγαθών καθιστά αναγκαίο τον έλεγχο αφού δημιουργεί απαιτήσεις και υποχρεώσεις, ενώ τα στοιχεία αυτών των συναλλαγών απαιτείται να είναι έγκυρα και αξιόπιστα. Τότε, λοιπόν, είναι που εμφανίζεται και η πρώτη λογιστική εγγραφή.

Οι άνθρωποι εκείνα τα χρόνια εκτελούν λογιστικές εγγραφές χρησιμοποιώντας γραμμές και σύμβολα, καθώς γράμματα και νούμερα δεν είχαν ακόμα ανακαλυφθεί, τα οποία χαραζούν πάνω σε δέντρα, πλάκες και κομμάτια από ξύλο. Η χάραξη συμβόλων τα οποία παραπέμπουν σε λογαριασμούς ήδη παρατηρείται από την ύπαρξη ανθρώπων πάνω στη γη. Έχει ανακαλυφθεί ότι στην Αρχαία Αίγυπτο, κατά τη νεολιθική εποχή, υπήρχαν ήδη κάποιοι λογιστικοί κανόνες, κάτι που φαίνεται από λογαριασμούς που εντοπίστηκαν πάνω σε πινακίδες που βρέθηκαν από τότε. Συμβολισμό λογιστικών εννοιών με την τοποθέτηση νημάτων σε ράβδους, αλλά και με τη βοήθεια συμβόλων και χρωμάτων παρατηρούμε σε πολλές ομάδες, όπως στις φυλές των Ίνκας, στους Ινδιάνους του Περού κ.α.

Το εμπόριο που στόχο είχε την κάλυψη αναγκών αναπτύσσεται, και καθώς αυτό διεξαγόταν μεταξύ διαφόρων φυλών που χρησιμοποιούσαν διαφορετική γλώσσα επικοινωνίας καθεμία από αυτές, η ύπαρξη ενός κοινού τρόπου επικοινωνίας καθίσταται αναγκαία. Έτσι, δημιουργούνται για πρώτη φορά γραπτά σύμβολα τα οποία

παριστάνουν αριθμούς και έχουν να κάνουν με πληροφορίες που προέρχονται από το εμπόριο. Ακόμα, αναπτύσσεται μία μορφή γραφής η οποία αποτελεί κλάδο του σχεδίου και της ζωγραφικής.

Στον κόσμο της Μεσογείου παρατηρούμε επίσης τους λογαριασμούς να έχουν τη μορφή σχεδίων προς τα τέλη της νεολιθικής εποχής. Το ιερογλυφικό σύστημα, του οποίου η ονομασία προήλθε από τη χρήση του που γινόταν κατά βάση από ιερείς, και το οποίο αποτελείται από ιδεογραφικά σημεία αναπτύσσεται στην Αίγυπτο, το Ελάμ και τη Σουμερία περίπου το 3200 π.Χ. Στη συνέχεια καθιερώνεται σε αυτές τις χώρες το αλφάβητο, το οποίο μεταμορφώνεται και μετατρέπεται σε φωνητικό από τους Έλληνες, οι οποίοι το προσάρμοσαν σύμφωνα με τις ανάγκες της Ελληνικής γλώσσας. Αυτό αποτελεί και ότι σπουδαιότερο προσέφεραν οι Έλληνες στον Ευρωπαϊκό Πολιτισμό.

Η ύπαρξη ενός συστήματος ελέγχου ως προς τα δημόσια οικονομικά του κράτους σηματοδοτείται το 300 π.Χ. στην Αρχαία Αθήνα. Όπως σήμερα έχουμε το Ελεγκτικό Συνέδριο, έτσι και τότε οι λογιστές αποτελούσαν μια δημόσια αρχή, ενώ ο Νόμος όριζε την καταχώρηση των εσόδων και των εξόδων σε λογαριασμούς από τους χρηματικούς υπόλογους των αρχόντων και του δήμου. Ακόμα, τα δημόσια δάνεια που χορηγούνταν σε άλλες πόλεις, χωρίς τόκους, παρακολουθούνταν μέσω των λογαριασμών.

Κατά την εποχή του Περικλή, ελεγκτή αποτελούσε καθένας πολίτης ξεχωριστά, καθώς ήταν υποχρεωτικό τα έσοδα και τα έξοδα τους να καταγράφονται από τους εργολάβους σε όλα τα δημόσια κτίρια. Το 400 π.Χ. στην Αθήνα επιβάλλεται από το νόμο οι λογαριασμοί των εταιρειών να δημοσιεύονται. Όσον αφορά τους λογαριασμούς των εταιρειών, το 400 π.Χ., στην Αθήνα επιβάλλεται από το νόμο αυτοί να δημοσιεύονται, ενώ για την υπόλοιπη Αρχαία Ελλάδα υπήρχαν εξεταστές οι οποίοι αναλάμβαναν τους ελέγχους, οι «αρχησκόποι» στη Φθιώτιδα, οι «κατόπτας» στη Βοιωτία και οι «απόλογοι» στη Θάσο.

Στα χρόνια της Ρωμαϊκής εποχής, οι ύπατοι, ή τιμητές, και οι ταμίες διενεργούσαν τον έλεγχο για το δημόσιο Θησαυροφυλάκιο, ενώ η Σύγκλητος ήταν αυτή που ενέκρινε τους λογαριασμούς. Κατά το Μεσαίωνα η εξέλιξη του ελέγχου αλλά και κάθε τομέας της οικονομίας διέπονται από στασιμότητα, και αυτό οφείλεται στο ότι η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία έπεσε και επηρέασε καταλυτικά τις συναλλαγές. Καθοριστικό ρόλο σε αυτό έπαιξε και η θρησκεία, καθώς ο Χριστιανισμός, από τον πρώτο καιρό που διαδόθηκε, περιφρονούσε οτιδήποτε είχε σχέση με τα οικονομικά.

Προς το τέλος του Μεσαίωνα, η Λογιστική δυναμώνει ξανά, καθώς από ευρήματα, φαίνεται ότι στην Ιταλία διενεργούνταν αυστηροί έλεγχοι, ενώ στην Πίζα υπήρχε από τον 13^ο κιάλας αιώνα ελεγκτής. Καθιέρωση του ελέγχου, ο οποίος διενεργείται στο Αγγλικό Θησαυροφυλάκιο, και πρώτη εμφάνιση του όρου του ελεγκτή έχουμε στην Αγγλία το 1285, ενώ στη συνέχεια δικαστές, Βαρόνοι και αξιωματούχοι του στέμματος αναλαμβάνουν τη διενέργεια ελέγχων για τα δημόσια έσοδα, κάτι που καθιερώνεται να γίνεται συστηματικά.

Στη Σκοτία διενεργούνται έλεγχοι στα βιβλία της διεύθυνσης των οικονομικών, ενώ το 1581 στη Βενετία γίνεται η πρώτη σύσταση ένωσης από επαγγελματίες ελεγκτές. Τον 17^ο αιώνα καθιερώνονται στη Γαλλία οργανωμένοι, συστηματικοί λογιστικοί έλεγχοι, ενώ στην Αγγλία, τον 19^ο αιώνα, κατά τη βιομηχανική επανάσταση, και χάρη στην ανάπτυξη της οικονομίας και της βιομηχανίας που υπάρχει, εμφανίζεται ο θεσμός των ορκωτών λογιστών και αναπτύσσεται ο λογιστικός έλεγχος, με τη συμβολή του κλίματος κερδοσκοπίας που επικρατεί. Ο έλεγχος περνάει το 1862 από την Αγγλία στις υπόλοιπες χώρες, και διαμορφώνονται οι κανόνες ελέγχου. Με τη σύσταση και λειτουργία του Σώματος Ορκωτών Λογιστών το 1956 έχουμε την εμφάνιση του ελέγχου στην Ελλάδα.

Κατά την περίοδο **μέχρι το έτος 1957**, οπότε και ξεκίνησε να λειτουργεί το Σώμα Ορκωτών Λογιστών, στην Ελλάδα, το ελεγκτικό επάγγελμα δεν ήταν οργανωμένο και, έτσι, ο έλεγχος που γινόταν στις ετήσιες Οικονομικές Καταστάσεις των Ανωνύμων Εταιρειών ήταν απλά τυπικός. Ο έλεγχος που προβλέπεται από το νόμο για τις Ανώνυμες Εταιρείες διενεργείται στις ετήσιες οικονομικές τους καταστάσεις (Ισολογισμός, Αποτελέσματα Χρήσεως, Πίνακα Διάθεσης Αποτελεσμάτων), όμως όντας καθαρά μια πράξη τυπική, που αποτελεί ειρωνεία έναντι Πολιτείας, μετόχων και λοιπών ενδιαφερομένων, καθώς είναι γνωστό ότι αυτό που γινόταν τότε ήταν οι ελεγκτές που διορίζονταν από τη γενική Συνέλευση να υπογράφουν μόνο την έτοιμη από το Διοικητικό Συμβούλιο έκθεση ελέγχου. Αυτή η τυπική υπογραφή της Έκθεσης Ελέγχου από τους Ελεγκτές, χωρίς περαιτέρω έλεγχο οφείλεται στο ότι δεν πρόκειται για επαγγελματίες, καθώς ο ισχύον νόμος δεν απαιτούσε κανένα προσόν, και έτσι οδηγούμαστε στο να διορίζονται ελεγκτές άτομα οποιουδήποτε επαγγέλματος και ανεξάρτητα από τη μόρφωση έχουν. Οι ελεγκτές διορίζονταν από την Διοίκηση της Εταιρείας, από την οποία έπαιρναν και την αμοιβή τους, ενώ υπάρχει μεγάλη εξάρτηση μεταξύ ελεγκτή και ελεγχόμενου καθώς τις πράξεις της Διοίκησης έλεγχαν οι ελεγκτές.

Στη συνέχεια **από το έτος 1957 έως το έτος 1992** οργανώνεται και λειτουργεί το ελεγκτικό επάγγελμα στην Ελλάδα, με τη μορφή υποχρεωτικής ενώσεως προσώπων (επαγγελματιών ελεγκτών) σε ένα Νομικό Πρόσωπο. Τα μέλη του ασκούν δημόσιο λειτούργημα και έχουν το δικαίωμα να εκφράζουν ελεύθερα την επαγγελματική τους γνώμη. Μέσα από αυτό το Νομικό Πρόσωπο εκπαιδεύονται και δημιουργούνται επαγγελματίες ελεγκτές υψηλού επιπέδου που διενεργούν ουσιαστικό έλεγχο στις Οικονομικές Καταστάσεις των εταιρειών. Για τη διόρθωση της απαράδεκτης αυτής κατάστασης που συνέβαινε έως το 1957, και για την οργάνωση ενός ουσιαστικού διαχειριστικού ελέγχου στην Ανώνυμη Εταιρεία, γίνεται η σύσταση του Σώματος Ορκωτών Λογιστών (Σ.Ο.Λ.), που αρχίζει να λειτουργεί στις 19.11.1956. Το Σώμα Ορκωτών Λογιστών αναλαμβάνει να ελέγχει τις Οικονομικές Καταστάσεις πρώτα των μεγάλων, και στη συνέχεια των μικρομεσαίων ανωνύμων εταιρειών, αφήνοντας τις μικρού μεγέθους εταιρείες στο προϋπάρχον καθεστώς, αυτό του Τυπικού Ελέγχου.

Από το 1993 και μετά αλλάζει η μορφή οργάνωσης του Σ.Ο.Λ. και ιδρύονται οι Ελεγκτικές Εταιρείες.

Η μεταβολή στη μορφή οργάνωσης και λειτουργίας του ελεγκτικού επαγγέλματος βάσει Προεδρικού Διατάγματος που εκδόθηκε, καθορίζει ειδικότερα τα νέα δεδομένα που προκύπτουν στην οργάνωση, λειτουργία και άσκηση του ελεγκτικού επαγγέλματος.

Συμπεραίνουμε, λοιπόν, ότι ενώ στο παρελθόν αντικείμενο της Ελεγκτικής αποτελούσε ο έλεγχος για την ακρίβεια των λογαριασμών και ο εντοπισμός πιθανής απάτης και λαθών στη διαχείριση, τα σημερινά χρόνια η ελεγκτική εστιάζει στο κατά πόσο κρίνονται αληθή και έγκυρα τα στοιχεία που παρουσιάζονται στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις μιας οικονομικής μονάδας, καθώς και στην εκτίμηση του βαθμού αποτελεσματικότητάς της. Έλεγχος διενεργείται πια σε ιδιωτικό και δημόσιο τομέα, τόσο από ελεγκτικές εταιρείες, οι οποίες διενεργούν εξωτερικούς ελέγχους, όσο και από εσωτερικούς ελεγκτές, οι οποίοι αποτελούν στελέχη των μεγάλων οικονομικών μονάδων.

1.3 ΟΡΙΣΜΟΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ

Πολλά χρόνια πριν, ο Τσιμάρης (1956), ορίζει την Ελεγκτική ως «το σύνολο αρχών, κανόνων και ενεργειών μέσω των οποίων, και με καλή γνώση της οικονομικής

των επιχειρήσεων, της Λογιστικής και του Δικαίου, διενεργείται ο έλεγχος εμπορικών βιβλίων, οικονομικών καταστάσεων, λογιστικών και συναφών στοιχείων, ώστε να διαπιστωθούν πράξεις ή παραλείψεις και συναγωγή αιτιολογημένων συμπερασμάτων σχετικά με την οικονομική διαχείριση».

Ο Mattingly (1963) ορίζει το αντικείμενο της Ελεγκτικής, τον έλεγχο, ως «την εξέταση των βιβλίων μιας οικονομικής μονάδας, των δικαιολογητικών εγγράφων, των όσων αποδεικνύουν την αλήθεια, την ακρίβεια και νομιμότητα αυτών των εγγράφων, τη ζήτηση των απαιτούμενων πληροφοριών, ως και τη διενέργεια δοκιμαστικών επαληθεύσεων (tests), όλων των εργασιών αυτών που διεξάγονται σε αυτή την έκταση, ώστε να πειστεί ο ελεγκτής για την ακρίβεια και αλήθεια των πιο πάνω βιβλίων και των βασιζόμενων σε αυτά οικονομικών καταστάσεων που έχουν συνταχθεί».

Το 1972, η Ελεγκτική ορίζεται από την Αμερικάνικη Ένωση Λογιστικής ως «μια συστηματική διαδικασία αντικειμενικής συγκέντρωσης και αξιολόγησης ελεγκτικών τεκμηρίων που αφορούν σε πιστοποιήσεις οικονομικών ενεργειών και γεγονότων με σκοπό την εξακρίβωση του βαθμού ανταπόκρισης μεταξύ αυτών των πιστοποιήσεων και των προκαθορισμένων κριτηρίων για τη γνωστοποίηση των αποτελεσμάτων σε ενδιαφερόμενους χρήστες». (Καζαντζής, 2006)

Ο Meigs, Walter B. (1984) ορίζει την Ελεγκτική «ως τον κλάδο εκείνο της οικονομικής των επιχειρήσεων και εκμεταλλεύσεων που πραγματεύεται τους γενικούς κανόνες, όρους και προϋποθέσεις για τη διενέργεια ελέγχου σε κάθε οικονομική διαχείριση ξένης περιουσίας».

Ο Τσακλάγκανος (1987), ορίζει την Ελεγκτική «ως το σύνολο κανόνων, αρχών και ενεργειών, με βάση τις οποίες διενεργείται κάθε λογιστικό – διαχειριστικός έλεγχος με σκοπό τη διατύπωση αιτιολογημένων συμπερασμάτων σχετικά με κάποια οικονομική διαχείριση».

Σύμφωνα με τον Παπά (1999), η Ελεγκτική «αποτελεί έναν από τους πιο σημαντικούς κλάδους της λογιστικής και ασχολείται με τη διατύπωση αρχών και κανόνων που αφορούν τη διεξαγωγή οικονομικών ελέγχων. Οι έλεγχοι αποσκοπούν στην επαλήθευση της ειλικρίνειας των ισχυρισμών και των διαβεβαιώσεων τρίτων. Οι ισχυρισμοί αυτοί αφορούν κατά κανόνα οικονομικά ζητήματα».

Πολύ πιο πρόσφατα, ο Καζαντζής, το 2006, ορίζει την Ελεγκτική «ως εκείνο τον Επιστημονικό κλάδο της συστηματικής διαδικασίας συγκέντρωσης και αξιολόγησης ελεγκτικών τεκμηρίων, από ένα ανεξάρτητο και ικανό για την περίπτωση πρόσωπο, τα οποία αφορούν μετρήσιμες πληροφορίες συγκεκριμένης οικονομικής

μονάδας, με σκοπό να εξακριβωθεί και να γνωστοποιηθεί στους ενδιαφερόμενους χρήστες κατά πόσο οι πληροφορίες αυτές ανταποκρίνονται σε προκαθορισμένα κριτήρια».

Τέλος, Ελεγκτική ή έλεγχος, σύμφωνα με τον Κάντζο (2006), «ονομάζεται η διαδικασία κατά την οποία διαπιστώνεται η ορθή ή μη παρουσίαση της οικονομικής θέσεως και των αποτελεσμάτων μιας οικονομικής μονάδας στις χρηματοοικονομικές της καταστάσεις, σύμφωνα με τις γενικώς παραδεκτές λογιστικές αρχές (εξωτερικός έλεγχος) ή της λειτουργίας της μονάδας σύμφωνα με την προκαθορισμένη διοικητική πολιτική (εσωτερικός έλεγχος). Ο έλεγχος είναι απαραίτητος για τη διαπίστωση λαθών με ή χωρίς πρόθεση στις οικονομικές καταστάσεις μιας επιχείρησης και προσδίδει αξιοπιστία σε αυτές».

1.4 Ο ΣΚΟΠΟΣ, Ο ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ

- Σκοπό του ελέγχου και της Ελεγκτικής αποτελεί για τον ελεγκτή η διαμόρφωση γνώμης σε σχέση με τη σωστή ή μη παρουσίαση της χρηματοοικονομικής θέσης και των αποτελεσμάτων χρήσης της επιχείρησης που ελέγχεται στις αντίστοιχες λογιστικές καταστάσεις, με βάση τις γενικώς παραδεκτές λογιστικές αρχές.
- Στόχος του ελέγχου είναι να διαπιστωθεί η ορθή παρουσίαση της χρηματοοικονομικής θέσης και των Αποτελεσμάτων Χρήσεως της εξεταζόμενης οικονομικής μονάδας, δηλαδή η περιουσιακή και κεφαλαιακή διάρθρωση της μονάδας στην ημερομηνία που αναφέρεται, όπως επίσης και οι μεταβολές της σαν αποτέλεσμα της δραστηριοποίησής της την εξεταζόμενη περίοδο αλλά και της χρηματοδότησης και των υπολοίπων ενεργειών.
- Αντικείμενο του ελέγχου στα πλαίσια της χρηματοοικονομικής ελεγκτικής είναι κυρίως ο τρόπος και η αξιοπιστία της μέτρησης και παρουσίασης των χρηματοοικονομικών μεγεθών της μονάδας. Κατά τη διαδικασία του ελέγχου γίνεται επαλήθευση του απολογισμού (αναφορά) των υπευθύνων να δώσουν λογαριασμό σε εκείνους που έχουν νόμιμο συμφέρον για αυτό. Έτσι, ελέγχεται το λογιστικό σύστημα, με βάση το οποίο έχουμε την αρχική μέτρηση και αναφορά, αλλά και η οργάνωση της μονάδας, οι αρχές λειτουργίας της και η

επάρκεια συστημάτων που εμπλέκονται ή και είναι παραπλήσιες με το λογιστικό σύστημα.

1.5 ΤΙ ΕΞΕΤΑΖΕΙ Η ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ

Τρία είναι τα βασικά θέματα που απασχολούν τόσο στην περίπτωση του εξωτερικού, όσο και σε αυτήν του εσωτερικού ελέγχου, και τα οποία εξετάζει η Ελεγκτική.

1. Το **αντικείμενο** του ελέγχου, που αναφέρεται στο τι είναι αυτό που ελέγχεται, το λόγο της αναγκαιότητας του ελέγχου, καθώς και τους σκοπούς τους οποίους εξυπηρετεί. Εκείνους που αφορά η διενέργεια του ελέγχου είναι όσοι διοικούν την οικονομική μονάδα, οι μέτοχοι αυτής, οι πιστωτές και όσοι έχουν συναλλαγές με αυτήν.
2. Το **υποκείμενο** του ελέγχου, που περιλαμβάνει τα άτομα εκείνα τα οποία αναλαμβάνουν τη διενέργεια του ελέγχου, καθώς και τις προδιαγραφές τους, αλλά και τα προσόντα που πρέπει να διαθέτουν για να είναι ικανά να ανταπεξέλθουν στα καθήκοντά τους ως ελεγκτές.
3. Τις **ελεγκτικές διαδικασίες**, που αφορούν στον τρόπο με τον οποίο διενεργείται ο έλεγχος και οι επιστημονικές τεχνικές και μέθοδοι που εφαρμόζονται σε κάθε έλεγχο ώστε να έχουμε σαν αποτέλεσμα ελεγκτικό έργο επιστημονικού επιπέδου.

1.6 ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ

Ο έλεγχος καθίσταται αναγκαίος για κάθε οικονομική μονάδα, κάτι που οφείλεται στις ατέλειες της ανθρώπινης φύσης. Λάθη και αδυναμίες χαρακτηρίζουν κάθε άνθρωπο, και παρόλο που οι κοινωνικές και οικονομικές εξελίξεις κάθε περιόδου συμβάλλουν στις ατέλειες αυτές και τις αδυναμίες τους, είτε με θετικό είτε με αρνητικό τρόπο, ποτέ δεν θα σταματήσουν να υπάρχουν. Όπως ορίζει η Ελεγκτική, βασικό της μέλημα αποτελεί ο εντοπισμός πιθανών λογιστικών σφαλμάτων, που παραποιούν τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις με αποτέλεσμα να μην προβάλλεται η σωστή εικόνα της επιχείρησης, όπως βέβαια και η διόρθωση αυτών των σφαλμάτων. Για να ληφθούν σωστές αποφάσεις πρέπει οι πληροφορίες που διατίθενται να χαρακτηρίζονται από αξιοπιστία, εγκυρότητα και ακρίβεια, και να είναι απαλλαγμένες από κάθε είδους σκοπιμότητα. Το γεγονός ότι οι κοινωνίες μεγαλώνουν έχει σαν αποτέλεσμα να είναι πιο πιθανή η ύπαρξη αναξιόπιστων πληροφοριών. Αναξιόπιστες πληροφορίες θα

μπορούσαν να οδηγήσουν σε αναποτελεσματική και μη αποδοτική κατανομή για τους παραγωγικούς πόρους, κάτι που είναι καταστροφικό τόσο για την κοινωνία όσο και για εκείνους οι οποίοι λαμβάνουν τις αποφάσεις σχετικά. Για να εξασφαλίζονται αξιόπιστες πληροφορίες θα μπορούσε καθένας χρήστης των πληροφοριών χωριστά να διενεργεί έλεγχο, ο οποίος να διερευνά το κατά πόσο έγκυρες, αξιόπιστες και αντικειμενικές είναι οι πληροφορίες.

1.7 ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΕΛΕΓΧΩΝ

Μία βασική διάκριση της Ελεγκτικής ή του ελέγχου των χρηματοοικονομικών πληροφοριών είναι μεταξύ εξωτερικού, εσωτερικού και κρατικού.

- **ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ**

«Ο εξωτερικός έλεγχος ή Εξωτερική ελεγκτική αναφέρεται στον έλεγχο που διενεργείται από έναν ανεξάρτητο ως προς την ελεγχόμενη οικονομική μονάδα επαγγελματία»(Καραμάνης, 2008). Οι ειδικά εκπαιδευμένοι για τη διενέργεια εξωτερικών ελέγχων λογιστές / ελεγκτές, οι οποίοι αναφέρονται ως ορκωτοί ελεγκτές ή ορκωτοί λογιστές δεν είναι υπάλληλοι της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας στην οποία προσφέρουν τις υπηρεσίες τους. Πολύ βασικό είναι ένας τέτοιου είδους επαγγελματία να πληροί το κριτήριο της ανεξαρτησίας, να είναι δηλαδή ανεπηρέαστος, αμερόληπτος και αντικειμενικός όσον αφορά τη δουλειά την οποία καλείται να βγάλει εις πέρας.

- **ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ**

Από την άλλη μεριά έχουμε τον **εσωτερικό έλεγχο ή Εσωτερική Ελεγκτική** που αφορά τον έλεγχο τον οποίο διενεργούν ειδικοί επαγγελματίες οι οποίοι, σε αντίθεση με τους προηγούμενους, είναι υπάλληλοι της οικονομικής μονάδας. Ο εσωτερικός έλεγχος διενεργείται αποκλειστικά και μόνο για λογαριασμό της διοίκησης της οικονομικής μονάδας και υπάρχει σε κάποια μορφή σε όλες τις επιχειρήσεις. Ο εσωτερικός έλεγχος ορίζεται ως μια ξεχωριστή και ανεξάρτητη υποτίθεται, μεν, αλλά εσωτερική της μονάδας, δε, λειτουργία, η οποία είναι επιφορτισμένη με το συνεχή έλεγχο και αξιολόγηση όλων των συστημάτων οργάνωσης και λειτουργίας της μονάδας (συμπεριλαμβανομένου και του λογιστικού συστήματος) και η οποία λειτουργία εντάσσεται στο ευρύτερο MIS (Management Information System)_της μονάδας. Η Εσωτερική Ελεγκτική (βασικοί της στόχοι) ασχολείται με: τη λειτουργία των επιμέρους τμημάτων της

μονάδας βάσει της εσωτερικής οργάνωσης, τη διαπίστωση απάτης, σφαλμάτων, ατασθαλιών και αδυναμιών σε οργάνωση και λειτουργία, που οδηγούν πιθανόν σε κακή διαχείριση και μεταχείριση των περιουσιακών στοιχείων της μονάδας ή ακόμα και σε φθορά ή απώλειά τους, στην εκτίμηση της αποτελεσματικότητας και επάρκειας των συστημάτων οργάνωσης και διοίκησης της μονάδας, και τέλος με την αναφορά των διαπιστώσεων του ελέγχου στη διοίκηση της μονάδας και την εισήγηση μέτρων διόρθωσης ή βελτίωσης όπου αυτό κρίνεται απαραίτητο. Τόσο ο εξωτερικός όσο και ο εσωτερικός έλεγχος κρίνονται εξίσου απαραίτητοι και χρήσιμοι για τον ξεχωριστό ρόλο που ο καθένας παίζει μακροοικονομικά και μικροοικονομικά αντίστοιχα.

- **ΚΡΑΤΙΚΗ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ**

Κρατικός λέγεται ο έλεγχος που διενεργείται από κρατικούς και ημικρατικούς φορείς. Τέτοιου είδους έλεγχοι είναι για παράδειγμα ο φορολογικός έλεγχος, που διενεργείται από την εφορία και στόχο έχει την επαλήθευση του φορολογητέου εισοδήματος κάθε φυσικού και νομικού προσώπου που υπόκειται σε φορολογία, ο έλεγχος πάνω σε νομισματικά και πιστωτικά θέματα από την Τράπεζα της Ελλάδος, καθώς και ο έλεγχος που γίνεται στους λογαριασμούς στο δημόσιο τομέα, στον ειδικό λογαριασμό εγγυήσεων γεωργικών προϊόντων αλλά και στις δαπάνες που γίνονται με ενίσχυση από πόρους της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, όπως και στους δήμους και κοινότητες, όλα αυτά από το Ελεγκτικό Συνέδριο του κράτους. Η κρατική Ελεγκτική διαφοροποιείται από την εξωτερική, καθώς είναι πιο συνοπτική σε σύγκριση με αυτήν, ενώ παράλληλα, η κρατική, δεν ακολουθεί γενικώς παραδεκτά λογιστικά και ελεγκτικά πρότυπα. Κοινά σημεία εξωτερικής και κρατικής ελεγκτικής συναντάμε στο γεγονός ότι και τα δύο είδη ελέγχου αναζητούν τεκμήρια και προβαίνουν σε επαληθεύσεις μεγεθών ή διαδικασιών. Επίσης, πολύ εύκολα θα μπορούσε να αντικατασταθεί η κρατική ελεγκτική από την εξωτερική και εσωτερικά από σύστημα εσωτερικών ελεγκτών.

1.8 ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ – ΕΙΔΗ ΕΛΕΓΧΩΝ

Η παρακάτω διάκριση των ελέγχων οφείλεται σε λόγους διασάφησης των εννοιών, με στόχο να γίνουν πιο κατανοητές στους ελεγκτές.

- *Ανάλογα με το άτομο που διενεργεί τον έλεγχο και τη σχέση εργασίας αυτού με τον ελεγχόμενο φορέα, έχουμε την πρώτη διάκριση των ελέγχων σε εξωτερικούς, εσωτερικούς και μικτούς.*
- Εσωτερικοί έλεγχοι ονομάζονται εκείνοι τους οποίους οργανώνει ο ίδιος ο φορέας και τους αναλαμβάνουν ειδικά εκπαιδευμένα στελέχη του, οι εσωτερικοί ελεγκτές, που είναι υπάλληλοι της επιχείρησης.
- Εξωτερικοί έλεγχοι είναι αυτοί που διενεργούνται από εξωτερικούς ελεγκτές, οι οποίοι είναι ανεξάρτητοι επαγγελματίες, δεν είναι υπάλληλοι της ελεγχόμενης επιχείρησης, ενώ οι μέτοχοι της οικονομικής μονάδας είναι αυτοί που τους καλούν για έλεγχο.
- Οι μικτοί έλεγχοι οργανώνονται και συντονίζονται από το τμήμα Εσωτερικού Ελέγχου και διενεργούνται με τη συνεργασία από κοινού των εξωτερικών ελεγκτών.

- *Με κριτήριο την έκταση την οποία καταλαμβάνουν, έχουμε διάκριση των ελέγχων σε ειδικούς και γενικούς.*
- Ειδικοί λέγονται οι έλεγχοι όταν έχουν προς διερεύνηση ένα συγκεκριμένο τομέα ή αντικείμενο, όπως προμήθειες, εισπράξεις, πληρωμές, εκχώρηση δανείων, πωλήσεις, παραγωγή, διαχείριση αποθεμάτων, επισφάλεια πελατών, διαδικασίες διασφάλισης ποιότητας, παραλαβή έργων και μια σειρά δραστηριοτήτων του οργανισμού.
- Γενικοί είναι οι έλεγχοι που γίνονται καθ' όλη τη διάρκεια μιας συγκεκριμένης χρονικής περιόδου. Ένα παράδειγμα γενικού ελέγχου αποτελεί ο έλεγχος του ισολογισμού τέλους χρήσης που διενεργείται από τους εξωτερικούς ελεγκτές.

- *Ανάλογα με το σκοπό που έχουν, οι έλεγχοι, διακρίνονται σε προληπτικούς και κατασταλτικούς.*
- Προληπτικοί ονομάζονται οι έλεγχοι που γίνονται για πρόληψη του κινδύνου, από τις ίδιες τις υπηρεσίες των τμημάτων. Η εξαγωγή προϊόντων από την αποθήκη, η συντήρηση των εγκαταστάσεων, οι προμήθειες που εγκρίνονται να αγοραστούν, η πιστοποίηση των εργασιών αποτελούν παραδείγματα στα οποία συντελείται τέτοιου είδους έλεγχος από τον αρμόδιο προϊστάμενο κάθε τμήματος. Οι συγκεκριμένοι έλεγχοι δεν διενεργούνται από τους Εσωτερικούς

ελεγκτές αλλά εσωτερικά από τις αρμόδιες υπηρεσίες της εκάστοτε οικονομικής μονάδας. Οι Εσωτερικοί Ελεγκτές είναι αρμόδιοι για την πρόληψη αποτροπής σφαλμάτων μέσω παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών σε ότι έχει να κάνει με προληπτικό έλεγχο. Ακόμα, εκείνοι είναι που αξιολογούν την οργανωτική δομή, τα προγράμματα και τις δραστηριότητες, ενώ παράλληλα κάνουν εκτίμηση των κινδύνων και επιβεβαιώνουν ότι η διοίκηση έθεσε τους κατάλληλους επιχειρηματικούς στόχους, ότι καθίσταται δυνατή η υλοποίησή τους και τελικά θα αποδειχθούν ότι γίνονται προς όφελος της επιχείρησης.

- Κατασταλτικοί είναι οι έλεγχοι που διενεργούνται αποκλειστικά από τους εσωτερικούς ελεγκτές, εκ των υστέρων. Σκοπός τους είναι να επιβεβαιώσουν ότι εφαρμόζονται οι διαδικασίες, και ότι όλα έγιναν όπως έπρεπε να γίνουν, αποτελεσματικά και αποδοτικά. Ακόμα, στόχο έχουν να εντοπίσουν και να καταστέλλουν τα όποια λάθη και παραλείψεις, τυχόν κλοπές ή ατασθαλίες που πιθανόν να έχουν γίνει, ή ακόμα και πιθανή κακή διαχείριση των μέσων και πόρων.
- ***Ανάλογα με τη διάρκειά τους διακρίνονται σε μόνιμους, τακτικούς και έκτακτους.***
- Μόνιμοι ή διαρκείς λέγονται οι συνεχείς εκείνοι έλεγχοι που εφαρμόζονται στη διάρκεια εκτέλεσης της οικονομικής πράξης, συναλλαγής ή ακόμα και παραγωγικής λειτουργίας. Θεωρούνται προληπτικοί έλεγχοι και τους εκτελούν τα ίδια τα τμήματα και οι προϊστάμενοι τους.
 - Τακτικοί ή περιοδικοί ονομάζονται εκείνοι οι έλεγχοι που δεν είναι συνεχείς αλλά εφαρμόζονται σε τακτά χρονικά διαστήματα, δηλαδή μία φορά κάθε μήνα, εξάμηνο ή έτος, και τους αναλαμβάνουν μόνο οι εσωτερικοί ελεγκτές της οικονομικής μονάδας.
 - Έκτακτοι ή περιστασιακοί λέγονται οι έλεγχοι οι οποίοι γίνονται σε έκτακτες περιπτώσεις, μετά από εντολή από τη διοίκηση ή μετά από απόφαση από το τμήμα Εσωτερικού Ελέγχου, ή ακόμα και σε περίπτωση που γίνει κάποια καταγγελία η οποία επιβάλλει τη διενέργεια ενός τέτοιου είδους ελέγχου. Οι συγκεκριμένοι έλεγχοι γίνονται ουσιαστικά σε περιπτώσεις που υπάρχει υπόνοια για σπατάλη, κατάχρηση, κλοπή ή ατασθαλία, αλλά και όταν υπάρχει

επείγουσα ανάγκη για διαπίστωση του μεγέθους αδυναμίας στις λειτουργίες ώστε να ληφθούν στη συνέχεια τα απαιτούμενα διοικητικά μέτρα.

- *Ανάλογα με τη μέθοδο που εφαρμόζεται κατά τη διενέργεια των ελέγχων, αυτοί διακρίνονται σε οριζόντιους και κάθετους ελέγχους.*
- Κάθετος ή Αναδρομικός ονομάζεται ο έλεγχος κατά τον οποίο ο ελεγκτής ακολουθεί αντίστροφη πορεία από εκείνη που ακολουθήθηκε για να εμφανίζονται στις λογιστικές καταστάσεις τα στοιχεία που ελέγχει, ώστε να επιβεβαιώσει ότι συμφωνούν με αυτά του Ισολογισμού. Πιο συγκεκριμένα, ο ελεγκτής ξεκινάει τον έλεγχο με τα Αποτελέσματα Χρήσης, συνεχίζει με τον Ισολογισμό, ακολουθούν η Γενική Εκμετάλλευση, το Οριστικό Ισοζύγιο Γενικού Καθολικού, τα Ισοζύγια μηνών, τα Ισοζύγια Αναλυτικών Καθολικών, το Γενικό Καθολικό, το Γενικό Συγκεντρωτικό Ημερολόγιο, τα Αναλυτικά Καθολικά, τα Αναλυτικά Ημερολόγια και καταλήγει στα Παραστατικά, με τη συγκεκριμένη σειρά.
- Από την άλλη μεριά, κατά τον Οριζόντιο έλεγχο η σειρά που ακολουθείται έχει ως εξής: Παραστατικά, Αναλυτικά Ημερολόγια, Αναλυτικά Καθολικά, Γενικό Συγκεντρωτικό Ημερολόγιο, Γενικό Καθολικό, Ισοζύγια Αναλυτικών Καθολικών, Ισοζύγια μηνών, Οριστικό Ισοζύγιο Γενικού Καθολικού, Γενική Εκμετάλλευση, Ισολογισμός και Αποτελέσματα Χρήσης. Πρόκειται για την ακριβώς αντίστροφη πορεία από εκείνη του κάθετου ελέγχου. Ο ελεγκτής ξεκινάει από τα πρωτότυπα παραστατικά και αναζητά τεκμήρια τα οποία να επιβεβαιώνουν ότι όσα εμφανίζονται στις οικονομικές καταστάσεις είναι αληθή, ενώ ταυτόχρονα ελέγχει αν έχουν περαστεί οι εγγραφές στα Αναλυτικά Ημερολόγια, και αν έχουν γίνει οι απαιτούμενες καταχωρήσεις σε αναλυτικά καθολικά, ισοζύγια και λογιστικές καταστάσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ

2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο εσωτερικός έλεγχος είναι μία από τις βασικότερες λειτουργίες μιας επιχείρησης ή ενός οργανισμού. Ο εσωτερικός έλεγχος εξετάζει την αποτελεσματικότητα μιας οικονομικής μονάδας, συγκρίνοντας τους αρχικούς στόχους που έθεσε η επιχείρηση με τα τελικά αποτελέσματα. Το κεφάλαιο αυτό στοχεύει, στην κατανόηση της έννοιας του εσωτερικού ελέγχου, καθώς και στους σκοπούς τους οποίους εξυπηρετεί. Παρακάτω τονίζεται η αναγκαιότητα, η ανεξαρτησία και ο ρόλος του εσωτερικού ελέγχου μέσα στην επιχείρηση. Ακόμα, αναλύονται τα είδη του εσωτερικού ελέγχου, καθώς και η εξέλιξη του με το πέρασμα των χρόνων. Τέλος, αναφέρονται κάποια στοιχεία για τη σωστή οργάνωση και διοίκηση του τμήματος.

2.2 ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

«Ο Εσωτερικός Έλεγχος σύμφωνα με το ινστιτούτο εσωτερικών ελεγκτών, είναι μια ανεξάρτητη, αντικειμενική διαβεβαιωτική και συμβουλευτική δραστηριότητα, καλά σχεδιασμένη και οργανωμένη, που μέσω των τεχνικών και επιστημονικών προσεγγίσεων, αξιολογεί την επάρκεια λειτουργίας του συστήματος εσωτερικού ελέγχου (λειτουργίες – εφαρμογή διαδικασιών). Έτσι λοιπόν, προσθέτει αξία και βελτιώνει τις λειτουργίες του οργανισμού με σκοπό την αποτελεσματική αποτίμηση και διαχείριση του επιχειρηματικού κινδύνου, τον περιορισμό ή εξάλειψη αυτού, που αναλαμβάνει η διοίκηση να διαχειρισθεί για την επίτευξη των στρατηγικών της στόχων.» (Παπαστάθης, 2003)

2.3 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Ο εσωτερικός έλεγχος έκανε την εμφάνιση του το 1942 στη Νέα Υόρκη, όταν ιδρύθηκε το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών. Το Νομοθετικό Σώμα των Η.Π.Α. αναγνώρισε τη μεγάλη σημασία του εσωτερικού ελέγχου το 1977. Η Αμερικάνικη Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς σύμφωνα με σχετική διάταξη, υποχρέωνε όλες τις επιχειρήσεις να διαθέτουν σύστημα εσωτερικού ελέγχου. Σε περίπτωση που κάποιες επιχειρήσεις δεν συμμορφώνονταν με το παραπάνω διάταγμα, τότε οι εκπρόσωποι αυτών τιμωρούνταν

με πρόστιμα ή ακόμα και με φυλάκιση. Το 1987 στις Η.Π.Α., η Εθνική Επιτροπή Απατηλών Χρηματοοικονομικών Εκθέσεων αποφάσισε ότι όλες οι Ανώνυμες Εταιρίες θα έπρεπε να έχουν εσωτερικούς ελεγκτές για προλαμβάνονται τα λάθη, οι ατασθαλίες και οι απάτες στις χρηματοοικονομικές εκθέσεις.

Το 1833 ιδρύθηκε στην Ελλάδα το πρώτο ελεγκτικό συνέδριο. Σκοπός του ήταν να εξετάζει την τήρηση των λογαριασμών βάση του δημοσιονομικού συστήματος, να ελέγχει τα έσοδα και τα έξοδα, να επιβλέπει τα όργανα της διοίκησης για τη σωστή εκτέλεση των καθηκόντων τους και τέλος να αξιολογεί τα αποτελέσματα της διαχείρισης, και αν είναι αναγκαίο να προτείνει κάποιες αλλαγές έτσι ώστε να πραγματοποιηθεί ο αρχικός στόχος. Ο εσωτερικός έλεγχος πρωτοεμφανίστηκε στην Ελλάδα στα τέλη της δεκαετίας του 1970 με αρχές του 1980. Το 1985, ιδρύθηκε το ελληνικό ινστιτούτο εσωτερικών ελεγκτών (Ε.Ι.Ε.Ε.) κατόπιν απόφασης του πρωτοδικείου. Απαρτίζεται από το διοικητικό συμβούλιο το οποίο αποτελείται από επτά πτυχιούχους ανωτάτων σχολών. Το 1994 και 1997 διοργανώθηκαν από το Ε.Ι.Ε.Ε. δύο ευρωπαϊκά συνέδρια στην Ελλάδα, που στόχο είχαν να γίνει πιο γνωστός ο εσωτερικός έλεγχος. Ακόμη, η Τράπεζα της Ελλάδος με την απόφαση 2438, καθώς και η επιτροπή κεφαλαιαγοράς, με την εγκύκλιο αριθμό 6, επισημαίνουν ότι οφείλουν να διαθέτουν επιτροπή ελέγχου. Επίσης, η επιτροπή κεφαλαιαγοράς, υποχρεώνει τις εταιρείες που είναι εισηγημένες στο χρηματιστήριο να διαθέτουν τμήμα εσωτερικού ελέγχου. Όλες οι παραπάνω αποφάσεις, καθώς και η οικονομική ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, συνέβαλαν θετικά στην ανάδειξη, στην αναβάθμιση και στην αναγκαιότητα του εσωτερικού ελέγχου.

2.4 ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Σκοπός του εσωτερικού ελέγχου είναι να παρέχει εξειδικευμένες και υψηλού επιπέδου υπηρεσίες στη διοίκηση μέσα από την αξιολόγηση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου και να βοηθά τα μέλη του οργανισμού στην αποτελεσματική άσκηση των καθηκόντων τους, αξιολογώντας και παρέχοντας σχετικές συμβουλές και επιστημονικές αναλύσεις με το χαμηλότερο κόστος. Στα πλαίσια του σκοπού αυτού, ο εσωτερικός έλεγχος εξετάζει και αξιολογεί: την οργάνωση και την επάρκεια σε όλα τα ιεραρχικά επίπεδα, τις σχέσεις συναλλαγών με τρίτους, την πιστοποίηση λειτουργίας της επιχείρησης, τη σύγκριση των αρχικών στόχων με το αποτέλεσμα, την απόδοση των επενδύσεων, τον επιχειρηματικό κίνδυνο, τη τήρηση πολιτικής του προσωπικού

και των προαγωγών, τη τήρηση πολιτικής πωλήσεων και εισπράξεων, την αξιοποίηση των μέσων παραγωγής και την αποδοτικότητα αυτών, τον τρόπο επικοινωνίας και συνεργασίας των εργαζομένων, την εικόνα που έχει η επιχείρηση στην αγορά. Κάθε επιχείρηση – φορέας είναι αναπόσπαστο μέρος της κοινωνίας. Από τα πρώτα στάδια του σχεδιασμού μιας επιχείρησης λαμβάνεται ως βασική παράμετρος οι κοινωνικές ομάδες και οι κοινωνικές συνήθειες τους. Μια επιχείρηση για να πετύχει την αποστολή της, θα πρέπει να καλύπτει τις απαιτήσεις του κοινωνικού συνόλου, καθώς και να είναι συνεπής στις υποχρεώσεις της με τους φορείς που συνεργάζεται σε επίπεδο χρηματοδοτήσεων – δανειοδοτήσεων, καθώς επίσης και των οικονομικών υποχρεώσεων που απορρέουν από τους νόμους της πολιτείας. Έτσι λοιπόν, ο εσωτερικός έλεγχος βοηθάει την επιχείρηση να αναπτυχθεί και να καλύψει πάγιες και διαρκείς κοινωνικές ανάγκες. Η κοινωνική σκοπιά του εσωτερικού ελέγχου βασίζεται στη σωστή πληροφόρηση της διοίκησης για λήψη διοικητικών μέτρων. Ο εσωτερικός έλεγχος αποκαλύπτει και προλαμβάνει έγκαιρα τυχόν ατασθαλίες, κλοπές, υπεξαίρεσεις και επισημαίνει τις διοικητικές αδυναμίες, πριν φτάσει η επιχείρηση στη διακοπή της λειτουργίας της. Όταν μια επιχείρηση - φορέας παύει να λειτουργεί αυτό έχει αντίκτυπο στο κοινωνικό σύνολο και ειδικά στους εργαζομένους οι οποίοι έχουν άμεση συνεργασία και εξάρτηση με την επιχείρηση. Συνεπώς, θα αυξηθεί η ανεργία και θα δημιουργηθεί κοινωνική αναταραχή. Οι διάφοροι πιστωτικοί οργανισμοί όπως και οι δημόσιοι φορείς θα χάσουν τις απαιτήσεις τους, καθώς επίσης θα υπάρχουν αρνητικές επιπτώσεις στην αύξηση του εθνικού εισοδήματος. Έτσι λοιπόν, ο εσωτερικός έλεγχος με την αξιολόγηση των εσωτερικών διαδικασιών και την παροχή συμβουλών, συμβάλει στον περιορισμό του επιχειρηματικού κινδύνου.

2.5 ΕΙΔΗ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Τα είδη του εσωτερικού ελέγχου είναι όσες και οι λειτουργίες της επιχείρησης. Παρακάτω αναλύονται οι έλεγχοι παραγωγής, οι οικονομικοί, οι διοικητικοί και οι λειτουργικοί.

2.5.1 Έλεγχοι παραγωγής (Production Audits)

Οι έλεγχοι παραγωγής εξετάζουν την παραγωγική διαδικασία από το αρχικό στάδιο μέχρι το τελικό. Πιο συγκεκριμένα ο έλεγχος παραγωγής εξετάζει τις παραγόμενες ποσότητες, το μηχανολογικό εξοπλισμό, αν τα τμήματα είναι κατάλληλα στελεχωμένα και εκπαιδευμένα, το σωστό ανεφοδιασμό των πρώτων υλών στη

διαδικασία παραγωγής, την τήρηση των προδιαγραφών του ποιοτικού ελέγχου, τη συσκευασία των προϊόντων, καθώς επίσης και τις διαδικασίες παράδοσης – παραλαβής.

2.5.2 Οικονομικοί έλεγχοι (Financial Audits)

Οι οικονομικοί έλεγχοι επαληθεύουν την ακρίβεια, την ειλικρίνεια και την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων και στοιχείων, εξασφαλίζουν τη σωστή απεικόνιση των συναλλαγών, εξακριβώνουν τη νομιμότητα, την αποδοτικότητα και τη σωστή διαχείριση των οικονομικών πόρων. Σκοπός τους είναι να εξετασθεί κάθε στοιχείο που δημιουργεί υποψία απάτης ή κατάχρησης και έχει καθήκον ο ελεγκτής να προχωρήσει στην έρευνα μέχρις ότου απαλλαγεί από τις τυχόν αμφιβολίες του.

2.5.3 Διοικητικοί έλεγχοι (Management Audits)

Οι διοικητικοί έλεγχοι ασχολούνται με την αποτελεσματικότητα της λειτουργίας της επιχείρησης και τη συμμόρφωση με τη στρατηγική και πολιτική της επιχείρησης και την τήρηση των διαφόρων διαδικασιών αυτής. Εξετάζουν τη συμμόρφωση των εργαζομένων με τις αποφάσεις της διοίκησης, καθώς επίσης και τους λόγους αποχώρησης του εξειδικευμένου προσωπικού και τις επιπτώσεις των αποχωρήσεων αυτών. Ακόμα, εξετάζει αν αξιοποιείται κατάλληλα το ανθρώπινο δυναμικό, τις σχέσεις μεταξύ των εργαζομένων, καθώς επίσης και την πολιτική κουλτούρας της επιχείρησης. Γενικά, οι διοικητικοί έλεγχοι αποβλέπουν στην αύξηση της αποτελεσματικότητας της λειτουργίας και στην επίβλεψη των στόχων της επιχείρησης.

2.5.4 Λειτουργικοί έλεγχοι (Operational Audits)

Οι λειτουργικοί έλεγχοι αξιολογούν την αποτελεσματικότητα των διαδικασιών κατά την υλοποίηση των αποφάσεων. Σκοπός των λειτουργικών ελέγχων είναι η διερεύνηση της λειτουργίας των διαδικασιών, η αξιολόγηση και εκτίμηση της δομής του υπάρχοντος συστήματος, καθώς και η βελτίωση ή ανάπτυξη νέων σε περιοχές που έχουν απαξιωθεί. Επίσης, ελέγχουν αν τηρούνται οι νόμοι, οι αποφάσεις του διοικητικού συμβουλίου, οι νόμοι της πολιτείας, αν οι συναλλαγές γίνονται σύμφωνα με τις εξουσιοδοτήσεις, καθώς και αν τα τμήματα λειτουργούν αρμονικά και αποδοτικά.

2.6 Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Η ιστορική αναδρομή έχει δείξει ότι ο εσωτερικός έλεγχος όλο και γίνεται πιο αναγκαίος και χρήσιμος, είναι μια λειτουργία ανεξάρτητη από τις συνηθισμένες και ανεξάρτητη από τη γραμμή παραγωγής. Ο εσωτερικός έλεγχος με την υποστήριξη της διοίκησης μπορεί να συμβάλει αποτελεσματικά στον εντοπισμό των διαχειριστικών αδυναμιών και επίσης στην πρόληψη και στην καταστολή των απρόβλεπτων γεγονότων, θετικό σημείο για την καλή λειτουργία της επιχείρησης. Η αναγκαιότητα του εσωτερικού ελέγχου πηγάζει από ατέλειες της ανθρώπινης φύσεως. Τα λάθη και οι καταδολιεύσεις είναι έμφυτα στον άνθρωπο. Τα λάθη οφείλονται στις ατέλειες της ανθρώπινης ικανότητας ενώ οι καταδολιεύσεις, η ανειλικρίνεια και οι απάτες οφείλονται στις ατέλειες της ανθρώπινης ηθικής. Επίσης, λάθη μπορεί να γίνουν λόγω κακής πληροφόρησης μεταξύ του ιδιοκτήτη - μετόχου με τον διαχειριστή μιας οικονομικής οντότητας. Αυτή η ασυμμετρία πληροφοριών δημιουργείται λόγω του ότι οι διοικούντες μιας επιχείρησης έχουν περισσότερη και ακριβέστερη πληροφόρηση για την πραγματική οικονομική θέση και τα οικονομικά αποτελέσματα της επιχείρησης που διοικούν, σε σχέση με την πληροφόρηση που διαθέτουν οι εκτός της επιχείρησης ιδιοκτήτες – μέτοχοι. Ακόμα, λάθη γίνονται λόγω παραπληροφόρησης. Για τη λήψη ορθολογικών αποφάσεων οι πληροφορίες που χρησιμοποιούνται είναι απαραίτητο να είναι αξιόπιστες, ακριβείς, δίκαια απεικονισμένες και ελεύθερες προκαταλήψεων και σκοπιμοτήτων. Συνεπώς, ο εσωτερικός έλεγχος είναι το απαραίτητο συμπλήρωμα οποιασδήποτε οικονομικής διαχείρισεως ξένης περιουσίας, είναι ένα είδος ασφαλίσεως κατά των λαθών, της ανειλικρίνειας, της κλοπής και της απάτης.

2.7 ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Μία από τις πιο σοβαρές παραμέτρους που πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη από τη διοίκηση είναι η ανεξαρτησία των ελεγκτών. Οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να είναι ανεξάρτητοι από τις δραστηριότητες που ελέγχουν, καθώς επίσης να έχουν πλήρη, ελεύθερη και ανεμπόδιστη πρόσβαση σε όλες τις δραστηριότητες της επιχείρησης, αρχεία, περιουσιακά στοιχεία και στο προσωπικό. Η ανεξαρτησία του εσωτερικού ελέγχου επιτυγχάνεται με την υπαγωγή του σε ανώτατο ιεραρχικό επίπεδο όπως του διευθύνοντα συμβούλου ή επιτροπή ελέγχου. Με αυτό τον τρόπο ο εσωτερικός έλεγχος αποκτά κύρος, αντικειμενικότητα, και αποτελεσματικότητα στο έργο του. Αντίθετα η υπαγωγή του κάτω από τη διεύθυνση θα έκανε τον έλεγχο ελλιπή και

αναποτελεσματικό. Κάτι τέτοιο θα μπορούσε να γίνει είτε από άγνοια είτε από σκοπιμότητα. Σε μια επιχείρηση θα πρέπει να υπάρχει ξεκάθαρη θέση και πολιτική για την ανεξαρτησία του εσωτερικού ελέγχου, η οποία θα πρέπει να προσδιορίζεται από έναν εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας του τμήματος, ο οποίος θα είναι εγκεκριμένος από τη διοίκηση. Ο εσωτερικός έλεγχος δεν πρέπει να χρησιμοποιείται για τα τρέχοντα προβλήματα που προκύπτουν, αλλά ως ένας σύμβουλος της διοίκησης με δυναμική παρουσία για δημιουργικό έργο.

2.8 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΚΤΗ

Λόγω των ραγδαίων τεχνολογικών εξελίξεων και της ανάπτυξης των επιχειρήσεων, το έργο της διοίκησης όλο και γίνεται πιο δύσκολο. Οι διοικούντες εξαιτίας των παγκόσμιων ανακατατάξεων, δεν έχουν την κατάλληλη πληροφόρηση για την άμεση λήψη των επιχειρηματικών αποφάσεων. Την αδυναμία αυτή της διοίκησης την καλύπτουν οι εσωτερικοί ελεγκτές, οι οποίοι πρέπει να έχουν υψηλού επιπέδου γνώση και κρίση για την ανάληψη αρμοδιοτήτων που στόχο έχουν την παροχή πληροφόρησης και την υποστήριξη της διοίκησης. Ο εσωτερικός ελεγκτής – σύμβουλος αξιολογεί και αποτιμά το μέγεθος των κινδύνων, σχεδιάζει και εκτελεί ελέγχους για να εξετάσει το κατά πόσο υλοποιούνται σωστά οι αποφάσεις της διοίκησης, που έχουν άμεση σχέση με τη στρατηγική, την πολιτική και το μέλλον του φορέα. Ο εσωτερικός ελεγκτής θα πρέπει να έχει ανώτατη πανεπιστημιακή εκπαίδευση, να σκέπτεται επιχειρηματικά, να έχει πλήρη επιστημονική και επαγγελματική κατάρτιση, να αξιολογεί τα συστήματα λειτουργίας και όχι τους ελεγχόμενους, να ψυχολογεί και να διστάσεται, να έχει σταθερότητα και αυτοπεποίθηση, να χαρακτηρίζεται για το ήθος του, το χαρακτήρα του, την κριτική του σκέψη, τη διοικητική ικανότητα, το θάρρος της γνώμης του, το διερευνητικό του πνεύμα, την ειλικρίνεια και την αντικειμενική του κρίση. Όμως εκτός από όλα αυτά, έχει μεγάλη σημασία η θέση που θα έχει ο εσωτερικός έλεγχος μέσα στην επιχείρηση. Ο εσωτερικός έλεγχος θα πρέπει να βρίσκεται όσο πιο ψηλά γίνεται στην ιεραρχία, θα πρέπει να υπάγεται στο ίδιο επίπεδο με τη διεύθυνση ή τη γενική διεύθυνση. Αυτό γίνεται για την εύρυθμη και αποτελεσματική λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου. Με την ένταξη του στα ανώτερα ιεραρχικά επίπεδα, θα μπορεί να προσφέρει υπηρεσίες υψηλού επιπέδου, να είναι υπολογίσιμος από τις ελεγχόμενες μονάδες και πιο χρήσιμος για την εφαρμογή στρατηγικών και πολιτικών, καθώς ακόμα να γίνεται περισσότερο αποδεκτός ως συμβουλευτικό όργανο και να του παρέχεται από

τη διοίκηση μεγαλύτερη υποστήριξη. Οι ικανότητες που διαθέτουν σήμερα οι ελεγκτές είναι ισάξιες ή και ανώτερες με αυτές που διαθέτουν οι εξωτερικοί σύμβουλοι. Οι εσωτερικοί ελεγκτές συμβουλεύουν τη διοίκηση για όλα τα θέματα και έτσι περιορίζεται το κόστος των εξωτερικών ελεγκτών, αφού οι εσωτερικοί ελεγκτές κοστίζουν λιγότερο στην επιχείρηση. Τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα, όλο και πιο πολλοί οργανισμοί και επιχειρήσεις έχουν αρχίσει να εκτιμούν και εμπιστεύονται το έργο του εσωτερικού ελεγκτή. Οι επιχειρήσεις έχουν αρχίσει να οργανώνουν το τμήμα εσωτερικού ελέγχου με ικανά στελέχη που παραχωρούν υψηλού επιπέδου ελεγκτικές αρμοδιότητες, οι οποίες συμβάλουν στην εφαρμογή πολιτικής και στις αποφάσεις της διοίκησης.

2.9 ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΜΗΜΑΤΟΣ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Η δημιουργία τμήματος εσωτερικού ελέγχου σε μια επιχείρηση εξαρτάται από το μέγεθος της, από το αντικείμενο εκμετάλλευσης, από τη διασπορά των δραστηριοτήτων (θυγατρικές ή υποκαταστήματα), από την οργανωτική δομή, από το αν η επιχείρηση είναι εισηγμένη ή πρόκειται να εισαχθεί στο χρηματιστήριο, καθώς επίσης και από το επίπεδο εκπαίδευσης των εργαζομένων.

2.10 ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Την οργάνωση και τη στελέχωση του τμήματος την αναλαμβάνει η διοίκηση της εταιρείας, ενώ ο διευθυντής ελέγχου ασχολείται με την εσωτερική οργάνωση και τη διοίκηση του τμήματος. Αυτός είναι υπεύθυνος για τον κανονισμό λειτουργίας, για το ετήσιο πρόγραμμα δράσης, την εκπαίδευση και αξιολόγηση των στελεχών, την οργάνωση του αρχείου και την ανάπτυξη προγραμμάτων. Επίσης, αναθέτει εργασίες στους ελεγκτές ανάλογα με το αντικείμενο και τις γνώσεις τους, συντονίζει τις εργασίες των εξωτερικών συνεργατών, αξιολογεί το έργο τους και ενημερώνει τη διοίκηση για τη πρόοδο των εργασιών τους. Ακόμα, παρακολουθεί την ελεγκτική διαδικασία από την αρχή μέχρι το τέλος και παράλληλα φροντίζει για τη δημιουργία καλού κλίματος και συνεργασίας με τις άλλες διευθύνσεις για την ευμενή λειτουργία του τμήματος.

2.10.1 Κανονισμός λειτουργίας του τμήματος

Για τη σωστή λειτουργία του τμήματος εσωτερικού ελέγχου σε μια επιχείρηση χρειάζεται η ανάλογη αποδοχή, υποστήριξη και ανεξαρτησία από τη διοίκηση, όλα αυτά υπάγονται στον κανονισμό λειτουργίας της διεύθυνσης εσωτερικού ελέγχου. Ο κανονισμός αυτός για να γίνει αποδεκτός, να είναι εφαρμόσιμος και να είναι μη αμφισβητήσιμος, θα πρέπει να προσδιορίζεται με σαφήνεια ο σκοπός του τμήματος, καθώς και τα καθήκοντα του. Επίσης, θα πρέπει να περιγράφονται με σύντομο, απλό και λιτό τρόπο, η πολιτική της επιχείρησης για τον εσωτερικό έλεγχο, το πλαίσιο δραστηριοτήτων του εσωτερικού ελέγχου, η θέση του στο οργανόγραμμα και η εποπτεία του, οι αρμοδιότητες του, ο τρόπος στελέχωσης, καθώς επίσης και ο κώδικας δεοντολογίας των εσωτερικών ελεγκτών.

2.10.2 Ο χώρος εργασίας του τμήματος

Ο χώρος εργασίας και η οργάνωση παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στην απόδοση των ελεγκτών. Το τμήμα του εσωτερικού ελέγχου θα πρέπει να βρίσκεται κοντά με τη διοίκηση, λόγω της άμεσης συνεργασίας τους. Ο χώρος του τμήματος πρέπει να είναι άνετος, οργανωμένος και να περιλαμβάνει έναν ηλεκτρονικό υπολογιστή για κάθε ελεγκτή, καθώς και την απαραίτητη γραφική ύλη.

2.10.3 Το αρχείο του τμήματος

Το αρχείο του τμήματος λόγω της σοβαρότητας των θεμάτων που έχει, φυλάσσεται στο γραφείο του διευθυντή του τμήματος. Το αρχείο περιλαμβάνει τους μόνιμους φακέλους, τις εκθέσεις και τα προγράμματα εσωτερικού ελέγχου. Οι εκθέσεις είναι μέσα σε φακέλους που πάνω αναγράφεται ο α/α της έκθεσης και το θέμα. Οι φάκελοι αυτοί τοποθετούνται μέσα σε ένα ειδικό ντουλάπι πυρασφάλειας κλειδωμένο με κλειδαριά ασφαλείας και με συνδυασμό. Οι ελεγκτές δεν κρατούν αντίγραφο των εκθέσεων. Επίσης, πολύ προσοχή απαιτείται και για τους μόνιμους φακέλους, οι οποίοι περιέχουν το καταστατικό της εταιρίας, ισολογισμούς, διαδικασίες, λογιστικό σχέδιο, και νομοθετικές διατάξεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Κάθε φορέας, οργανισμός, επιχείρηση έχει κάποιους κανόνες από τους οποίους διέπεται. Κάθε τμήμα μέσα σε μια οικονομική μονάδα ακολουθεί κάποιες συγκεκριμένες διαδικασίες. Έτσι λοιπόν και το τμήμα εσωτερικού ελέγχου περιέχει ένα σύστημα διαδικασιών και μεθόδων για τη σωστή λειτουργία του τμήματος. Στόχος του κεφαλαίου αυτού είναι αρχικά η κατανόηση της έννοια του συστήματος εσωτερικού ελέγχου και ο σκοπός ύπαρξης του μέσα στο τμήμα. Παρακάτω αναλύεται το περιεχόμενο του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, τα χαρακτηριστικά του, οι αδυναμίες του, καθώς και οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται για τη σωστή λειτουργία του. Τέλος, αναφέρονται δύο διαφορετικές προσεγγίσεις για την αξιολόγηση του συστήματος.

3.2 ΟΡΙΣΜΟΣ

«Ως σύστημα εσωτερικού ελέγχου, νοείται ένα οργανωμένο και σωστά δομημένο πλέγμα λειτουργιών και διαδικασιών που καθιερώνει ο οργανισμός, με σκοπό την εφαρμογή και την τήρηση αρχών, και πολιτικών προκειμένου να διασφαλισθούν τα συμφέροντα του. Είναι ένα οργανωτικό σχέδιο, σε όλες του τις προεκτάσεις. Το σύστημα εσωτερικού ελέγχου είναι μια ζωντανή νευραλγική λειτουργία που μεταφέρει όλα τα μηνύματα, εντολές και αντιδράσεις προς τη διοίκηση, καθώς και προς όλα τα ιεραρχικά επίπεδα που ασκούν διοίκηση.» (Παπαστάθης, 2003)

3.3 ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Σκοπός του συστήματος εσωτερικού ελέγχου είναι να βοηθήσει τη διοίκηση στην υλοποίηση των στρατηγικών της στόχων, καθώς επίσης και στη σύγκριση των τελικών αποτελεσμάτων με τους αρχικούς στόχους. Ακόμα, σκοπεύει στην σωστή οργάνωση της επιχείρησης και στη διατήρηση ενός επιχειρηματικού πνεύματος, έτσι ώστε να μειωθεί ο επιχειρηματικός κίνδυνος και να μπορέσει η επιχείρηση να ανταπεξέλθει μέσα σε ένα ανταγωνιστικό περιβάλλον. Επίσης, φροντίζει να αξιοποιούνται κατά τρόπο ορθό οι οικονομικοί πόροι, οι παραγωγικοί συντελεστές και το προσωπικό της

επιχείρησης. Ανάλογα με την εκπαίδευση και την εμπειρία των εργαζομένων κατανέμει τις ανάλογες αρμοδιότητες και φροντίζει οι σχέσεις των εργαζομένων μεταξύ τους να είναι καλές, γιατί αν αυτό δεν υφίσταται τότε θα έχει αντίκτυπο στην επιχείρηση. Ακόμα, εξετάζει αν όλοι οι κανόνες που έχουν θεσπιστεί στην επιχείρηση εφαρμόζονται από όλα τα στελέχη. Επίσης, θα πρέπει να μετράει η γνώμη όλων πάνω σε θέματα της επιχείρησης και όχι να υπάρχουν περιορισμοί. Τέλος, συμβάλει στην ύπαρξη δικλίδων ασφαλείας ελέγχου, καθώς επίσης και στην αξιολόγηση του από τον εσωτερικό έλεγχο.

3.4 ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Ένα σύστημα εσωτερικού ελέγχου θα πρέπει να περιλαμβάνει: ένα οργανόγραμμα το οποίο θα αναλύει τα καθήκοντα όλων των τμημάτων της επιχείρησης, καθώς και τη θέση που θα έχουν ιεραρχικά μέσα σε αυτήν. Ένα χρονοδιάγραμμα το οποίο θα βοηθήσει στη σύγκριση των αρχικών στόχων με το τελικό αποτέλεσμα, ένα πρόγραμμα δράσης της επιχείρησης μακροχρόνια και βραχυχρόνια, ένα καταστατικό στο οποίο θα αναφέρεται το αντικείμενο και οι σκοποί της επιχείρησης. Ακόμα, θα περιέχει πολιτικές πωλήσεων, αγορών, προσωπικού, επενδύσεων, μισθοδοσίας, λήψης δανείων, καθώς επίσης και συστήματα πληροφόρησης, εξουσιοδότησης, μηχανογράφησης, περιβαλλοντικής προστασίας, συστήματα I.S.O. που ελέγχουν την ποιότητα των προϊόντων και των υπηρεσιών, καθώς και εσωτερικό έλεγχο ο οποίος χρειάζεται για την αξιολόγηση όλων των παραπάνω διαδικασιών που περιλαμβάνει το σύστημα εσωτερικού ελέγχου.

3.5 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΕΝΟΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΥ Σ.Ε.Ε.

«Το σύστημα εσωτερικού ελέγχου αποτελεί ένα οργανωμένο πλέγμα λειτουργιών και διαδικασιών, ένα σύστημα ελέγχων που εγκαθιδρύει η διοίκηση και αποσκοπεί στην αποτελεσματική λειτουργία της επιχείρησης»(Cheung, 1997). «Είναι δηλαδή όλα τα μέτρα και οι διαδικασίες που εφαρμόζονται στην επιχείρηση για την αποφυγή καταδολιεύσεων των εργαζομένων σε αυτήν, αλλά και όλα τα μέτρα και οι διαδικασίες που καλύπτουν ένα πολυσύνθετο εύρος δραστηριοτήτων της σύγχρονης επιχείρησης, όπως για παράδειγμα το πρόγραμμα προετοιμασίας, επαλήθευσης και κατανομής των διαφόρων μορφών επίβλεψης πάνω στις τρέχουσες αναφορές και αναλύσεις, που επιτρέπουν στα ανώτατα διευθυντικά στελέχη να διατηρούν τον έλεγχο στις διάφορες

δραστηριότητες της επιχείρησης»(Τσακλάγκανος, 1997). «Τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου είναι μια σημαντική εργασία και προηγούνται των ελέγχων, ενώ παράλληλα αποτελούν τον κύριο άξονα αποτελεσματικής εργασίας των εσωτερικών ελεγκτών. Βασική προϋπόθεση για την κατάρτισή τους όμως, είναι η ύπαρξη καταγεγραμμένων διαδικασιών στην επιχείρηση, διότι κάθε πρόγραμμα ελέγχου ακολουθεί βήμα προς βήμα τη ροή των εργασιών με λογική σειρά, ενώ μετά το πέρας των ελέγχων, αναθεωρούνται και βελτιώνονται από τους ελεγκτές με την εισαγωγή νέων δεδομένων που προκύπτουν, κωδικοποιούνται και τέλος αν καταρτίζονται για πρώτη φορά, αρχειοθετούνται»(Παπαστάθης, 2003). Για να πετύχει μια επιχείρηση τους στόχους της, θα πρέπει να έχει ένα σύστημα εσωτερικού ελέγχου το οποίο θα περιέχει ένα οργανωτικό σχέδιο, ένα σύστημα εξουσιοδότησης αρμοδιοτήτων και ευθυνών, λογιστική διάρθρωση, σύγχρονη πολιτική προσωπικού, κατάλληλο και αποτελεσματικό προσωπικό, επιτροπή ελέγχου.

3.5.1 Οργανωτικό σχέδιο

Η διοίκηση ενδιαφέρεται για ένα αποτελεσματικό και λειτουργικό σύστημα στο οποίο βασικές προϋποθέσεις είναι η αυτονομία του και η σωστή κατανομή των αρμοδιοτήτων μεταξύ των μελών του Εσωτερικού Ελέγχου.

❖ Η αυτονομία του τμήματος εσωτερικού ελέγχου

Κάθε τμήμα θα πρέπει να διατηρεί την αυτονομία του μέσα στην επιχείρηση και να έχει συγκεκριμένες αρμοδιότητες, χωρίς όμως να απομονώνεται από τα άλλα τμήματα. Όλα τα τμήματα στην επιχείρηση έχουν κοινούς στόχους και σκοπούς που θα τους πετύχουν με τη συνεργασία και το συντονισμό. Λόγω των ξεχωριστών καθηκόντων που έχει το κάθε τμήμα και ταυτόχρονα με τη συνεργασία που έχουν όλα τα τμήματα μαζί διαφυλάσσονται τα περιουσιακά στοιχεία της επιχείρησης. Για παράδειγμα ο διευθυντής της αποθήκης έχει την ευθύνη για τα αποθέματα. Το λογιστήριο τηρεί το βιβλίο αποθήκης. Όταν όμως γίνεται απογραφή των αποθεμάτων τότε τα αποτελέσματα που προκύπτουν συγκρίνονται με τα αποτελέσματα στο βιβλίο αποθήκης.

❖ Η οργανωτική δομή του τμήματος εσωτερικού ελέγχου

Σε κάθε τμήμα υπάρχουν διάφορα καθήκοντα τα οποία μοιράζονται σε κάθε άτομο ξεχωριστά. Για παράδειγμα στο λογιστήριο το άτομο που είναι υπεύθυνο

για τους πιστωτές, κάνει την ενημέρωση του Αναλυτικού καθολικού πιστωτών, κάποιο άλλο άτομο θα κάνει την ενημέρωση στο Γενικό καθολικό και γενικά κάθε άτομο αναλαμβάνει από μία αρμοδιότητα. Αν αναλάμβανε ένα άτομο όλες τις διαδικασίες ενός τμήματος τότε σίγουρα θα γίνονταν λάθη είτε από απροσεξία, είτε από κούραση, είτε εσκεμμένα. Έτσι λοιπόν, διαχωρίζοντας τις αρμοδιότητες κάθε ατόμου, διαφυλάσσονται τα περιουσιακά στοιχεία της εταιρίας και τα οικονομικά στοιχεία που προκύπτουν από τις διαδικασίες θα είναι αξιόπιστα.

3.5.2 Σύστημα εξουσιοδότησης αρμοδιοτήτων και ευθυνών

Ένα καλό σύστημα εξωτερικού ελέγχου θα πρέπει να έχει σύστημα εξουσιοδότησης το οποίο θα φροντίζει να εκτελούνται όλες οι συναλλαγές της επιχείρησης από συγκεκριμένα άτομα που έχουν εξουσιοδοτηθεί για το σκοπό αυτό και σύμφωνα με τη πολιτική της επιχείρησης. Κατόπιν θα πρέπει να καταχωρούνται όλες οι συναλλαγές στα βιβλία της επιχείρησης από τα αρμόδια άτομα. Ακόμα, θα πρέπει να υπάρχει περιορισμένη πρόσβαση στα περιουσιακά στοιχεία της επιχείρησης. Για παράδειγμα δεν μπορούν να έχουν όλοι πρόσβαση στην αποθήκη, θα οριστεί κάποιο άτομο το οποίο θα είναι υπεύθυνο για την αποθήκη και θα παρακολουθεί όλες τις εισαγωγές και τις εξαγωγές της. Τέλος, θα πρέπει να γίνεται σύγκριση των αποτελεσμάτων που προέκυψαν από την απογραφή, με τα υπόλοιπα των συναλλαγών που καταχωρήθηκαν στα βιβλία.

3.5.3 Λογιστική διάρθρωση

Η λογιστική διάρθρωση περιλαμβάνει το διάγραμμα των λογαριασμών το οποίο περιέχει όλους τους λογαριασμούς που χρησιμοποιήθηκαν κατά ομάδες, με τους τίτλους τους, τους κωδικούς τους και τα ποσά που αντιστοιχούν στον καθένα, σύμφωνα με το Ενιαίο Γενικό Λογιστικό Σχέδιο. Ακόμα, περιλαμβάνει το εγχειρίδιο λογιστικών στόχων και διαδικασιών το οποίο οφείλουν να διατηρούν όλες οι μεγάλες επιχειρήσεις και περιγράφει όλες τις λογιστικές μεθόδους και διαδικασίες που χρησιμοποιήθηκαν. Επίσης, για τη σωστή λογιστική διάρθρωση θα πρέπει να αναλύονται τα καθήκοντα που αντιστοιχούν στο κάθε άτομο χωριστά, θα πρέπει να τηρούνται οι πρωτοβάθμιοι λογαριασμοί ελέγχου, οι οποίοι είναι απαραίτητοι για την τήρηση των αναλυτικών καθολικών. Ακόμα, θα πρέπει όλα τα εσωτερικά έγγραφα να είναι αριθμημένα κατά αύξοντα αριθμό για να μπορούν να καταχωρηθούν στο λογιστικό σύστημα.

3.5.4 Σύγχρονη πολιτική προσωπικού

Κάθε επιχείρηση για την επίτευξη των στόχων της θα πρέπει να στηρίζεται σε ένα κατάλληλο προσωπικό. Για την επιλογή και την πρόσληψη του προσωπικού θα πρέπει να οργανώσει συνεντεύξεις για κάθε άτομο ξεχωριστά, να εξετάσει την επαγγελματική του κατάρτιση, καθώς και την εκπαίδευση του. Όταν η επιχείρηση επιλέξει κάποιο άτομο και το προσλάβει, τότε αυτό το άτομο θα πρέπει να περάσει από κάποια εκπαίδευση, έτσι ώστε να είναι έτοιμο να ανταπεξέλθει στις απαιτήσεις που θα έχει η εργασία που του ανατέθηκε. Ακόμα, σύμφωνα με τη πολιτική προσωπικού θα πρέπει όλοι οι υπάλληλοι της επιχείρησης να παίρνουν τις ετήσιες άδειες τους. Με αυτό τον τρόπο η επιχείρηση θα ανακαλύψει αν έχει γίνει κάποιο λάθος λόγω απροσεξίας ή κάποια απάτη, αφού στη θέση του συγκεκριμένου υπαλλήλου που θα έχει την άδεια θα βάλει κάποιον άλλο να τον αντικαταστήσει. Τέλος, η πολιτική του προσωπικού θα πρέπει να περιλαμβάνει την επίβλεψη του προσωπικού, έτσι ώστε να διαπιστωθεί το κατά πόσο εκτελούνται σωστά οι εργασίες και αν χρειαστεί να ληφθούν διορθωτικές αποφάσεις.

3.5.5 Κατάλληλο και αποτελεσματικό προσωπικό

Για να είναι αποτελεσματικός ο εσωτερικός έλεγχος θα πρέπει να υπάγεται κάτω από το Διοικητικό συμβούλιο ή κάτω από το Πρόεδρο της εταιρίας. Σε καμία περίπτωση δεν θα μπορούσε να υπαγόταν κάτω από τη διοίκηση, λόγω του ότι ελέγχεται από τους εσωτερικούς ελεγκτές και ο έλεγχος αυτός δεν θα ήταν αντικειμενικός.

3.5.6 Επιτροπή ελέγχου

Η επιτροπή ελέγχου βρίσκεται κάτω από το διοικητικό συμβούλιο. Σκοπός της είναι να προτείνει κάποιον εξωτερικό ελεγκτή για εξετάσει τις οικονομικές καταστάσεις της επιχείρησης, καθώς επίσης και να κρίνει την αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου. Αν εντοπίσει κάποια προβλήματα στον εσωτερικό έλεγχο θα το συζητήσει με την επιτροπή ελέγχου. Έτσι λοιπόν, η επιτροπή ελέγχου βοηθάει στην αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου.

3.6 ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Μία βασική αδυναμία που έχει το σύστημα εσωτερικού ελέγχου είναι ότι δεν γίνεται να κοστολογήσουμε τις ωφέλειες που προέκυψαν από τη διαδικασία του εσωτερικού ελέγχου και να τις συγκρίνουμε με το κόστος που χρειάστηκε για τη διαδικασία αυτή. Κανονικά οι ωφέλειες θα έπρεπε να υπερβαίνουν το κόστος της διαδικασίας του εσωτερικού ελέγχου. Μια άλλη αδυναμία του συστήματος εσωτερικού ελέγχου είναι ότι εύκολα μπορούν να παραβιαστούν κάποιες αρχές του. Δεν υπάρχει το τέλειο σύστημα εσωτερικού ελέγχου. Λόγω του ότι όλες οι διαδικασίες εκτελούνται από ανθρώπους μπορούν να γίνουν λάθη εσκεμμένα ή μη, τα οποία υπάρχει περίπτωση να μην εντοπισθούν και αυτό έχει ως αποτέλεσμα την αποδυνάμωση της αποτελεσματικότητας του εσωτερικού ελέγχου.

3.7 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ Σ.Ε.Ε.

Για την καλύτερη κατανόηση του λογιστικού συστήματος της εταιρίας χρησιμοποιούνται οι παρακάτω μέθοδοι:

a) Ερωτηματολόγιο

Το ερωτηματολόγιο είναι μια πολυσέλιδη λίστα με πολλές ερωτήσεις, στις οποίες οι απαντήσεις είναι 'Ναι' ή 'Όχι' ή ένα απλό τσεκάρισμα. Σε κάποια ερωτηματολόγια οι ερωτήσεις μπορεί να υπερβαίνουν τις 500. Τα ερωτηματολόγια φτιάχνονται από ελεγκτές ή από ορκωτούς ελεγκτές ή από εταιρία ορκωτών ελεγκτών. Ετοιμάζονται με βάση το αντικείμενο της επιχείρησης, δηλαδή αν είναι εμπορική, βιομηχανική κ.τ.λ. και ανάλογα με τις δραστηριότητες που υπάρχουν μέσα στην επιχείρηση, δηλαδή για κάθε δραστηριότητα υπάρχει και το αντίστοιχο ερωτηματολόγιο.

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

(για τα γενικά χαρακτηριστικά του λογιστικού συστήματος)

Γενικά	Απάντηση		Η απάντηση βασίζεται σε		ΣΧΟΛΙΑ
	Ναι	Όχι	Ερώτηση	Παρατήρηση	
1. Έχει ο πελάτης/επιχείρηση οργανόγραμμα;					
2. Έχει ο πελάτης διάγραμμα λογαριασμών;					
3. Η λογιστική διαδικασία καθορίζεται από το εγχειρίδιο της λογιστικής;					

4. Υπάρχει περιγραφή θέσεων στο λογιστήριο;					
5. Έχουμε στα αρχεία μας αντίγραφο του οργανογράμματος, του διαγράμματος λογαριασμών και των διαφόρων εγχειρίδιων;					
6. Έχει ο πελάτης: α) Οικονομικό Διευθυντή, β) Γενικό ή Κεντρικό ταμία, γ) Εσωτερικό ελεγκτή (ή προσωπικό εσωτ. ελέγχου);					
7. Είναι το τμήμα Γενικής Λογιστικής χωριστά από: α) το τμήμα αγορών, β) το τμήμα πωλήσεων, γ) το τμήμα βιομηχανικής κοστολόγησης, δ) το τμήμα εισπράξεων και πληρωμών;					
8. Παρέχουν ασφάλεια όλοι οι υπάλληλοι που χειρίζονται γραμμάτια, χρεόγραφα, μετρητά ή άλλα αντικείμενα αξίας;					
9. Απαιτείται όλοι οι παραπάνω υπάλληλοι να παίρνουν υποχρεωτικά την ετήσια άδεια τους, ώστε να αντικαθίστανται από άλλους υπαλλήλους;					
10. Υπόκεινται τα διάφορα έξοδα και το κόστος παραγωγής σε προϋπολογιστικό έλεγχο;					
11. Υπάγεται ο εσωτερικός ελεγκτής κάτω από: α) τον Πρόεδρο της εταιρίας, β) το Διοικητικό Συμβούλιο, γ) τον Διευθυντή λογιστηρίου;					
12. Η επιχείρηση χρησιμοποιεί τη Μηχανογράφηση για λογιστικές εφαρμογές (εγγραφές στα καθολικά, τιμολόγηση, γραμμάτια κ.λ.π.);					

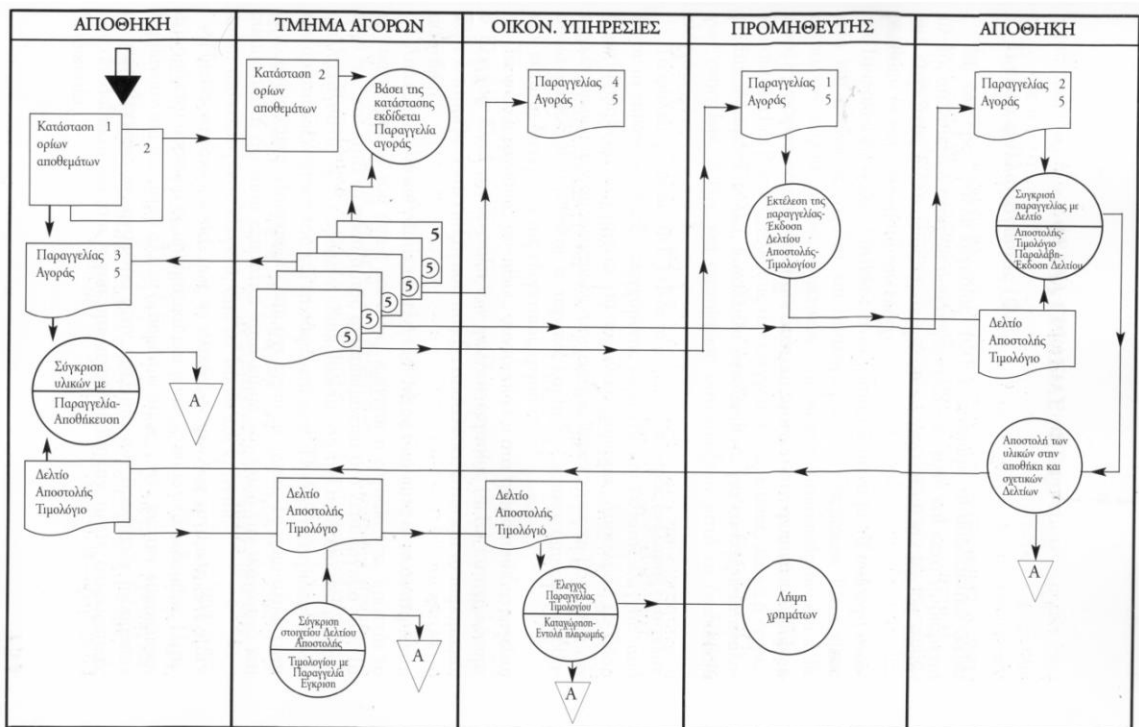
Πηγή: Τσακλάγκανος, 2005

b) **Διάγραμμα ροής**

«Διάγραμμα ροής είναι μια γραφική παράσταση συνδεδεμένη με σύμβολα και στοιχεία – δικαιολογητικά η οποία απεικονίζει τα στάδια ροής μιας διεργασίας με λογική σειρά. Απεικονίζει συγκεκριμένες περιοχές, δραστηριότητες, αποφάσεις και πηγές δεδομένων, οριοθετώντας κατ’ αυτό τον τρόπο το πως λειτουργεί μια διεργασία από το αρχικό, μέχρι το τελικό στάδιο. Απεικονίζει παράλληλα την συμμετοχή των τμημάτων και το βαθμό συνεργασίας στη διαδικασία της διεργασίας αυτής». (ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ, 2003)

Ο ελεγκτής για να φτιάξει το διάγραμμα ροής, θα πρέπει να γνωρίζει καλά το λογιστικό σύστημα. Η συγκεκριμένη μέθοδος έχει πολλά πλεονεκτήματα σε σχέση με άλλες μεθόδους. Καταρχήν περιγράφονται όλες οι διαδικασίες ακόμα και οι πιο σύνθετες και γίνεται πιο εύκολα η ταξινόμηση αυτών. Μέσα από το διάγραμμα ροής γίνεται πιο κατανοητή η λειτουργία του συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Ακόμα, εντοπίζονται πιο εύκολα οι τυχόν αδυναμίες και οι σπατάλες και συνεπώς αποφεύγεται ο επιχειρηματικός κίνδυνος.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΡΟΗΣ ΠΡΟΜΗΘΕΙΩΝ

Πηγή: Παπαστάθης, 2003

c) **Περιγραφικές εκθέσεις ή σημειώματα ελέγχου**

Με αυτή τη μέθοδο ο ελεγκτής περιγράφει όλη τη διαδικασία του συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Η περιγραφική έκθεση μπορεί να αντικαταστήσει το ερωτηματολόγιο και το διάγραμμα ροής, λόγω του ότι είναι μια πολύ ευέλικτη μέθοδος. Όμως τις περισσότερες φορές για τη περιγραφή του συστήματος εσωτερικού ελέγχου γίνεται συνδυασμός και των τριών μεθόδων. Ο ελεγκτής που θα γράψει την έκθεση θα πρέπει να χειρίζεται καλά τον γραπτό λόγο. Στο τέλος της έκθεσης χαρακτηρίζεται το κάθε τμήμα ως 'πολύ δυνατό' ή 'επαρκές' ή 'αδύνατο'.

ΥΠΗΡΕΣΙΑΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Αθήνα 30.4.2002

ΠΡΟΣ : κ... δ/ντα σύμβουλο/επιτροπή ελέγχου

ΑΠΟ : Διεύθυνση Εσωτερικού Ελέγχου

ΘΕΜΑ : Έλεγχος υλών-υλικών

Η έκθεση αυτή είναι αποτέλεσμα ενός τακτικού ελέγχου που διενεργήσαμε στις 24.4.2002, αναφέρεται στο α' τρίμηνο του τρέχοντος έτους και περιλαμβάνει την εξέταση εφαρμογής της πολιτικής και των διαδικασιών των αποθεμάτων.

Με βάση το δειγματοληπτικό έλεγχο, η εκτίμησή μας είναι το τμήμα διαχείρισης των αποθεμάτων υστερεί σε διαδικασίες, δεν λειτουργεί ικανοποιητικά και είναι ευάλωτο σε απώλειες από κλοπές.

Για πληρέστερη εικόνα του ελέγχου, επισυνάπτεται σχετική έκθεση.

.....
Δ/ντής
Εσωτ. Ελέγχου

3.8 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Σχετικά με την αξιολόγηση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, υπάρχουν δύο διαφορετικές προσεγγίσεις. Η πρώτη είναι η θεώρηση του Τελικού Αποτελέσματος, η οποία επικεντρώνεται στο αποτέλεσμα, δηλαδή παίρνει ένα δείγμα π.χ. τιμολογίων και εξετάζει αν έχουν καταχωρηθεί με το σωστό αύξοντα αριθμό και τα σωστά ποσά. Η δεύτερη είναι η θεώρηση της Μεθόδου, η οποία στοχεύει στην αξιολόγηση του λογιστικού συστήματος εξετάζοντας τον τρόπο και τα μέσα που χρησιμοποιήθηκαν. Στην τελική φάση της αξιολόγησης εξετάζονται τα ποιοτικά και τα ποσοτικά χαρακτηριστικά του συστήματος. Όταν ολοκληρωθεί η αξιολόγηση διαπιστώνεται το κατά πόσο είναι αξιόπιστο και αποτελεσματικό το σύστημα εσωτερικού ελέγχου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ

4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο εξωτερικός έλεγχος έχει ιδιαίτερη σημασία για τις επιχειρήσεις, καθώς επίσης και για το επενδυτικό κοινό. Οι εξωτερικοί ελεγκτές είναι οι μόνοι που μπορούν να διαβεβαιώσουν την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων μιας επιχείρησης, λόγω των προσόντων που έχουν και της ανεξαρτησίας τους με την ελεγχόμενη οικονομική μονάδα. Σε αυτό το κεφάλαιο θα γίνει κατανοητή η έννοια του εξωτερικού ελέγχου, καθώς και το που αποσκοπεί ο εξωτερικός έλεγχος. Θα αναλυθούν τα είδη του εξωτερικού ελέγχου, καθώς και οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται για τη διεκπεραίωση του. Ακόμα, γίνεται ανάπτυξη της χρησιμότητας, της αναγκαιότητας, αλλά και των μειονεκτημάτων του εξωτερικού ελέγχου. Αναλύεται ο ρόλος και η δράση των εξωτερικών ελεγκτών, οι υποχρεώσεις και οι περιορισμοί που έχουν, η σχέση τους με κάποιους παράγοντες της επιχείρησης, καθώς και τι γίνεται όταν μια επιχείρηση τους αναθέσει τον έλεγχο. Τέλος, αναφέρονται κάποιοι κανονισμοί, που πρέπει να τηρούν όλες οι επιχειρήσεις οι οποίες είναι εισηγμένες στο χρηματιστήριο.

4.2 ΟΡΙΣΜΟΣ

«Είναι αυτός ο έλεγχος που διενεργείται από ειδικούς επαγγελματίες με ανεπίληπτο ήθος και ακέραιο χαρακτήρα, άρτια επιστημονική κατάρτιση καθώς και ειδική πείρα, χωρίς να έχουν καμία υποβλητική σχέση ή εξάρτηση με την ελεγχόμενη επιχείρηση».

(Meigs, 1984)

4.2.1 ΓΕΝΙΚΑ

Ο εξωτερικός ελεγκτής θα πρέπει να εξετάσει προσεκτικά τα στοιχεία που του έχει δώσει η διοίκηση, για να διαπιστώσει το κατά πόσο είναι αξιόπιστες οι λογιστικές καταστάσεις. Αυτό επιτυγχάνεται ακολουθώντας συστηματικές και μεθοδικές ελεγκτικές διαδικασίες, οι οποίες διαφέρουν από επιχείρηση σε επιχείρηση, ανάλογα με το μέγεθος, το βαθμό πολυπλοκότητας, τη λογιστική οργάνωση, καθώς και την επιστημονική κατάρτιση και την επαγγελματική εμπειρία του ελεγκτή. Ο σωστός εξωτερικός έλεγχος δεν εξαρτάται μόνο από τις γνώσεις και την εμπειρία του ελεγκτή, αλλά και από το χαρακτήρα του. Ο εξωτερικός ελεγκτής θα πρέπει να είναι

αμερόληπτος, αντικειμενικός, εχέμυθος και ανεξάρτητος από την επιχείρηση. Ο εξωτερικός ελεγκτής όταν τελειώσει με το έργο του, θα πρέπει να συντάξει μία έκθεση ελέγχου στην οποία θα αναφέρει την γνώμη του σχετικά με την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων, καθώς επίσης και ένα πιστοποιητικό ελέγχου, το οποίο θα περικλείει τη γνώμη του ελεγκτή, καθώς και τη διαβεβαίωση ότι ακολούθησε κατά τον έλεγχο τα πρότυπα της ελεγκτικής. Η έκθεση ελέγχου υποβάλλεται στο διοικητικό συμβούλιο, ενώ το πιστοποιητικό ελέγχου υποβάλλεται στη γενική συνέλευση των μετόχων.

4.3 ΣΚΟΠΟΙ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Οι λογιστικές καταστάσεις δεν απεικονίζουν πάντα την ακριβή οικονομική κατάσταση της επιχείρησης. Πολλές φορές γίνονται λάθη, παραλείψεις, νοθεύσεις, δεν εφαρμόζονται οι λογιστικές αρχές και τα πρότυπα, η απογραφή των στοιχείων του ισολογισμού δεν είναι ακριβής, γίνονται διάφορες κλοπές και ζημιές στα περιουσιακά στοιχεία της εταιρίας. Βασικός σκοπός του εξωτερικού ελεγκτή είναι να εξετάσει τις λογιστικές καταστάσεις και να διαπιστώσει αν όντως απεικονίζουν την οικονομική θέση και τα αποτελέσματα των εργασιών της επιχείρησης. Για να το πετύχει αυτό θα πρέπει να ελέγξει: αν είναι πραγματικά τα στοιχεία που αναγράφονται στον ισολογισμό, αν έχουν καταχωρηθεί όλα τα λογιστικά γεγονότα στα βιβλία, καθώς και αν έχουν ταξινομηθεί σωστά, αν έχουν γίνει αριθμητικά λάθη, αν η απογραφή είναι σωστή, καθώς και αν όλες οι λογιστικές εργασίες έγιναν σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις των νόμων.

4.4 ΕΙΔΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΕΛΕΓΧΩΝ

4.4.1 Χρηματοοικονομικοί έλεγχοι

Σκοπός αυτού του ελέγχου είναι η εξέταση των οικονομικών καταστάσεων της ελεγχόμενης επιχείρησης. Ο ελεγκτής θα πρέπει να κρίνει την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων, καθώς και να εξακριβώσει αν αυτές συντάχθηκαν σύμφωνα με τις γενικά παραδεκτές αρχές της λογιστικής. Ο ελεγκτής είναι υποχρεωμένος να διερευνήσει οποιοδήποτε στοιχείο που θα του δημιουργήσει αμφιβολίες για την αξιοπιστία του. Ο χρηματοοικονομικός έλεγχος χρήζει ιδιαίτερης σημασίας, διότι λόγω αυτού αποφεύγονται τα λάθη, οι απάτες και οι καταχρήσεις.

4.4.2 Έλεγχοι συμμόρφωσης

Οι έλεγχοι συμμόρφωσης εξετάζουν το κατά πόσο μια ελεγχόμενη οικονομική μονάδα συμμορφώνεται με τους κανόνες έχουν τεθεί από κάποιον ανώτερο ιεραρχικά φορέα. Για παράδειγμα όλες οι τράπεζες θα πρέπει να συμμορφώνονται με τους κανόνες που έχει θέσει η Τράπεζα της Ελλάδος. Πιο συγκεκριμένα οι έλεγχοι συμμόρφωσης στοχεύουν στην εξέταση των χρηματοοικονομικών και λειτουργικών δραστηριοτήτων μιας οικονομικής μονάδας, έτσι ώστε να διαπιστωθεί το κατά πόσο οι δραστηριότητες αυτές συμμορφώνονται με τους κανόνες που έχουν τεθεί και τις διατάξεις των νόμων.

4.4.3 Λειτουργικοί έλεγχοι

Οι λειτουργικοί έλεγχοι εξετάζουν τις δραστηριότητες μιας επιχείρησης και συγκρίνουν τους αρχικούς στόχους που είχε θέσει με τα αποτελέσματα. Με αυτό τον τρόπο αξιολογείται η απόδοση της επιχείρησης. Ο ελεγκτής όταν κρίνει ότι υπάρχει πρόβλημα, μπορεί να προτείνει κάποιες λύσεις για τη βελτίωση της αποδοτικότητας.

4.4.4 Έλεγχοι αποδοτικότητας

Σκοπός αυτών των ελέγχων είναι η αξιολόγηση της αποδοτικότητας της Διοίκησης μιας ελεγχόμενης επιχείρησης. Ειδικότερα, οι ελεγκτές εξετάζουν τους στόχους που είχε θέσει η διοίκηση και το κατά πόσο αυτοί οι στόχοι υλοποιήθηκαν. Η αποδοτικότητα της διοίκησης μπορεί να μετρηθεί με τα χρηματοοικονομικά μεγέθη της επιχείρησης όπως είναι ο δείκτης συνολικής αποδοτικότητας, ο δείκτης γενικής ρευστότητας, το περιθώριο κέρδους. Ακόμα, η αποδοτικότητα μπορεί εκτιμηθεί και από υποκειμενικά χαρακτηριστικά όπως είναι οι εργασιακές σχέσεις. Όμως, οι έλεγχοι της αποδοτικότητας μπορεί κάποιες φορές να επιδρούν αρνητικά προς τη διοίκηση. Για παράδειγμα τα μέλη της διοίκησης μπορεί ύστερα από τον έλεγχο να αποθαρρυνθούν και να μην αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες με αποτέλεσμα αυτό να έχει αντίκτυπο στην επιχείρηση. Ακόμα, είναι πολύ πιθανό να αποκαλυφθούν χρήσιμα στοιχεία της ελεγχόμενης επιχείρησης προς τους ανταγωνιστές της.

4.4.5 Ειδικοί έλεγχοι

«Ειδικός έλεγχος είναι κάθε έλεγχος που πραγματοποιείται από ελεγκτές και δεν εμπίπτει σε μια από τις πιο πάνω αναφερθείσες κατηγορίες ελέγχων. Στους ειδικούς αυτούς ελέγχους ανήκει και ο δικαστικός έλεγχος του άρθρου 634 του Κώδικα

Πολιτικής Δικονομίας, τη διενέργεια του οποίου δικαιούνται να ζητήσουν διάφορες ομάδες από το αρμόδιο Πρωτοδικείο ή Εφετείο». (Καζαντζής, 2006, σελ.88)

4.5 ΜΕΘΟΔΟΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΕΛΕΓΧΩΝ

❖ Δειγματοληψία

«Δειγματοληψία στην ελεγκτική είναι η διαδικασία της επιλογής αλλά και η εξέταση ενός μέρους μιας ομάδας σχετιζόμενων στοιχείων, με σκοπό την απόκτηση πληροφοριών ή την αξιολόγηση κάποιων χαρακτηριστικών για μια ομάδα στοιχείων στο σύνολο της. Η ομάδα των στοιχείων συνολικά ονομάζεται πληθυσμός. Ενδεικτικά παραδείγματα πληθυσμού αποτελούν στην ελεγκτική το υπόλοιπο ενός λογαριασμού ή ενός κύκλου συναλλακτικών πράξεων. Ο όρος δειγματοληψία στην ελεγκτική αποδίδει τη διαδικασία εξέτασης όχι όλων των διαθέσιμων δεδομένων, αλλά ενός μόνο επιλεγμένου δείγματος». (Καζαντζής, 2006)

❖ Οριζόντιος ή προοδευτικός έλεγχος

Στον οριζόντιο έλεγχο εξετάζεται αν τα στοιχεία που έχουν συγκεντρωθεί αποδεικνύουν ότι όλα τα λογιστικά γεγονότα της επιχείρησης έχουν καταχωρηθεί στα βιβλία της. Ο ελεγκτής επιλέγει ένα δείγμα παραστατικών με τα λογιστικά γεγονότα μιας συγκεκριμένης περιόδου π.χ. δέκα μέρες και συνεχίζει τις καταχωρήσεις στο λογιστικό κύκλωμα σύμφωνα με τις υποδείξεις του λογιστή της επιχείρησης. Αναλυτικότερα ο ελεγκτής εξετάζει: αν τα δικαιολογητικά του δείγματος είναι πλήρη και νόμιμα, αν έχει γίνει κατά τρόπο ορθό η καταχώρηση τους στο συγκεντρωτικό ημερολόγιο και η μεταφορά τους στο γενικό καθολικό, αν υπάρχουν λάθη ή παραλείψεις στα ισοζύγια και στο βιβλίο αποθήκης, και τέλος, αν οι λογιστικές καταστάσεις είναι νόμιμες.

❖ Κάθετος ή αναδρομικός έλεγχος

Στον κάθετο έλεγχο, ο ελεγκτής πρέπει να συγκεντρώσει στοιχεία και να συγκρίνει αν το περιεχόμενο των λογαριασμών συμφωνεί με τις συναλλαγές που έχουν γίνει κατά τη διάρκεια χρήσης της επιχείρησης. Ο ελεγκτής επιλέγει ένα δείγμα από τις καταχωρήσεις των λογαριασμών του γενικού καθολικού και λειτουργεί με ροή αντίστροφη από αυτή που έχει επιλέξει ο λογιστής της επιχείρησης. Συγκεκριμένα ελέγχει: αν τα ισοζύγια είναι ακριβεί, αν είναι νόμιμες και πλήρης οι διαδικασίες απογραφής, αν έγινε κατά τρόπο ορθό η

μεταφορά των λογιστικών πληροφοριών από τα ημερολόγια στα καθολικά, καθώς και αν το δείγμα που επέλεξε ο ελεγκτής αντιστοιχεί με τα δικαιολογητικά έγγραφα που έχει συλλέξει και κατά πόσο αυτά είναι νόμιμα.

Ο ελεγκτής ύστερα από την ολοκλήρωση του οριζόντιου και του κάθετου ελέγχου συγκρίνει τα αποτελέσματα που προέκυψαν και προσπαθεί να βγάλει συμπεράσματα σχετικά με την αντικειμενικότητα, την ειλικρίνεια και τη νομιμότητα των λογιστικών καταστάσεων της επιχείρησης. Εκτός από τις μεθόδους που αναφέρθηκαν παραπάνω υπάρχουν και οι μέθοδοι κριτικής ανάλυσης όπου με τη βοήθεια των αριθμοδεικτών, ο ελεγκτής μπορεί να εξετάσει τα χρηματοοικονομικά μεγέθη της επιχείρησης.

4.6 Η ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Η επιχείρηση αποκομίζει πολλά οφέλη από τη διαδικασία του εξωτερικού ελέγχου, όπως ότι βελτιώνεται η αποτελεσματικότητα της χάρη στον εξωτερικό ελεγκτή που εξετάζει τα στοιχεία που προέκυψαν από τον εσωτερικό έλεγχο. Επίσης, υπάρχει συνεχής βελτίωση του λογιστικού συστήματος της επιχείρησης. Ακόμα, οι λογιστικές καταστάσεις χάρη στον εξωτερικό έλεγχο και λόγω του πιστοποιητικού ελέγχου το οποίο συντάσσει ο ελεγκτής, αποκτούν νομιμότητα και αυξάνεται η εγκυρότητα και η πληρότητα τους. Έτσι λοιπόν, οι σωστά ενημερωμένοι επενδυτές μπορούν να αντλήσουν με ασφάλεια τα κεφάλαια από την επιχείρηση, αφού ο επενδυτικός κίνδυνος έχει μειωθεί. Επίσης, περιορίζεται ο χρόνος και η έκταση του φορολογικού ελέγχου, αφού γνωρίζει ο εφοριακός – ελεγκτής ότι η επιχείρηση έχει ήδη ελεγχθεί από έναν ανεξάρτητο ελεγκτή. Τέλος, ανάλογα με τα στοιχεία που προέκυψαν από τον έλεγχο, η θέση των οικονομικών στελεχών έναντι των μετόχων, μπορεί είτε να ενισχυθεί, είτε να αποδυναμωθεί.

Όσον αναφορά τις ελληνικές επιχειρήσεις, υπάρχουν κάποια πρόσθετα οφέλη:

- Όσες επιχειρήσεις χρησιμοποιούν Ορκωτό Ελεγκτή, μετά τον έλεγχο θα πρέπει να εκδίδουν ένα ειδικό πιστοποιητικό που θα απαλλάσσει τις επιχειρήσεις από οποιοδήποτε επανέλεγχο και στο οποίο θα πρέπει να αναφέρεται η αμοιβή του προσωπικού που απασχολήθηκε.
- Οι επιχειρήσεις λόγω του εξωτερικού ελέγχου μπορούν να αποφύγουν τον φορολογικό έλεγχο. Σε αυτή τη περίπτωση ο Ορκωτός Ελεγκτής θα πρέπει να συνεργαστεί με τον Προϊστάμενο της αρμόδιας Δ.Ο.Υ. (Διεύθυνση Οικονομικών Υπηρεσιών). Ο ελεγκτής θα πρέπει να παραδώσει στον

προϊστάμενο το πιστοποιητικό ελέγχου περί φορολογητέου εισοδήματος της επιχείρησης, στο οποίο θα πρέπει να αναγράφεται ότι εκδίδεται για φορολογικούς σκοπούς και ότι ελήφθησαν υπόψη όλες οι διατάξεις των νόμων περί φορολογίας εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων. Επίσης, ο Ορκωτός ελεγκτής είναι υποχρεωμένος να δώσει οποιαδήποτε πληροφορία ή εξήγηση του ζητηθεί στον προϊστάμενο της Δ.Ο.Υ..

4.7 ΤΑ ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Ο εξωτερικός έλεγχος δεν μπορεί να εγγυηθεί την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων και αυτό συμβαίνει επειδή είναι αδύνατο ο ελεγκτής να εξετάσει κάθε συναλλαγή ξεχωριστά, οπότε εφαρμόζει δειγματοληπτικούς ελέγχους. Ακόμα, οι πληροφορίες που έχει στη διάθεση του, δεν μπορούν να είναι αντικειμενικές, επειδή τις έχει πάρει από στελέχη της ελεγχόμενης εταιρίας. Ο ελεγκτής δεν εξετάζει κάθε λογαριασμό ξεχωριστά αλλά το σύνολο ή την ομάδα των λογαριασμών. Τέλος, μπορεί να υπάρξουν σφάλματα στις λογιστικές καταστάσεις λόγω κούρασης ή απροσεξίας του ελεγκτή.

4.8 Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Λόγω της εξέλιξης και της ανάπτυξης των Ανωνύμων Εταιριών, καθώς και των πιστωτικών και ασφαλιστικών οργανισμών, δημιουργήθηκαν τεράστια κεφάλαια τα οποία διαχειρίζονταν αρκετά πρόσωπα. Έτσι λοιπόν, έπρεπε να βρεθεί μία λύση έτσι ώστε να αποφευχθεί ο κίνδυνος των καταχρήσεων και των ατασθαλιών. Η ανάγκη αυτή της προστασίας του κοινωνικού πλούτου ήταν η αφορμή για τη δημιουργία ειδικευμένων ελεγκτών δηλαδή τους σημερινούς Ορκωτούς Ελεγκτές, οι οποίοι ασκούν το έργο του ελέγχου υπεύθυνα, αντικειμενικά, ανεξάρτητα και ανεπηρέαστα. Οι Ορκωτοί ελεγκτές με τους ελέγχους διασφάλιζαν τα συμφέροντα της μειοψηφίας από την πλειοψηφία των μετόχων που διοικούσαν τότε την επιχείρηση. Αργότερα, την διοίκηση ανέλαβαν πρόσωπα που είχαν εξειδικευμένες γνώσεις για τη σωστή λειτουργία μιας επιχείρησης. Έτσι, οι Ορκωτοί ελεγκτές έπρεπε να διασφαλίσουν και τα συμφέροντα της πλειοψηφίας των μετόχων από τη Διοίκηση. Το έργο των Ορκωτών ελεγκτών χαρακτηρίζεται ως δημόσιο λειτούργημα. Οι Ορκωτοί ελεγκτές κάνουν κριτική στη λογιστική οργάνωση και στη λειτουργία της ελεγχόμενης εταιρίας. Ακόμα, λόγω των προσόντων που διαθέτουν αναλαμβάνουν την λογιστική αναδιοργάνωση

κάθε είδους επιχείρησης ή οργανισμού. Όταν ολοκληρώνουν το έργο τους δημοσιεύουν τις οικονομικές καταστάσεις της επιχείρησης και έτσι θεωρούνται πιο αξιόπιστες και το επενδυτικό κοινό θα στραφεί προς τη συγκεκριμένη επιχείρηση. Από τα παραπάνω συνεπάγεται ότι ο έλεγχος των Ορκωτών ελεγκτών συμβάλει στην ανάπτυξη της οικονομίας και στη συνεχή εξέλιξη της κεφαλαιαγοράς.

4.9 Ο ΡΟΛΟΣ ΚΑΙ Η ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΚΤΗ

Οι εξωτερικοί ελεγκτές είναι απαραίτητοι για τον έλεγχο των Ανωνύμων Εταιριών των οποίων οι μετοχές είναι εισηγμένες στο χρηματιστήριο. Ακόμα, ο νόμος ορίζει ότι υποχρεούνται για έλεγχο οι επιχειρήσεις οι οποίες για 2 συνεχόμενες χρήσεις ξεπερνούν τα δύο από τα πιο κάτω κριτήρια: Σύνολο Ενεργητικού → 2.500.000 ευρώ, Κύκλος Εργασιών → 5.000.000 ευρώ, Προσωπικό → 50 άτομα. Οι επιχειρήσεις ελέγχονται για πρώτη φορά στην τρίτη χρήση. Όλες οι επιχειρήσεις τουλάχιστον μία φορά το χρόνο θα πρέπει να δημοσιεύουν τις λογιστικές τους καταστάσεις για να ενημερώνονται οι τρίτοι. Ο εξωτερικός ελεγκτής είναι αυτός που θα κρίνει αν οι λογιστικές καταστάσεις είναι αξιόπιστες και αν οι ισχυρισμοί των μελών της διοίκησης είναι ειλικρινείς. Για να το πετύχει αυτό θα πρέπει να διαθέτει άρτια θεωρητική και επιστημονική κατάρτιση, να μπορεί να εφαρμόζει τις γνώσεις του στην πράξη, να διαθέτει ανεπίληπτο ήθος, ανεπτυγμένη κριτική ικανότητα, ευστροφία, προσωπική και επαγγελματική ανεξαρτησία, καθώς και πνεύμα αμεροληψίας στη σχέση του με την ελεγχόμενη επιχείρηση. Η γνώμη του ελεγκτή συμβάλει στην προάσπιση των συμφερόντων: του κοινωνικού συνόλου, του Δημοσίου, του προσωπικού της επιχείρησης, των μετόχων, των δανειστών, των προμηθευτών, καθώς και των μελλοντικών επενδυτών. Τα τεκμηριωμένα αποτελέσματα που γνωστοποιούνται προς τρίτους με τη δημοσίευση του πιστοποιητικού ελέγχου συμβάλλουν έτσι ώστε να ενισχυθεί η θέση της επιχείρησης ανάμεσα σε άλλους φορείς, βοηθάνε στην καλύτερη κατανομή και εκμετάλλευση των οικονομικών πόρων, δημιουργούν ευκαιρίες επένδυσης και οικονομικής ανάπτυξης, αναπτύσσονται οι οικονομικές μονάδες που είναι οργανωμένες σωστά και λειτουργούν αποδοτικά, διευρύνεται η αγορά των προϊόντων και των υπηρεσιών που προσφέρουν οι επιχειρήσεις.

4.10 ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΕΛΕΓΚΤΩΝ ΟΡΚΩΤΩΝ ΚΑΙ ΜΗ

Οι Ορκωτοί και οι κοινοί ελεγκτές είναι υποχρεωμένοι να ελέγχουν τις εγγραφές στα βιβλία της επιχείρησης και τις λογιστικές της καταστάσεις, καθώς και να συγκρίνουν τα αποτελέσματα που θα προκύψουν από τον έλεγχο, με την οικονομική κατάσταση της εταιρίας. Ακόμη, οι ελεγκτές πρέπει να συμβουλεύουν τη διοίκηση για την αποφυγή σφαλμάτων, καθώς επίσης και να παρίστανται στη γενική συνέλευση των μετόχων για την επεξήγηση τυχόν αποριών σχετικά με τον έλεγχο. Οι ελεγκτές έχουν υποχρέωση να ενημερώνουν τον Υπουργό Εμπορίου σε περίπτωση που υπάρξει παράβαση του νόμου και του καταστατικού της εταιρίας.

4.11 ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΟΡΚΩΤΩΝ ΕΛΕΓΚΤΩΝ

Οι Ορκωτοί ελεγκτές είναι υποχρεωμένοι να εκτελούν τον έλεγχο σύμφωνα με τα ελεγκτικά πρότυπα και τους κανόνες του ελεγκτικού επαγγέλματος, καθώς επίσης και να ασκούν τα καθήκοντα τους σύμφωνα με τις διατάξεις των νόμων και τους κανόνες δεοντολογίας του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών. Ακόμα, θα πρέπει να αξιολογούν την αποτελεσματικότητα των λογιστικών συστημάτων και των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου. Ύστερα από την ολοκλήρωση του ελέγχου, ο ελεγκτής θα πρέπει να συντάξει την έκθεση ελέγχου την οποία θα την παραδώσει στα μέλη του διοικητικού συμβουλίου, μαζί με επεξηγηματικές πληροφορίες. Ακόμα, ο Ορκωτός ελεγκτής οφείλει να ενημερώνει εγγράφως: τον Υπουργό Εμπορίου για τυχόν παραβάσεις του νόμου ή του καταστατικού της επιχείρησης που διενεργεί τον έλεγχο, την αρμόδια υπηρεσία του Υπουργείου Οικονομικών για παραβάσεις της φορολογικής νομοθεσίας, την Τράπεζα της Ελλάδος για τις παραβάσεις των πιστωτικών κανόνων στους πιστωτικούς οργανισμούς. Επιπλέον, οι Ορκωτοί ελεγκτές έχουν κάποιες υποχρεώσεις προς το σώμα των Ορκωτών ελεγκτών. Σε περίπτωση που εκλεγεί κάποιος Ορκωτός ελεγκτής για την διεξαγωγή ενός ελέγχου και δεν θέλει να κάνει τον έλεγχο, θα πρέπει να ενημερώσει άμεσα το Σώμα. Ακόμα, οφείλει να μην ξεπερνά το ανώτατο όριο της ετήσια απασχόλησης του. Τέλος, θα πρέπει να καταθέτει στο Εποπτικό Συμβούλιο, ένα αντίγραφο των δημοσιευμένων λογιστικών καταστάσεων, το πιστοποιητικό ελέγχου που έχει συντάξει, καθώς και τις ώρες απασχόλησης του και του προσωπικού που τον βοήθησε στην διεκπεραίωση του ελέγχου.

4.12 ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Στον εξωτερικό έλεγχο για τη διενέργεια της ελεγκτικής διαδικασίας θα πρέπει να τηρείται το παρακάτω θεσμικό πλαίσιο:

- ❖ **Πιστοποίηση της ορθότητας:** βασικός σκοπός του ελέγχου των ορκωτών ελεγκτών είναι να πιστοποιήσουν την ορθότητα των οικονομικών καταστάσεων της ελεγχόμενης επιχείρησης.
- ❖ **Έκθεση του ελεγκτή:** στην έκθεση ο ελεγκτής εκφράζει τη γνώμη του σχετικά με την ορθότητα των οικονομικών καταστάσεων της ελεγχόμενης επιχείρησης.
- ❖ **Σχετική έγγραφη εντολή:** για να ξεκινήσει η διαδικασία του ελέγχου, θα πρέπει να υπάρχει πάντα η σχετική έγγραφη εντολή, στην οποία θα αναγράφεται το είδος και ο σκοπός του ελέγχου.
- ❖ **Ελεγκτικό προσωπικό:** οι ελεγκτές, καθώς και όλο το βοηθητικό προσωπικό, κατά τη διενέργεια του ελέγχου θα πρέπει να διακατέχονται από πνεύμα αμεροληψίας, να είναι αντικειμενικοί, υπεύθυνοι, καθώς και να διατηρούν την ανεξαρτησία τους από την ελεγχόμενη οικονομική μονάδα.
- ❖ **Εξειδικευμένα άτομα:** ο έλεγχος θα πρέπει να διενεργείται από εξειδικευμένα άτομα, με άρτια επιστημονική και επαγγελματική κατάρτιση, καθώς και να έχουν την ικανότητα να εφαρμόζουν τις γνώσεις τους στην πράξη.
- ❖ **Επαγγελματική βελτίωση:** ο ορκωτός ελεγκτής δεν θα πρέπει ποτέ να επαναπαύεται, θα πρέπει συνεχώς να ενημερώνεται για ότι αλλαγές γίνονται στον οικονομικό - φορολογικό τομέα και έτσι να βελτιώνει τις γνώσεις του και την επαγγελματική του κατάρτιση.

4.13 ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΕΙΣ – ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ

Ο Ορκωτός λογιστής απαγορεύεται να αναμειχθεί στο διορισμό του σαν ελεγκτής, καθώς επίσης και να καθορίσει την αμοιβή του ελέγχου που θα διενεργήσει. Ακόμα, ο Ορκωτός λογιστής απαγορεύεται να χρησιμοποιηθεί σαν ελεγκτής στην ίδια επιχείρηση για περισσότερο από 5 χρόνια. Έτσι, απαλλάσσεται από κάθε σχέση ή συμφέρον που θα μπορούσε να επηρεάσει τη γνώμη του. Ο Ορκωτός ελεγκτής δεν μπορεί να προσληφθεί ως σύμβουλος ή υπάλληλος σε εταιρία η οποία ελέγχθηκε από αυτόν τα 2 τελευταία χρόνια πριν από την πρόσληψη του. Βέβαια, η απαγόρευση αυτή μπορεί να μην ληφθεί υπόψιν σε περίπτωση που διενεργηθεί ποιοτικός έλεγχος, δηλαδή το κατά πόσο η επιχείρηση συμμορφώνεται με τα ισχύοντα ελεγκτικά πρότυπα, τους κανόνες

δεοντολογίας και τους κανόνες περί ασυμβίβαστου. Τα έξοδα του ελέγχου επιβαρύνουν την επιχείρηση και όχι αυτόν που πρόκειται να προσληφθεί. Ακόμα, απαγορεύεται η οποιαδήποτε παροχή υπηρεσίας ή δημιουργία οποιασδήποτε σχέσης μεταξύ της ελεγκτικής εταιρίας στην οποία ανήκει ο Ορκωτός ελεγκτής και της επιχείρησης που διενεργεί τον έλεγχο, της οποίας οι μετοχές είναι εισηγμένες στο Χ.Α.Α. ή σε θυγατρικές εταιρίες αυτής.

4.14 ΑΝΑΘΕΣΗ ΕΛΕΓΧΟΥ

Όταν μία εταιρία πρέπει να υποβληθεί σε εξωτερικό έλεγχο τότε η διοίκηση αυτής κάνει την επιλογή του Ορκωτού ελεγκτή και στη συνέχεια πρέπει να εγκριθεί από τη γενική συνέλευση των μετόχων της. Εφόσον η πρόταση ανάθεσης του ελέγχου γίνει αποδεκτή από την εταιρία ή κοινοπραξία Ορκωτών ελεγκτών λογιστών, τότε θα πρέπει να γνωστοποιήσει στην ελεγχόμενη εταιρία καθώς και στο Εποπτικό Συμβούλιο του Σ.Ο.Ε.Λ., το όνομα ή τα ονόματα των Ορκωτών ελεγκτών λογιστών που ανέλαβαν τον έλεγχο, καθώς επίσης και τις ώρες απασχόλησης που χρειάζονται για να ολοκληρωθεί ο έλεγχος.

4.15 ΤΙ ΙΣΧΥΕΙ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΤΑΙΡΙΕΣ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΕΙΣΗΓΜΕΝΕΣ ΣΤΟ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟ

Όλες οι εταιρίες που έχουν μετοχές ή άλλες κινητές αξίες εισηγμένες στο χρηματιστήριο (Ανώνυμες εταιρίες), όπως επίσης και όλες οι μητρικές εταιρίες, θα πρέπει να συντάσσουν ετήσιες οικονομικές καταστάσεις, καθώς και τριμηνιαίες ενδιάμεσες οικονομικές καταστάσεις, σύμφωνα με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα. Ύστερα από τη σύνταξη τους θα πρέπει να δημοσιεύονται μαζί με τις ετήσιες ενοποιημένες οικονομικές, την έκθεση και το πιστοποιητικό ελέγχου, 20 τουλάχιστον μέρες πριν τη Γενική Συνέλευση. Αρχικά, θα πρέπει να καταχωρηθούν στο Μητρώο Ανωνύμων Εταιριών, κατόπιν να κατατεθούν στην Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς ηλεκτρονικά και εγγράφως, ταυτόχρονα με τη δημοσίευσή τους στις εφημερίδες και την ανάρτησή τους στο διαδίκτυο, σύμφωνα με απόφαση της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς. Ακόμα, οι Ορκωτοί Ελεγκτές θα πρέπει να εκδίδουν μία έκθεση επισκόπησης των οικονομικών καταστάσεων του α' και του β' εξαμήνου, την οποία θα πρέπει να δημοσιεύσουν μαζί με τις οικονομικές καταστάσεις στην ιστοσελίδα της εταιρίας, εντός 2 μηνών από τη λήξη της περιόδου στην οποία αναφέρονται. Επίσης,

στο διαδίκτυο θα πρέπει να αναρτώνται οι τριμηνιαίες εκθέσεις διάθεσης κεφαλαίων που αντλήθηκαν από αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου ή από έκδοση ομολογιακού δανείου. Τέλος, για τη σωστή ενημέρωση των επενδυτών – μετόχων πρέπει να εκδίδεται από την εταιρία το Ετήσιο Δελτίο, το οποίο θα περιέχει πλήρη και ακριβή στοιχεία σχετικά με την οικονομική κατάσταση της επιχείρησης και θα εκδίδεται 20 μέρες το αργότερο μετά τη δημοσίευση των ετήσιων οικονομικών καταστάσεων και 10 εργάσιμες μέρες πριν την ετήσια τακτική γενική συνέλευση των μετόχων της εταιρίας.

4.16 ΣΧΕΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΚΤΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ

➤ **Σχέση εξωτερικού ελεγκτή με τη διοίκηση**

Η Διοίκηση είναι αυτή που οργανώνει και συντονίζει όλες τις λειτουργίες μιας επιχείρησης. Ο ελεγκτής για τη διεκπεραίωση του ελεγκτικού του έργου θα πρέπει να έχει πρόσβαση σε στοιχεία της επιχείρησης τα οποία είναι απόρρητα. Για να το πετύχει αυτό θα πρέπει να αναπτύξει μια σχέση με τη διοίκηση, η οποία θα βασίζεται στην αμοιβαία εμπιστοσύνη και στο σεβασμό. Ο ελεγκτής θα πρέπει να δείξει ότι είναι έτοιμος να αξιολογήσει δίκαια τις οικονομικές καταστάσεις της επιχείρησης, καθώς και ότι ενδιαφέρεται για τις μελλοντικές προοπτικές της.

➤ **Σχέση του εξωτερικού ελεγκτή με το διοικητικό συμβούλιο**

Το Διοικητικό Συμβούλιο είναι το ανώτατο όργανο μέσα στην επιχείρηση, το οποίο φροντίζει να εξυπηρετούνται τα συμφέροντα των μετόχων της εταιρίας. Το Διοικητικό Συμβούλιο αποτελείται είτε από μέλη της εταιρίας είτε από ανεξάρτητα μέλη. Όταν το Διοικητικό Συμβούλιο απαρτίζεται από μέλη της εταιρίας τότε η σχέση του με τον εξωτερικό ελεγκτή θα είναι η ίδια με τη σχέση που έχει ο ελεγκτής με τη διοίκηση. Όταν όμως απαρτίζεται από ανεξάρτητα μέλη τότε το Διοικητικό Συμβούλιο αποκτά ρόλο διαμεσολαβητή ανάμεσα στον ελεγκτή και στη διοίκηση.

➤ **Σχέση του εξωτερικού ελεγκτή με τους εσωτερικούς ελεγκτές**

Ο εξωτερικός ελεγκτής αν του ζητηθεί πρέπει να αξιολογήσει το έργο του εσωτερικού ελεγκτή υποβάλλοντας μια έκθεση στη διοίκηση για την ποιότητα της δουλειάς του. Ακόμα, η εργασία του εσωτερικού ελεγκτή θα μπορούσε να βοηθήσει στο ελεγκτικό έργο του ανεξάρτητου ελεγκτή, αφού πρώτα αξιολογηθεί η επάρκεια, η αντικειμενικότητα και η ποιότητα της εργασίας του. Έτσι λοιπόν, ο εξωτερικός ελεγκτής θα πρέπει να εξετάσει την εκπαίδευση, την εμπειρία, τον επαγγελματισμό, το οργανωτικό επίπεδο, τις εκθέσεις, καθώς και τα ελεγκτικά προγράμματα και τα φύλλα εργασίας που χρησιμοποίησε ο εσωτερικός ελεγκτής.

➤ **Σχέση του εξωτερικού ελεγκτή με τους μετόχους**

Η σχέση του ελεγκτή με τους μετόχους δεν καθορίζεται από άμεση προσωπική σχέση, επειδή οι μέτοχοι δεν είναι ούτε στελέχη ούτε υπάλληλοι της επιχείρησης. Οι μέτοχοι παρακολουθούν τις εκθέσεις των εξωτερικών ελεγκτών, καθώς και τις ελεγμένες από αυτούς χρηματοοικονομικές καταστάσεις και διαπιστώνουν αν η διοίκηση διαχειρίστηκε σωστά όλα τα επιχειρηματικά θέματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΚΑΙ Η ΥΠΟΧΡΕΩΣΗ ΤΟΥ ΟΡΚΩΤΟΥ ΕΛΕΓΚΤΗ

5.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο κεφάλαιο που ακολουθεί παρουσιάζονται και αναλύονται η ευθύνη που έχει ένας ελεγκτής απέναντι σε κοινωνία και πελάτες, ευθύνη που διακρίνεται σε ηθική και νομική. Ακόμα, αναφέρονται τα όσα ισχύουν για την ευθύνη των ελεγκτών στην Ελλάδα, η ευθύνη που έχει ένας επαγγελματίας ελεγκτής ως προς την ελεγχόμενη μονάδα, καθώς και οι βασικές αρχές δεοντολογίας του επαγγέλματος. Οι κανονισμοί που ισχύουν και εφαρμόζονται από τους επαγγελματίες του κλάδου προσδίδουν αξιοπιστία σε αυτούς και συμβάλλουν στην δημιουργία σχέσεως εμπιστοσύνης μεταξύ αυτών και των πελατών τους.

5.2 ΗΘΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ

Πέρα από τη Νομική Ευθύνη που έχει ένας επαγγελματίας, όποιο επάγγελμα και αν είναι αυτό που έχει αναλάβει να κάνει, υπάρχει και η ηθική ευθύνη απέναντι στην κοινωνία και στους πελάτες του. Η ηθική ευθύνη είναι στην ουσία ένας κώδικας σύμφωνα με τον οποίο διαμορφώνεται το πώς θα πρέπει να είναι η συμπεριφορά κάθε επαγγελματία στην πράξη. Δείχνει ότι αναγνωρίζεται η κοινωνική ευθύνη που υπάρχει στο κάθε επάγγελμα και ότι ο επαγγελματίας θα κάνει το καλύτερο που μπορεί ώστε να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του προς όφελος του κοινωνικού συνόλου. Έτσι, και στην περίπτωση του ορκωτού ελεγκτή, η ηθική ευθύνη που του επιβάλλεται από το Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών ορίζει έναν καθορισμένο επαγγελματικό κώδικα συμπεριφοράς που πρέπει να ακολουθεί απέναντι στους πελάτες του και σε τρίτους. Το ζητούμενο είναι ο ορκωτός ελεγκτής να αποτελεί για τους γύρω έναν επαγγελματία υπεύθυνο και έμπιστο ως προς τις προθέσεις του να εξυπηρετεί ανάγκες τις οποίες ορίζει ο θεσμός του επαγγέλματός του, ενώ παράλληλα να χαρακτηρίζεται από προσωπική και ηθική συνέπεια. Για τους ορκωτούς ελεγκτές δεν υπάρχει συγκεκριμένος κώδικας επαγγελματικής ευθύνης και συμπεριφοράς που να εφαρμόζεται σε όλους τους ελεγκτές και σε κάθε ξεχωριστή περίπτωση. Υπάρχουν μόνο κάποιοι γενικότεροι κανόνες και πρότυπα που διαμορφώνονται με το πέρασμα του χρόνου, καθώς οι

καταστάσεις όπως και τα δεδομένα που συναντάμε στην κοινωνία σε διαφορετικές χρονικές περιόδους μεταβάλλονται συνεχώς.

Ένα παράδειγμα κώδικα επαγγελματικής συμπεριφοράς αποτελεί εκείνος του Σώματος Ορκωτών Λογιστών των Η.Π.Α. (Code of Professional Ethics by the American Institute of Certified Public Accountants). Ο κώδικας αυτός καθορίζει λεπτομερώς τον τρόπο συμπεριφοράς που πρέπει να έχουν οι Ορκωτοί Λογιστές, καθώς και τον τρόπο με τον οποίο καλούνται να αντιμετωπίσουν επαγγελματικά τους θέματα και καταστάσεις. Στην Ελλάδα, για τους ορκωτούς ελεγκτές προβλέπονται από τον νόμο συγκεκριμένες οδηγίες, απαγορεύσεις και κυρώσεις που αφορούν στην επαγγελματική συμπεριφορά τους (άρθρο 15 και 20 – 22, Π.Δ. 226/1992). Αυτό όμως που μετράει περισσότερο σε τέτοιου είδους ηθική, όπως είναι η προσωπική ηθική συμπεριφορά ενός επαγγελματία, και που αποτελεί το μεγαλύτερο μέρος της είναι η ακεραιότητα στο χαρακτήρα του τόσο στην περίπτωση του ορκωτού ελεγκτή, όσο και στην περίπτωση κάθε επαγγελματία.

- **Η ΓΕΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**

Έργο ενός ορκωτού ελεγκτή λογιστή αποτελεί η διαπίστωση του κατά πόσο μέσω των ελεγχόμενων χρηματοοικονομικών καταστάσεων παρουσιάζεται ακριβοδίκαια η οικονομική κατάσταση και τα Αποτελέσματα Χρήσης της οικονομικής μονάδας σύμφωνα με τις γενικώς παραδεκτές λογιστικές αρχές. Με βάση αυτό εκτιμάται και υπολογίζεται η αντίστοιχη ευθύνη του ορκωτού ελεγκτή προς καθέναν ο οποίος θίγεται από την λανθασμένη εκτέλεση του έργου το οποίο έχει αναλάβει ο ορκωτός ελεγκτής. Ο ορκωτός ελεγκτής μπορεί να εκφέρει ανεπιφύλακτη γνώμη, να κρατήσει κάποιες επιφυλάξεις, να έχει μία τελείως αρνητική γνώμη, ακόμα και να μην εκφέρει καθόλου γνώμη ως προς το έργο του. Σε κάθε περίπτωση ο ορκωτός ελεγκτής έχει ως μοναδική του αρμοδιότητα να εκφέρει τη γνώμη του και έχει την ευθύνη της γνώμης που θα εκφέρει και μόνο. Η διοίκηση της οικονομικής μονάδας είναι αυτή που ευθύνεται για τη σύνταξη και τη δημοσίευση των οικονομικών καταστάσεων, καθώς και σε ότι αφορά την παραγωγή, τον έλεγχο και τη δημοσίευσή τους. Για τα στοιχεία που παρουσιάζονται στις οικονομικές καταστάσεις, για τον τρόπο με τον οποίο αυτά παρουσιάζονται αλλά και για το τι αναφέρει στη γνώμη του ο Ορκωτός Ελεγκτής ευθύνεται η διοίκηση.

5.3 Η ΝΟΜΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ – Η ΕΥΘΥΝΗ ΤΩΝ ΕΛΕΓΚΤΩΝ

ΔΙΕΘΝΩΣ

Οι ορκωτοί ελεγκτές ευθύνονται ως προς την ποιότητα του έργου τους και η ευθύνη τους αυτή διακρίνεται σε: αστική, ποινική και πειθαρχική ευθύνη.

5.3.1 ΑΣΤΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ

Πιο σημαντική κρίνεται η αστική ευθύνη, που αποτελεί την ευθύνη για αποζημίωση προς άτομα που έχουν ζημιωθεί λόγω πλημμελούς ελέγχου εκ μέρους του ορκωτού ελεγκτή. Πρόκειται για ευθύνη που στις πιο πολλές χώρες είναι «εις ολόκληρο», δηλαδή που το πρόσωπο το οποίο έχει υποστεί ζημία έχει το δικαίωμα διεκδίκησης του συνόλου της αποζημίωσης, σε περίπτωση που έχουν ευθύνη δύο ή περισσότερα άτομα, από οποιονδήποτε από αυτούς που ευθύνονται για αυτό ανεξάρτητα από το κατά πόσο μπορεί να εμπλέκεται ο καθένας. Αν για παράδειγμα ένας μέτοχος μιας εταιρίας υποστεί ζημία λόγω παραπλανητικών οικονομικών καταστάσεων που έχουν δημοσιευτεί, τότε έχει το δικαίωμα να διεκδικήσει αποζημίωση από τον ελεγκτή, αφού αποδειχθεί ότι εκείνος έχει διενεργήσει πλημμελή έλεγχο. Αυτό το δικαίωμα του μετόχου στη συγκεκριμένη περίπτωση ισχύει ανεξάρτητα από το ότι ευθύνονται και τα μέλη της διοίκησης και το γεγονός ότι δικαιούται να ζητήσει αποζημίωση και από αυτά. Στην περίπτωση τώρα της επιμεριζόμενης και αναλογικής ευθύνης, κρίνεται από το δικαστήριο το ποσοστό κατά το οποίο ευθύνεται ο καθένας για τη ζημία που έχει προκληθεί, και αναλόγως καταβάλλεται από κάθε έναν ξεχωριστά που έχει ευθύνη το ποσό που θα δώσει ο καθένας τους για αποζημίωση.

5.3.2 ΠΟΙΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ

Την ποινική ευθύνη των ελεγκτών ρυθμίζει η νομοθεσία βάσει του συστήματος ποινικού δικαίου που ισχύει σε κάθε χώρα αντίστοιχα. Αξίζει να αναφερθεί ότι σύμφωνα με το νόμο Sarbanes – Oxley προβλέπονται βαριές ποινικές ευθύνες για παραπτώματα όπως για παράδειγμα η μη διαφύλαξη των φύλλων ελέγχου, ή ακόμα η καταστροφή αυτών ή άλλων εγγράφων της εταιρείας κατά τη διάρκεια δικαστικής έρευνας.

5.3.3 ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ

Για την πειθαρχική ευθύνη των ορκωτών ελεγκτών και τον πειθαρχικό έλεγχο αρμόδιες συνήθιζαν να είναι οι επαγγελματικές ενώσεις των ορκωτών ελεγκτών. Αυτό άλλαξε μετά από ελεγκτικά σκάνδαλα που βγήκαν στην επιφάνεια και που οδήγησαν τα τελευταία χρόνια στο να αναλαμβάνουν πια ανεξάρτητες αρχές την εποπτεία στη λειτουργία του επαγγέλματος των ελεγκτών κάνοντας την ταυτόχρονα και ουσιαστικότερη. Το Πειθαρχικό Συμβούλιο είναι αρμόδιο για τις ποινές που θα επιβληθούν σε ορκωτό ελεγκτή που παραπέμπεται σε αυτό μετά από απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου της ΕΛΤΕ ή του Εποπτικού Συμβουλίου του ΣΟΕΛ. Τέτοιες ποινές είναι η σύσταση, η επίπληξη του ορκωτού ελεγκτή, η επιβολή προστίμου σε αυτόν ύψους έως 50.000 ευρώ, η αναστολή άσκησης του επαγγέλματος προσωρινά μέχρι ένα χρόνο, ή ακόμα η οριστική διαγραφή του από τα μητρώα του ΣΟΕΛ.

5.4 ΕΥΘΥΝΗ ΤΩΝ ΕΛΕΓΚΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Όπως και σε άλλες χώρες, έτσι και στην Ελλάδα οι ορκωτοί ελεγκτές και οι ελεγκτικές εταιρείες υποχρεούνται να έχουν ασφαλιστική κάλυψη σε ασφαλιστική επιχείρηση. Το ελάχιστο όριο του ποσού της ασφαλιστικής κάλυψης είναι το 150% του συνόλου της αμοιβής που έλαβε κατά την προηγούμενη χρήση ο ορκωτός ελεγκτής ή η ελεγκτική εταιρεία. Όταν πρόκειται για μεγάλες ελεγκτικές εταιρείες, το ελάχιστο όριο του ποσού για ασφάλισή τους είναι το δεκαπλάσιο του συνόλου των ετήσιων αποδοχών του Προέδρου του Αρείου Πάγου, καθώς αν υπολογιζόταν όπως στην περίπτωση μικρότερων εταιρειών ή των ορκωτών ελεγκτών, το ποσό που θα προέκυπτε θα ήταν ιδιαίτερα υψηλό λόγω του μεγάλου συνόλου αμοιβών της εταιρείας. Σύμφωνα με το Π.Δ. 341/1997, οι ελεγκτικές εταιρείες ή οι κοινοπραξίες ορκωτών ελεγκτών δικαιούνται, αντί για ασφαλιστική κάλυψη, να επενδύουν σε τίτλους του ελληνικού δημοσίου. Το ποσό που δικαιούνται να επενδύσουν ορίζεται να είναι ίσο ή μεγαλύτερο από το δεκαπλάσιο της ετήσιας αμοιβής του Προέδρου του Αρείου Πάγου. Η νέα ρύθμιση αυτή έχει σαν αποτέλεσμα τη μείωση στο λειτουργικό κόστος των ελεγκτικών εταιρειών, οι οποίες μπορούν πλέον να μην καταβάλουν ασφάλιστρο και έχουν παράλληλα όφελος από την απόδοση της επένδυσης. Στην περίπτωση βέβαια που καταδικαστούν για πλημμελή έλεγχο θα υποχρεωθούν να καταβάλουν την αποζημίωση.

Αν κάποιο άτομο θεωρεί ότι ζημιώθηκε και η ζημία αυτή είναι αποτέλεσμα ελαφράς αμέλειας εκ μέρους του ελεγκτή, μπορεί να επικαλεστεί τις διατάξεις του άρθρου 914 του Αστικού Κώδικα. Το συγκεκριμένο άρθρο ορίζει ευθύνη αποζημίωσης για ζημιές που προκύπτουν παράνομα και υπαίτια έστω και αν πρόκειται για ελαφρά αμέλεια του ορκωτού ελεγκτή. Μπορεί βέβαια και να υπάρξει ο ισχυρισμός ότι φέρει ευθύνη αποζημίωσης ο ελεγκτής αποκλειστικά σε περιπτώσεις βαριάς αμέλειας ή δόλου αν θεωρηθεί ότι υπερισχύουν οι διατάξεις του άρθρου 19 του Π.Δ. 226/1992 ως ειδικές και μεταγενέστερες. Σε αυτή την περίπτωση το θέμα θα κριθεί από το δικαστήριο, το οποίο και θα αποφασίσει για το ποιο από τα δύο θα επικρατήσει. Η ποινική ευθύνη του ελεγκτή ρυθμίζεται στα άρθρα 63β και 63γ του Κ.Ν. 2190/1920. Σύμφωνα με αυτά η έγκριση οικονομικών καταστάσεων που έχουν καταρτιστεί κατά παράβαση του νόμου και των όσων έχουν οριστεί στο καταστατικό της επιχείρησης, ακόμα και από απλή αμέλεια, αποτελεί ποινικό αδίκημα. Ακόμα, το να μην είναι εχέμυθος ένας ορκωτός ελεγκτής ή το να μην δηλώσει το όποιο κώλυμα στη διενέργεια ελέγχου όπου ο νόμος το καθορίζει θεωρείται ποινική παράβαση.

5.5 ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΕΛΕΓΚΤΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΕΓΧΟΜΕΝΗ ΜΟΝΑΔΑ

Ένας ορκωτός ελεγκτής που έχει αναλάβει τον έλεγχο μιας επιχείρησης υποχρεούται απέναντι στην επιχείρηση και έχει ευθύνη να τηρήσει τα συμφωνηθέντα όπως αρμόζει στην επαγγελματική του ιδιότητα, ενώ είναι υποχρεωμένος να αποζημιώσει την επιχείρηση για όποια ζημία προκληθεί με υπαιτιότητά του.

- ΑΠΑΤΗ. Ο ορκωτός ελεγκτής/λογιστής ευθύνεται για την όποια απάτη που ενώ γνώριζε ο ίδιος και την οποία διαπίστωσε κατά τη διενέργεια του ελέγχου δεν αποκάλυψε, ή ακόμα για συνέργεια σε σκόπιμη απάτη που γίνεται σε βάρος του πελάτη του. Απάτη θεωρείται ακόμα, και αν κάποιο λάθος γίνει που να οφείλεται σε άγνοια εκ μέρους του ορκωτού ελεγκτή, ή αν δεν είναι αληθής η κατοχή της επαγγελματικής ιδιότητας που ισχυρίζεται ότι έχει ο ορκωτός ελεγκτής ή όταν δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα οι γνώσεις και η εξειδίκευση που παρουσιάζει.
- ΑΜΕΛΕΙΑ Η΄ ΑΔΙΑΦΟΡΙΑ. Ευθύνη του αποτελεί και η αμέλεια ή η αδιαφορία, καθώς κατά τη διενέργεια του ελέγχου ο ορκωτός ελεγκτής καλείται να είναι προσεκτικός και να διακρίνεται από επιμέλεια σε αυτό που έχει αναλάβει να κάνει. Αρκεί και μόνο η αμέλεια εκ μέρους του ώστε να

κατηγορηθεί και να τιμωρηθεί στη συνέχεια με ολιγόμηνη φυλάκιση και χρηματική ποινή όπως ορίζει ο νόμος (Ν 2190). Και στις δύο παραπάνω περιπτώσεις (απάτη, αμέλεια) ο πελάτης θα πρέπει να απαιτήσει να αποζημιωθεί αποδεικνύοντας ότι βασίστηκε στον έλεγχο που διενέργησε ο συγκεκριμένος ορκωτός ελεγκτής για να προχωρήσει ή όχι σε κάποια ενέργεια ή το λάθος που οδήγησε τελικά στη ζημία.

- **ΑΘΕΤΗΣΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ.** Όταν υπάρχει αθέτηση συμφωνίας από τη μεριά του ορκωτού ελεγκτή μπορεί επίσης ο πελάτης να ζητήσει να αποζημιωθεί, καθώς μια πλημμελής εκτέλεση ελέγχου από τον ορκωτό ελεγκτή μπορεί να οδηγήσει στο να προκληθεί ζημιά στην επιχείρηση ή και να είναι μικρότερη η ωφέλεια από αυτήν που αναμενόταν να είναι. Για παράδειγμα, αν ο ορκωτός ελεγκτής περιορίσει την έκταση του ελέγχου σε πιο μικρή του ενός κανονικού ελέγχου, σύμφωνα πάντα με τα καθορισμένα ελεγκτικά πρότυπα, αυτό αποτελεί πλημμελή έλεγχο. Ακόμα και αν ο περιορισμός αυτός έχει συμφωνηθεί να γίνει μπορεί να αποτελέσει αιτία για πρόκληση ζημιάς, γι' αυτό ο ορκωτός ελεγκτής επιβάλλεται να αναφέρει την έκταση και τους περιορισμούς του ελέγχου που εκτέλεσε στο πιστοποιητικό του.
- **ΕΧΕΜΥΘΕΙΑ.** Ο ελεγκτής πρέπει να είναι εχέμυθος όσον αφορά τις πληροφορίες τις οποίες αποκτά κατά την διενέργεια ελέγχου σε μια οικονομική μονάδα και απαγορεύεται από το νόμο (Ν.Δ. 226/92) η διαρροή πληροφοριών σε τρίτους. Αν προκληθεί ζημία στην οικονομική μονάδα από εκούσια ή ακούσια διαρροή πληροφοριών για την οποία ευθύνεται ο ορκωτός ελεγκτής, προβλέπεται τιμωρία του με φυλάκιση έως και τρεις μήνες ακόμα και ποινική ευθύνη σύμφωνα και με τον παλαιότερο νόμο (Ν.Δ. 3329/55) για ορκωτούς λογιστές, βοηθούς ορκωτούς λογιστές και δόκιμους ορκωτούς λογιστές, οι οποίοι υποχρεούνται να είναι αυστηρά εχέμυθοι.
- **ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ ΚΑΙ ΕΧΕΜΥΘΕΙΑ.** Εχεμύθεια υποχρεούνται να επιδείξουν οι ορκωτοί ελεγκτές ακόμα και με τα στοιχεία εκείνα τα οποία δεν είναι υποχρεωτικό από το νόμο να δημοσιεύονται σε εφημερίδες, Χρηματιστήριο, Νομαρχία και Εφορία.
- **ΕΥΘΥΝΗ ΠΡΟΣ ΤΡΙΤΟΥΣ.** Κάποιος τρίτος, που δεν αποτελεί μέλος των συμβαλλόμενων στη συμφωνία που γίνεται για τον έλεγχο στην οικονομική μονάδα, δεν έχει κάποιο νόμιμο συμφέρον για ζημία σε σχέση με τον έλεγχο

που διενεργείται και κατά του ορκωτού ελεγκτή που τον διενεργεί. Ο ορκωτός ελεγκτής όμως έχει σύμφωνα με το νόμο (Ν.Δ.226/92) ευθύνη απέναντι σε τρίτους, εκτός από την εταιρεία και τους μετόχους, που μπορεί να είναι προμηθευτές, πιστωτές, μελλοντικοί επενδυτές ή το ίδιο το κράτος, και οφείλει να τους αποζημιώσει σε περίπτωση που ζημιωθούν.

- **ΑΝΑΚΑΛΥΨΗ ΑΠΑΤΗΣ Η΄ ΛΑΘΟΥΣ.** Απάτη μπορεί να υπάρχει σε πολλές και διαφορετικές περιπτώσεις όπου έχει ευθύνη ο ορκωτός ελεγκτής. Ο ελεγκτής ευθύνεται για όποια απάτη από εκούσιο ή ακούσιο λάθος εκ μέρους κάθε υπαλλήλου της οικονομικής μονάδας υπάρξει στα αποτελέσματα των χρηματοοικονομικών καταστάσεων όπου και διενεργεί τον έλεγχο, και το οποίο θα πρέπει να ανακαλύψει. Ακόμα, ευθύνεται στην περίπτωση που, πέφτοντας θύμα οργανωμένης απάτης, βεβαιώσει ορθή παρουσίαση των οικονομικών μεγεθών των χρηματοοικονομικών καταστάσεων και η ευθύνη του στην ανακάλυψη απάτης εξαντλείται στο σημείο που εκείνος έχει εφαρμόσει τα όσα ορίζονται σύμφωνα με τα παραδεκτά ελεγκτικά πρότυπα και έχει επιδείξει τον απαιτούμενο επαγγελματικό ζήλο, προσοχή και επιμέλεια. Για όσα ευθύνεται ο ορκωτός ελεγκτής απέναντι στον πελάτη ευθύνεται απέναντι και σε τρίτους, αφού ζημίες που έχουν επιπτώσεις απέναντι σε εταιρεία και μετόχους είναι ικανές να ζημιώσουν και τρίτους, που έχουν ή επιδιώκουν να έχουν συμφέρον στην οικονομική μονάδα που ελέγχεται και για να το πετύχουν αυτό στηρίχθηκαν στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις που έχουν ελεγχθεί. Αυτό που χρειάζεται να κάνει ένας τρίτος για να αποζημιωθεί σε κάθε περίπτωση είναι να μπορεί να αποδείξει ότι στηρίχθηκε στις ελεγμένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις, και τελικά να υπολογιστούν οι ζημίες που επικαλείται και να επιβληθούν οι ανάλογες ευθύνες.
- **ΠΑΡΑΠΛΑΝΗΤΙΚΕΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ.** Μπορεί οι ορκωτοί ελεγκτές να είναι υπεύθυνοι μόνο για την ακριβοδίκαιη παρουσίαση λογιστικών καταστάσεων και όχι για την ακρίβεια των μεγεθών που περιλαμβάνουν. Οι ορκωτοί ελεγκτές έχουν όμως ευθύνη για την μη πραγματική εικόνα που μπορεί να παρουσιάζουν οι ελεγχόμενες οικονομικές καταστάσεις σε τρίτους και σε περίπτωση που δεν προειδοποιούν στην έκθεσή τους χρήστες για αυτό το ενδεχόμενο.

5.6 ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ

Οι πέντε πιο βασικές αρχές δεοντολογίας για τον ορκωτό ελεγκτή / λογιστή, τις οποίες οφείλει να ακολουθεί, είναι:

- Η **ακεραιότητα** του επαγγελματία λογιστή / ελεγκτή, τον οποίο πρέπει να διέπει ευθύτητα, εντιμότητα και να είναι δίκαιος κατά την παροχή των υπηρεσιών που προσφέρει, αλλά και γενικά στις επαγγελματικές του συναναστροφές.
- Η **αντικειμενικότητα** στην κρίση του, που πρέπει να μένει ανεπηρέαστη, καθώς δεν επιτρέπεται η όποια προκατάληψη ή μεροληψία, τυχόν σύγκρουση συμφερόντων ή ακόμα επιρροή από άλλα πρόσωπα.
- **Επαγγελματική ικανότητα και επιμέλεια.** Οφείλει να είναι επιμελής και ικανός στην προσφορά των υπηρεσιών του, ενώ οι γνώσεις και οι δεξιότητές του θα πρέπει να είναι ανάλογες των τρεχουσών εξελίξεων, της επικρατούσας νομοθεσίας, και των τεχνικών και επαγγελματικών προτύπων, ώστε οι υπηρεσίες που παρέχονται να είναι άριστης ποιότητας. Αν για κάποιο λόγο περιορίζεται η ποιότητα των υπηρεσιών που προσφέρονται από τον επαγγελματία λογιστή, αυτό πρέπει να γνωστοποιείται στους αποδέκτες των υπηρεσιών του.
- **Εχεμύθεια.** Οφείλει να είναι εχεμυθός σε ότι αφορά τις πληροφορίες που λαμβάνει κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του και να μην τις αποκαλύπτει, ούτε να χρησιμοποιεί γνώσεις που απέκτησε μέσω της δουλειάς του για να ωφεληθεί ο ίδιος ή τρίτα πρόσωπα.
- **Επαγγελματική συμπεριφορά.** Κάθε του ενέργεια θα πρέπει να αρμόζει στην καλή φήμη και την κοινωνική θέση που έχει το επάγγελμα, ενώ θα πρέπει να αποφεύγεται κάθε κίνησή του η οποία θα μπορούσε να αποτελέσει δυσφήμιση για το επάγγελμα. Ακόμα, όσα παρουσιάζει για τα προσόντα, την επαγγελματική του εμπειρία και την ποιότητα ως προς τις υπηρεσίες που προσφέρει πρέπει να είναι ρεαλιστικά, να αποφεύγονται υπερβολές αλλά και οι όποιες αναφορές και συγκρίσεις με εργασία άλλων προσώπων θα μπορούσε να γίνει που να είναι σε βάρος τους.

Οι απειλές από τις οποίες κινδυνεύει η συμμόρφωση με τις βασικές αυτές αρχές του Κώδικα Δεοντολογίας είναι οι εξής:

Η **σύγκρουση συμφερόντων**, κυρίως οικονομικών, για τον ίδιο τον επαγγελματία λογιστή όταν πρόκειται για άτομα της οικογένειάς του, για παράδειγμα της συζύγου ή των γονιών του επαγγελματία λογιστή. Η **ανάπτυξη στενών σχέσεων** με πρόσωπα που οδηγούν στο να κινείται ο επαγγελματίας λογιστής ευνοϊκά προς όφελος των συμφερόντων τους. Όταν **συμπίπτει κρινόμενος και κριτής**, στην περίπτωση δηλαδή που μια απόφαση που ο ίδιος ο επαγγελματίας λογιστής έχει λάβει καλείται να αξιολογηθεί από εκείνον. Η **συνηγορία**, όταν δηλαδή ο επαγγελματίας λογιστής υποστηρίζει τόσο πολύ μία θέση, που έχει σαν αποτέλεσμα η όποια κρίση του, αργότερα, για το ίδιο θέμα, να μην είναι και τόσο αντικειμενική. Ακόμα, όταν ο επαγγελματίας λογιστής **απειλείται προσωπικά** άμεσα ή έμμεσα, και έτσι δεν είναι δυνατή η αντικειμενική του κρίση.

Για την προστασία από τέτοιου είδους απειλές λαμβάνονται μέτρα από το επάγγελμα, το φορέα που παρέχει επαγγελματικές υπηρεσίες, ή ακόμα και από το νόμο. Σπουδές, επαγγελματική εκπαίδευση και εμπειρία που απαιτούνται για τον επαγγελματία λογιστή, καθορισμένα επαγγελματικά πρότυπα εργασίας, επισκόπηση του έργου του επαγγελματία λογιστή από εξουσιοδοτημένο πρόσωπο πριν την παράδοσή του σε πελάτη, το να παρακολουθείται η ποιότητα του έργου από το επάγγελμα ή άλλα εποπτικά όργανα που το αναλαμβάνουν, καθώς και οι εσωτερικές δικλίδες αλλά και οι κανόνες εταιρικής διακυβέρνησης της ελεγχόμενης επιχείρησης αποτελούν τα μέτρα αυτά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΚΑΙ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ

6.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σκοπός του κεφαλαίου αυτού είναι να γίνει κατανοητή η σπουδαιότητα που έχει ο προσδιορισμός του ελεγκτικού κινδύνου και της ουσιαστικότητας για μια επιχείρηση. Παρακάτω αναπτύσσονται η έννοια του ελεγκτικού κινδύνου, τα στοιχεία που συνθέτουν τον ελεγκτικό κίνδυνο, καθώς επίσης και η αλληλεπίδραση που υπάρχει μεταξύ αυτών των στοιχείων. Επίσης, γίνεται αναφορά στους επιχειρησιακούς κινδύνους και στον κίνδυνο ανάληψης ελέγχου και γίνεται επεξήγηση του μοντέλου ελεγκτικού κινδύνου και της χρησιμοποίησης αυτού. Τέλος, αναλύονται ο ορισμός της ουσιαστικότητας, η μεθοδολογία εκτίμησης της ουσιαστικότητας, καθώς επίσης και η σχέση που υπάρχει ανάμεσα στον ελεγκτικό κίνδυνο και την ουσιαστικότητα.

6.2 ΟΡΙΣΜΟΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

«Σύμφωνα με το Διεθνές Ελεγκτικό Πρότυπο 400, Ελεγκτικός Κίνδυνος σημαίνει τον κίνδυνο ότι ο ελεγκτής εκφράζει μια μη αρμόζουσα γνώμη ελέγχου όταν οι οικονομικές καταστάσεις είναι ουσιωδώς ανακριβείς. Στο επίπεδο των οικονομικών καταστάσεων ο ελεγκτικός κίνδυνος ορίζεται από το Ελεγκτικό Πρότυπο SAS 47 των Η.Π.Α. ως ο κίνδυνος, ο ελεγκτής να μην μπορέσει να διατυπώσει επιφυλάξεις για τις οικονομικές καταστάσεις που την πραγματικότητα είναι ουσιαστικά εσφαλμένες. Το Ελληνικό Ελεγκτικό Πρότυπο 4400 το οποίο καλύπτει την αξιολόγηση των κινδύνων δεν οριοθετεί εννοιολογικά τον ελεγκτικό κίνδυνο και τα συστατικά του στοιχεία. Αντίθετα περιλαμβάνει κατευθυντήριες εκτιμήσεις για την αξιολόγηση του ελεγκτικού κινδύνου στις διάφορες φάσεις της ελεγκτικής διαδρομής». (Καζαντζής, 2006)

6.3 ΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΟΥ ΣΥΝΘΕΤΟΥΝ ΤΟΝ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΚΙΝΔΥΝΟ

Ο ελεγκτικός κίνδυνος αποτελείται από τον Εγγενή Κίνδυνο, τον Κίνδυνο Εσωτερικού Ελέγχου και τον Κίνδυνο Εντοπισμού ή Μη Αποκάλυψης.

6.3.1 Εγγενής Κίνδυνος

«Ο εγγενής ή ενδογενής ή σύμφυτος κίνδυνος (inherent risk) ορίζεται ως η πιθανότητα οι οικονομικές καταστάσεις μιας οικονομικής μονάδας να περιέχουν ουσιώδη σφάλματα ή παραλείψεις λόγω της φύσης και του είδους των εργασιών και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της οικονομικής μονάδας υποθέτοντας ότι δεν λειτουργεί κανένα σύστημα εσωτερικού ελέγχου» (Καζαντζής, 2006).

Ο εγγενής κίνδυνος εντοπίζεται συχνότερα σε κάποιους συγκεκριμένους λογαριασμούς ή κατηγορίες συναλλαγών. Για παράδειγμα ένας λογαριασμός που παρουσιάζονται συχνά ανακρίβειες είναι το ταμείο, αυτό σημαίνει ότι είναι πιο επιρρεπής στον κίνδυνο από κάποιον άλλο λογαριασμό όπως είναι τα κτίρια. Άρα το επίπεδο του εγγενούς κινδύνου μπορεί να χαρακτηριστεί ως υψηλό ή χαμηλό ανάλογα με την φύση των λογαριασμών, δηλαδή το κατά πόσο ένας λογαριασμός είναι επιρρεπής στις ανακρίβειες. Ένας άλλος παράγοντας που καθορίζει το επίπεδο του εγγενούς κινδύνου είναι η αρχική ή επαναλαμβανόμενη ανάθεση, δηλαδή αν μια επιχείρηση διενεργήσει για πρώτη φορά έλεγχο αυτό σημαίνει ότι το επίπεδο του εγγενούς κινδύνου θα είναι υψηλό λόγω της απειρίας που θα έχει σε διάφορα θέματα. Ακόμα, πολύ σημαντικό είναι να εξετασθούν τα αποτελέσματα των προηγούμενων ελέγχων, διότι εάν στους προηγούμενους ελέγχους είχαν εντοπιστεί πολλά σφάλματα ή παραλήψεις, αυτό σημαίνει ότι το επίπεδο του εγγενούς κινδύνου είναι υψηλό και ο ελεγκτής θα πρέπει να είναι πιο προσεκτικός. Επίσης, ο ελεγκτής θα πρέπει να προσέχει τους λογιστικούς υπολογισμούς και τις περίπλοκες συναλλαγές, καθώς και να εξετάσει την αντικειμενικότητα των ισχυρισμών της διοίκησης για τις λογιστικές καταστάσεις.

6.3.2 Κίνδυνος Εσωτερικού Ελέγχου

«Ο κίνδυνος εσωτερικού ελέγχου είναι ο κίνδυνος εμφάνισης ενός ουσιαστικού σφάλματος στις οικονομικές καταστάσεις μιας επιχείρησης, από την αδυναμία του συστήματος εσωτερικού ελέγχου της να εντοπίσει ή να αποτρέψει το σφάλμα αυτό» (Καζαντζής, 2006).

Ο ελεγκτής για την αποφυγή του κινδύνου, θα πρέπει αρχικά να κατανοήσει τη λειτουργία του λογιστικού συστήματος και του συστήματος εσωτερικού ελέγχου της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας. Πιο συγκεκριμένα, θα πρέπει να εξετάσει τα λογιστικά στοιχεία και τα παραστατικά της επιχείρησης, τις συναλλαγές που εκτελεί η επιχείρηση, τα άτομα που είναι υπεύθυνα για τη διεκπεραίωση τους, καθώς και τη διαδικασία καταχώρησης αυτών των συναλλαγών στο λογιστικό σύστημα και στα

βιβλία της επιχείρησης και την απεικόνιση τους στις οικονομικές καταστάσεις. Τέλος, ο ελεγκτής θα πρέπει να αξιολογήσει τον κίνδυνο δυσλειτουργίας των δικλίδων ασφαλείας. Ο κίνδυνος εσωτερικού ελέγχου σχετίζεται με το κίνδυνο δυσλειτουργίας των δικλίδων ασφαλείας. Οι δικλίδες ασφαλείας κατατάσσονται στις δοκιμασίες ελέγχου και αξιολογούν την αποτελεσματικότητα του συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Οι ελεγκτές όταν το κρίνουν απαραίτητο μπορούν να προτείνουν στη διοίκηση τρόπους για τη βελτίωση του εσωτερικού ελέγχου με αποτέλεσμα να μειωθεί και ο κίνδυνος δυσλειτουργίας των δικλίδων ασφαλείας.

6.3.3 Κίνδυνος μη αποκάλυψης

«Ο κίνδυνος μη αποκάλυψης ή κίνδυνος διαδικασιών ελέγχου, ορίζεται ως η μη πιθανότητα οι δοκιμασίες και οι διαδικασίες ελέγχου του ελεγκτή να μην αποτρέψουν ή να μην εντοπίσουν ουσιώδη σφάλματα ή παραλείψεις με συνέπεια αυτές να παρεισφρήσουν στις οικονομικές καταστάσεις» (Καζαντζής, 2006).

Ο κίνδυνος μη αποκάλυψης αποτελείται από δύο κινδύνους:

❖ Κίνδυνος δειγματοληψίας

Ο ελεγκτής όταν διενεργεί έναν έλεγχο π.χ. στα τιμολόγια της ελεγχόμενης επιχείρησης, δεν είναι δυνατό να τα εξετάσει όλα, θα εξετάσει ένα δείγμα από το πλήθος των τιμολογίων. Λόγω αυτού λοιπόν ο ελεγκτής μπορεί να καταλήξει σε μη ορθά συμπεράσματα.

❖ Κίνδυνος παραγόντων εκτός δειγματοληψίας

Ο συγκεκριμένος κίνδυνος οφείλεται στην ικανότητα του ελεγκτή να χρησιμοποιήσει τη σωστή ελεγκτική διαδικασία. Αν η ελεγκτική διαδικασία που θα επιλέξει ο ελεγκτής είναι ακατάλληλη για το σκοπό που θέλει να τη χρησιμοποιήσει τότε θα καταλήξει σε λανθασμένα συμπεράσματα.

6.4 Η ΑΛΛΗΛΕΞΑΡΤΗΣΗ ΤΩΝ ΚΙΝΔΥΝΩΝ

Τον εγγενή κίνδυνο, τον κίνδυνο εσωτερικού ελέγχου και τον κίνδυνο μη αποκάλυψης, τους ενώνει μια σχέση εξάρτησης. Ο κίνδυνος μη αποκάλυψης έχει αντιστρόφως ανάλογη σχέση με τον εγγενή κίνδυνο και τον κίνδυνο εσωτερικού ελέγχου. Δηλαδή όταν ο εγγενής κίνδυνος και ο κίνδυνος εσωτερικού ελέγχου βρίσκονται σε υψηλό επίπεδο κινδύνου τότε ο κίνδυνος μη αποκάλυψης θα πρέπει να μειωθεί και συνεπώς θα μειωθεί και ο ελεγκτικός κίνδυνος. Σε περίπτωση όμως που ο ελεγκτής δεν

καταφέρει να μειώσει τον κίνδυνο μη αποκάλυψης, τότε στην έκθεση του θα πρέπει να εκφράσει γνώμη με επιφύλαξη ή ακόμα και να αρνηθεί την έκφραση γνώμης.

6.5 ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΑΝΑΛΗΨΗΣ ΤΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Εκτός από τον ελεγκτικό κίνδυνο υπάρχει και ο κίνδυνος ανάληψης του ελέγχου. «Κίνδυνος ανάληψης του ελέγχου είναι ο κίνδυνος ζημιάς ή διάβρωσης της επαγγελματικής φήμης ενός ελεγκτή από δικαστικές διεκδικήσεις, αρνητική δημοσιότητα ή άλλα γεγονότα που σχετίζονται με τις ελεγχθείσες οικονομικές καταστάσεις και τη δημοσίευσή τους». (Καζαντζής, 2006)

Πιο συγκεκριμένα, όταν ο ελεγκτής αναλάβει να κάνει τον έλεγχο στις οικονομικές καταστάσεις μιας επιχείρησης και θεωρήσει ότι είναι αντικειμενικές και αξιόπιστες ενώ στην πραγματικότητα δεν είναι, τότε η τύχη του ελεγκτή τίθεται στα χέρια της Δικαιοσύνης.

6.6 ΜΟΝΤΕΛΟ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

Το μοντέλο ελεγκτικού κινδύνου βοηθάει τον ελεγκτή στη διεκπεραίωση του ελεγκτικού του έργου διευκολύνοντας τον, στον έλεγχο των υπολοίπων των λογαριασμών ή ενός κύκλου συναλλαγών. Το μοντέλο του ελεγκτικού κινδύνου εκφράζεται από τον παρακάτω τύπο: $EK = EΓΚ * ΚΕΕ * ΚΑ$

Όπου : $EK \rightarrow$ Ελεγκτικός Κίνδυνος, $EΓΚ \rightarrow$ Εγγενής Κίνδυνος, $ΚΕΕ \rightarrow$ Κίνδυνος Εσωτερικού Ελέγχου, $ΚΑ \rightarrow$ Κίνδυνος μη Αποκάλυψης. Όλες οι μεταβλητές του παραπάνω τύπου μπορούν να εκφραστούν είτε περιφραστικά είτε ποσοστιαία. Ακόμα, ο εγγενής κίνδυνος μαζί με τον κίνδυνο εσωτερικού ελέγχου μπορούν να χαρακτηριστούν από τον όρο: κίνδυνος επέλευσης σφάλματος ή παράλειψης (occurrence risk).

6.6.1 Η ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΜΟΝΤΕΛΟΥ

Αρχικά ο ελεγκτής θα πρέπει να προγραμματίσει τον ελεγκτικό κίνδυνο σε ένα συγκεκριμένο επίπεδο για κάθε υπόλοιπο λογαριασμού ή κύκλο συναλλαγών. Ύστερα θα πρέπει να κάνει μια εκτίμηση του εγγενούς κινδύνου και του κινδύνου εσωτερικού ελέγχου, αφού πρώτα όμως εκτιμήσει τους επιχειρησιακούς κινδύνους και έπειτα τον κίνδυνο να παρουσιαστούν σφάλματα στις οικονομικές καταστάσεις. Για να ολοκληρώσει ο ελεγκτής τον έλεγχο θα πρέπει να υπολογίσει τον κίνδυνο μη

αποκάλυψης, διατηρώντας τον ελεγκτικό κίνδυνο στο προγραμματισμένο επίπεδο. Υποθέτοντας ότι ο ελεγκτής προγραμμάτισε τον ελεγκτικό κίνδυνο για το υπόλοιπο ενός συγκεκριμένου λογαριασμού στο 3% και ότι εκτίμησε τον εγγενή κίνδυνο για τον ίδιο λογαριασμό στο 90% και τον κίνδυνο εσωτερικού ελέγχου στο 70%, τότε σύμφωνα με το τύπο που αναφέρθηκε παραπάνω ο κίνδυνος μη αποκάλυψης θα είναι:

$$KA = 3\% / (90\% * 70\%) = 4\%$$

6.7 ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ

Οι επιχειρησιακοί κίνδυνοι περιλαμβάνουν όλους εκείνους τους παράγοντες από το εξωτερικό αλλά και από το εσωτερικό περιβάλλον της επιχείρησης που μπορούν να βλάψουν τη βιωσιμότητα της. Ο ελεγκτής αρχικά για την εκτίμηση των επιχειρησιακών κινδύνων θα πρέπει να γνωρίζει το αντικείμενο και τον κλάδο στον οποίο απασχολείται η οικονομική μονάδα, τον ανταγωνισμό που έχει με τις άλλες επιχειρήσεις του ίδιου κλάδου, τις στρατηγικές που εφαρμόζει, καθώς και τους στόχους που θέλει να επιτύχει. Ακόμα, θα πρέπει να παρακολουθήσει όλες τις δραστηριότητες και λειτουργίες της οικονομικής μονάδας, να επισκεφθεί όλους τους χώρους της επιχείρησης, να μελετήσει όλες τις εκθέσεις και τα φύλλα εργασίας, να συζητήσει με τη διοίκηση και τα στελέχη της επιχείρησης για θέματα που αφορούν την πορεία της επιχείρησης, καθώς και να εξετάσει όλες τις επιχειρησιακές εξελίξεις που μπορούν να επηρεάσουν την οικονομική μονάδα. Επίσης, ο ελεγκτής θα πρέπει να γνωρίζει τα αποτελέσματα των προηγούμενων ελέγχων, να μελετήσει τα πρακτικά των συνεδριάσεων του διοικητικού συμβουλίου και της επιτροπής ελέγχου, καθώς και να κάνει επισκόπηση στα τεύχη της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας και στις οικονομικές και κλαδικές δημοσιεύσεις. Αφού ο ελεγκτής αποκτήσει όλες τις απαραίτητες γνώσεις που του χρειάζονται για την επιχείρηση, θα πρέπει να εξετάσει κάποιους παράγοντες οι οποίοι θα τον βοηθήσουν να καταλάβει αν υπάρχουν επιχειρησιακοί κίνδυνοι. Πιο συγκεκριμένα, ο ελεγκτής θα πρέπει να εξετάσει αν υπάρχουν ραγδαίες εξελίξεις στον κλάδο που βρίσκεται η οικονομική μονάδα, καθώς και να εξακριβώσει το κατά πόσο η επιχείρηση θα μπορέσει να συμβαδίσει με τις εξελίξεις αυτές. Ακόμα, ο ελεγκτής θα πρέπει να εξετάσει το κατά πόσο οι οικονομικές πολιτικές της επιχείρησης είναι σταθερές, καθώς επίσης και αν ο τεχνολογικός εξοπλισμός και οι μέθοδοι που χρησιμοποιεί η επιχείρηση είναι σύγχρονοι. Επίσης, ο ελεγκτής θα πρέπει να εξετάσει το ενδεχόμενο η επιχείρηση να υπέστη κάποιες μεταβολές όπως αναδιοργάνωση, συγχώνευση, εξαγορά. Εφόσον ο

ελεγκτής εξετάσει όλους τους παραπάνω παράγοντες επιχειρησιακών κινδύνων και καταλήξει σε κάποιους συγκεκριμένους που μπορούν να οδηγήσουν σε ουσιώδεις ανακρίβειες των οικονομικών καταστάσεων, τότε θα πρέπει να αξιολογήσει τους μηχανισμούς αντιμετώπισης των κινδύνων αυτών. Σε περίπτωση όμως που οι μηχανισμοί αντιμετώπισης που επιλέχθηκαν δεν αποδειχθούν επαρκείς, τότε αυτό σημαίνει ότι η εκτίμηση του κινδύνου που έκανε ο ελεγκτής για σημαντικά σφάλματα στις οικονομικές καταστάσεις, είναι πολύ πιθανό να αυξηθεί.

6.8 ΟΡΙΣΜΟΣ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Ο όρος ουσιαστικότητα χρησιμοποιείται για να εκφράσει τη σπουδαιότητα και τη σημαντικότητα ενός στοιχείου. «Ουσιαστικότητα είναι το μέγεθος μιας παράλειψης ή μιας ανακρίβειας της λογιστικής πληροφόρησης που ενόψει διαφόρων συνθηκών, κάνει, πολύ πιθανόν, την κρίση ενός λογικού προσώπου που βασίζεται σε αυτή την πληροφόρηση να αλλάξει ή να επηρεαστεί από αυτή την παράλειψη ή ανακρίβεια». (Καζαντζής, 2006)

6.8.1 ΓΕΝΙΚΑ

Η ουσιαστικότητα ασχολείται με τη σημαντικότητα του λάθους ή της παράλειψης στις οικονομικές καταστάσεις και κατά πόσο αυτό το λάθος επηρεάζει τις γνώμες των τρίτων. Ακόμα, σημαντικό για τον προσδιορισμό της ουσιαστικότητας ενός στοιχείου είναι η φύση της ελεγκτικής διαδικασίας, η έκταση και ο χρόνος που θα χρειαστεί ο ελεγκτής για την διεκπεραίωση της. Ύστερα, ο ελεγκτής θα πρέπει να κάνει μια αξιολόγηση των επιπτώσεων, για να είναι προετοιμασμένος, σε περίπτωση που εντοπιστούν λάθη από τον έλεγχο. Τέλος, ο ελεγκτής θα πρέπει να συγκεντρώσει όλα τα λάθη από τον έλεγχο και να εξετάσει την ουσιαστικότητά τους. Βέβαια πολλές φορές στις οικονομικές καταστάσεις εντοπίζονται διάφορες ανακρίβειες που δεν διορθώνονται και αυτό συμβαίνει είτε επειδή οι συγκεκριμένες ανακρίβειες δεν επηρεάζουν τις οικονομικές καταστάσεις, είτε επειδή το κόστος ανεύρεσης και διόρθωσης των ανακριβειών ή λαθών είναι αρκετά μεγάλο, είτε επειδή απαιτείται αρκετός χρόνος. Η ουσιαστικότητα δεν ασχολείται μόνο με το μέγεθος του λάθους αλλά και με την ποιότητα του, δηλαδή το κατά πόσο αυτό το λάθος επηρεάζει και άλλους παράγοντες, όπως τα κέρδη μιας επιχείρησης. Τέλος, για τη διευκόλυνση της ελεγκτικής διαδικασίας γίνεται ποσοτικοποίηση της ουσιαστικότητας.

6.9 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ ΤΗΣ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

❖ Διαμόρφωση ενός αρχικού επιπέδου ουσιαστικότητας

Ο ελεγκτής στηριζόμενος στην επαγγελματική του κρίση θα πρέπει να κάνει μια αρχική εκτίμηση του επιπέδου της ουσιαστικότητας, ποσοτικοποιώντας την και διευκολύνοντας έτσι τον σχεδιασμό και την αξιολόγηση των ελεγκτικών διαδικασιών. Ο ελεγκτής για την εκτίμηση του επιπέδου της ουσιαστικότητας χρησιμοποιεί ως ποσοτικές βάσεις τα παρακάτω οικονομικά μεγέθη: σύνολο ενεργητικού, σύνολο εσόδων, καθαρά κέρδη προ φόρων, καθαρό κέρδος, μέσος όρος καθαρών κερδών προ φόρων της τελευταίας τριετίας. Οι ελεγκτές χρησιμοποιούν περισσότερο το σύνολο του ενεργητικού και το σύνολο των εσόδων, επειδή επιδέχονται τις πιο μικρές μεταβολές από χρόνο σε χρόνο. Το καθαρό κέρδος χρησιμοποιείται όταν το οικονομικό αποτέλεσμα της επιχείρησης βρίσκεται κοντά στο νεκρό σημείο ή είναι κάτω από αυτό. Ο ελεγκτής ύστερα από τη εξέταση των παραπάνω ποσοτικών χαρακτηριστικών, θα πρέπει να εξετάσει και τις παρακάτω ποιοτικές παραμέτρους: αν υπάρχουν σημαντικές λανθασμένες καταχωρήσεις τα προηγούμενα έτη, αν υπάρχει δυνατότητα απάτης ή παράνομης ενέργειας και αν τα ποσά παραβιάζουν τους όρους δανεισμού ή επηρεάζουν τα έσοδα ή τα κέρδη της επιχείρησης.

❖ Κατανομή του αρχικού επιπέδου ουσιαστικότητας στα υπόλοιπα των λογαριασμών ή στις κατηγορίες των συναλλαγών

Ο ελεγκτής ύστερα από την εκτίμηση του αρχικού επιπέδου ουσιαστικότητας, θα πρέπει να κατανείμει αυτό το ποσό στα υπόλοιπα των λογαριασμών ή στις κατηγορίες των συναλλαγών. Το ποσό που κατανέμεται σε έναν λογαριασμό ονομάζεται Ανεκτή Παρέκκλιση. Το μέγεθος του υπολοίπου ενός λογαριασμού είναι ανάλογο με το ποσό της ουσιαστικότητας του συγκεκριμένου λογαριασμού. Ακόμα, όταν ο ελεγκτής πιστεύει ότι ένας λογαριασμός περιέχει κάποια ανακρίβεια τότε θα πρέπει να κατανεμηθεί σε αυτό το λογαριασμό ένα μεγαλύτερο ποσό ουσιαστικότητας.

❖ **Εκτίμηση πιθανών ανακρίβειών και σύγκριση του συνόλου τους με το αρχικό επίπεδο ουσιαστικότητας**

Ο ελεγκτής αθροίζει όλες τις ανακρίβειες, τα λάθη και τις παραλείψεις που έχει εντοπίσει και τα συγκρίνει με το αρχικό επίπεδο ουσιαστικότητας. Σε περίπτωση που η τελική εκτίμηση είναι διαφορετική από την αρχική, ο ελεγκτής θα πρέπει να τεκμηριώσει τους λόγους. Όταν οι ανακρίβειες είναι μικρότερες από αυτές που είχε εκτιμήσει ο ελεγκτής αρχικά, τότε αυτό σημαίνει ότι οι οικονομικές καταστάσεις είναι αντικειμενικές και ακριβείς. Όταν όμως οι ανακρίβειες είναι μεγαλύτερες από την αρχική εκτίμηση του ελεγκτή τότε η επιχείρηση θα πρέπει να διορθώσει τις οικονομικές της καταστάσεις. Σε περίπτωση που η επιχείρηση αρνηθεί να κάνει τις απαραίτητες διορθώσεις στις οικονομικές της καταστάσεις, ο ελεγκτής είναι υποχρεωμένος να αλλάξει την έκθεση του.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Το μεγαλύτερο ποσό μεταξύ συνόλου ενεργητικού ή συνόλου εσόδων				
Μεγαλύτερο από	Όχι μεγαλύτερο από	Η προγραμματιζόμενη ουσιαστικότητα είναι	Παράγοντας χ	Ποσό μεγαλύτερο
\$ 0	\$ 30.000	\$ 0 +	.0593 χ	\$ 0
30.000	100.000	1,780 +	.0312 χ	30.000
100.000	300.000	3,960 +	.0215 χ	100.000
300.000	1.000.000	8,260 +	.0145 χ	300.000
1.000.000	3.000.000	18,400 +	.00995 χ	1.000.000
3.000.000	10.000.000	38,300 +	.00674 χ	3.000.000
10.000.000	30.000.000	85,500 +	.00461 χ	10.000.000
30.000.000	100.000.000	178,000 +	.00312 χ	30.000.000
100.000.000	300.000.000	396,000 +	.00215 χ	100.000.000
300.000.000	1.000.000.000	826,000 +	.00145 χ	300.000.000
•	•	•	•	•
•	•	•	•	•
•	•	•	•	•

Πηγή: Καζαντζής, 2006

«Το Αμερικανικό Ινστιτούτο Δημοσίων Ορκωτών Λογιστών (AICPA) με σχετική οδηγία του το 2001 παρουσίασε το φύλλο εργασίας του παραπάνω πίνακα για τον υπολογισμό της αρχικής εκτίμησης της ουσιαστικότητας.» (Καζαντζής, 2006)

Στον παραπάνω πίνακα φαίνεται ότι ο ελεγκτής εισάγει πρώτα το μεγαλύτερο ποσό μεταξύ του συνόλου του ενεργητικού και των εσόδων της επιχείρησης και στη συνέχεια επιλέγει το ποσό της προγραμματισμένης ουσιαστικότητας. Ακόμα, τα ποσοστά που παρουσιάζονται στον πίνακα μειώνονται επειδή μεγαλώνει το μέγεθος της επιχείρησης. Τέλος, το ποσό που προκύπτει θα υποστεί κάποιες προσαρμογές επειδή θα πρέπει να συμπεριληφθούν οι ποιοτικοί παράμετροι.

6.10 ΣΧΕΣΗ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΚΑΙ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Ο ελεγκτικός κίνδυνος έχει αντίστροφη σχέση με την ουσιαστικότητα. Όταν ο εγγενής κίνδυνος ή ο κίνδυνος εσωτερικού ελέγχου αυξάνονται, τότε η ουσιαστικότητα θα πρέπει να μειωθεί. Όταν όμως γίνεται αυτό ο ελεγκτής χάνει την εμπιστοσύνη του, στα εσωτερικά ελεγκτικά τεκμήρια και προσπαθεί να βασιστεί σε εξωτερικές πηγές. Αντίθετα, όταν ο εγγενής κίνδυνος ή ο κίνδυνος εσωτερικού ελέγχου μειώνονται, τότε το επίπεδο της ουσιαστικότητας θα πρέπει να αυξηθεί και συνεπώς θα αυξηθεί και η εμπιστοσύνη του ελεγκτή προς τα εσωτερικά ελεγκτικά τεκμήρια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

7.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα φύλλα εργασίας έχουν μεγάλη σημασία για τους ελεγκτές γιατί χάρη σε αυτά διευκολύνεται η σύνταξη της έκθεσης τους. Ακόμα, από τα φύλλα εργασίας φαίνεται η ποιότητα της εργασίας των ελεγκτών, οι διαδικασίες και οι μέθοδοι που χρησιμοποιήθηκαν κατά τη διεξαγωγή του ελέγχου. Τα φύλλα εργασίας χρησιμοποιούνται ως αποδεικτικό υλικό για την αξιοπιστία των εκθέσεων των ελεγκτών. Στο κεφάλαιο αυτό θα αναλυθεί η έννοια των φύλλων εργασίας, οι σκοποί τους, οι κατηγορίες στις οποίες χωρίζονται, η δομή που πρέπει να έχει ένα φύλλο εργασίας, οι φάκελοι στους οποίους φυλάσσονται ύστερα από τη σύνταξη τους, η κυριότητα τους, καθώς επίσης και τι γίνεται κατά την θεώρηση των φύλλων εργασίας.

7.2 ΟΡΙΣΜΟΣ

«Κατά την εργασία που κάνουν οι ελεγκτές για την επαλήθευση των εκθέσεων τους για την οικονομική κατάσταση και τις δραστηριότητες του πελάτη τους, αναλύουν λογαριασμούς καθολικών, συγκεντρώνουν τις απαραίτητες πληροφορίες, σχεδιάζουν πλάνο διόρθωσης και χρησιμοποιούν τα φύλλα εργασίας για τη συγκέντρωση αυτού του υλικού. Επομένως, όταν αναφερόμαστε στα φύλλα εργασίας, εννοούμε όλο το αποδεικτικό υλικό που χρησιμοποίησαν οι ελεγκτές για να δείξουν τη μεθοδολογία εργασίας που εφάρμοσαν και τα συμπεράσματα στα οποία κατέληξαν».

(Τσακλάγκανος, 2005)

«Ο R. Montgomery, ένας από τους κλασσικούς θεμελιωτές της ελεγκτικής σκέψης, σημειώνει το 1912 ότι “η ικανότητα ενός ορκωτού ελεγκτή μπορεί να διακριβωθεί από την εξέταση και αξιολόγηση των φύλλων εργασίας του”». (Καζαντζής, 2006)

7.3 ΣΚΟΠΟΙ ΤΩΝ ΦΥΛΛΩΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ένας από τους βασικούς σκοπούς των φύλλων εργασίας είναι η σωστή οργάνωση και ο συντονισμός της ελεγκτικής εργασίας. Αυτά επιτυγχάνονται συντάσσοντας χρονοδιαγράμματα και προγράμματα δράσης, τα οποία συμβάλουν στην αποτελεσματικότητα της ελεγκτικής διαδικασίας. Ακόμα, ο ελεγκτής ο οποίος έχει ορισθεί επικεφαλής της ελεγκτικής διαδικασίας, θα πρέπει να ρυθμίζει και να επιβλέπει

την εργασία των βοηθών του. Ένας άλλος σκοπός των φύλλων εργασίας είναι ότι περιέχουν χρήσιμες πληροφορίες που συμπεριλαμβάνονται στα πρακτικά ελέγχου. Όταν ο έλεγχος που διεξάγεται περιλαμβάνει παραπάνω από μία τοποθεσία, τότε τα φύλλα εργασίας συντάσσονται σε κάθε τοποθεσία χωριστά και ύστερα στέλνονται μαζί με τα συμπεράσματα στο κεντρικό τμήμα. Εκεί οι υπεύθυνοι εξετάζουν αν οι πληροφορίες που περιέχουν τα φύλλα εργασίας συμφωνούν με τα πρότυπα της ελεγκτικής. Ένας εξίσου σημαντικός σκοπός των φύλλων εργασίας είναι ότι χρησιμεύουν ως οδηγός για τη σύνταξη της έκθεσης. Οι ελεγκτές για τη σύνταξη της έκθεσης τους, αντλούν πληροφορίες από τα φύλλα εργασίας. Ακόμα, οι ελεγκτές για να επικυρώσουν την αξιοπιστία των εκθέσεων, δείχνουν ως αποδεικτικό τα φύλλα εργασίας, τα οποία έχουν συνταχθεί σύμφωνα με τα πρότυπα της ελεγκτικής. Ακόμα, τα φύλλα εργασίας χρησιμεύουν για τη σύνταξη του φόρου εισοδήματος, καθώς επίσης και ως αποδεικτικό σε περίπτωση που ασκηθεί δικαστική αγωγή κατά του ελεγκτή.

7.4 ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΤΩΝ ΦΥΛΛΩΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

➤ **Σχέδια ελέγχου και φύλλα ημερήσιας διάταξης**

Τα φύλλα ημερήσιας διάταξης περιέχουν κάποια θέματα, τα οποία πρέπει να συζητηθούν με την ελεγχόμενη επιχείρηση και αν υπάρχουν προβλήματα να λυθούν.

➤ **Πρόχειρο προσωρινό ισοζύγιο**

Στο πρόχειρο προσωρινό ισοζύγιο καταχωρούνται τα υπόλοιπα των λογαριασμών του Γενικού καθολικού του προηγούμενου έτους, καθώς και του τρέχοντος. Ακόμα, φαίνονται οι διορθώσεις που έχουν κάνει οι ελεγκτές σε αυτό. Όμως, το πρόχειρο προσωρινό ισοζύγιο δεν συνίσταται για μεγάλες επιχειρήσεις. Για αυτές προτιμότερα είναι τα συγκεντρωτικά φύλλα, στα οποία παρουσιάζεται το άθροισμα όλων των ποσών των λογαριασμών του Γενικού καθολικού.

➤ **Διορθωτικές ημερολογιακές εγγραφές και εγγραφές αναταξινόμησης**

Οι ελεγκτές εξετάζουν τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις της ελεγχόμενης επιχείρησης και όταν διαπιστώνουν λάθη τότε οφείλουν να κάνουν διορθωτικές εγγραφές ή ακόμα και εγγραφές αναταξινόμησης. Οι διορθωτικές εγγραφές καταχωρούνται στα βιβλία της επιχείρησης ενώ οι εγγραφές

αναταξινόμησης όχι, χρησιμοποιούνται μόνο για να βοηθήσουν τον ελεγκτή στην σύνταξη των φύλλων εργασίας.

➤ **Πίνακας ταξινόμησης, αναλύσεις και φύλλα υπολογιστικής εργασίας**

- Σκοπός της ανάλυσης των λογαριασμών είναι να φανούν όλες οι μεταβολές που δέχτηκε ένας λογαριασμός σε μια συγκεκριμένη περίοδο.
- Πίνακας ταξινόμησης είναι μια λεπτομερής λίστα στην οποία αναλύεται το υπόλοιπο ενός λογαριασμού σε μια συγκεκριμένη περίοδο.
- Στα φύλλα υπολογιστικής εργασίας γίνεται επαλήθευση των λογαριασμών, συγκρίνοντας τα αποτελέσματα των ελεγκτών με αυτά που είναι καταχωρημένα στα βιβλία της ελεγχόμενης επιχείρησης.

➤ **Αντίγραφα πρακτικών**

Στα φύλλα εργασίας εκτός από αυτά που αναφέρθηκαν παραπάνω συγκεντρώνονται και πληροφορίες από τις Γενικές Συνελεύσεις, τα Διοικητικά Συμβούλια κ.α.. Συνεπώς μπορούν να χρησιμεύσουν και ως αντίγραφα των πρακτικών που κρατούνται στις συνελεύσεις.

➤ **Επιστολές επιχείρησης και δικηγόρου**

Οι ελεγκτές έχουν το δικαίωμα όταν αναλαμβάνουν τον έλεγχο μιας επιχείρησης, να γνωρίζουν και τη νομική της πλευρά. Γι' αυτό ζητούν από την επιχείρηση και τους νομικούς της συμβούλους, επιστολές στις οποίες πρέπει να αναγράφεται η οποιαδήποτε εκκρεμότητα έχει, όλες οι υποχρεώσεις της, οι απαιτήσεις, καθώς και τα αποθέματα της επιχείρησης.

7.5 ΔΟΜΗ ΤΩΝ ΦΥΛΛΩΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Αρχικά, στην επικεφαλίδα των φύλλων εργασίας, θα πρέπει να αναγράφεται η επωνυμία της ελεγχόμενης επιχείρησης, το θέμα του ελέγχου, η ημερομηνία του ισολογισμού, καθώς και τα ονόματα όλων όσων βοήθησαν στη διεκπεραίωση του ελέγχου. Ακόμα, θα πρέπει να υπάρχουν ευρετήριο, σχετικές παραπομπές, καθώς επίσης και αντικατάσταση λέξεων ή και προτάσεων από σύμβολα, για τη διευκόλυνση των ελεγκτών. Τέλος, ο ελεγκτής που σύνταξε τα φύλλα εργασίας θα πρέπει να βάλει την υπογραφή του, καθώς και την ημερομηνία που διεξήγαγε τον έλεγχο.

7.6 ΜΟΝΙΜΟΙ ΚΑΙ ΕΤΗΣΙΟΙ ΦΑΚΕΛΟΙ

Τα φύλλα εργασίας ύστερα από τη σύνταξη τους φυλάσσονται στον αντίστοιχο φάκελο:

❖ Φάκελος ετήσιου ελέγχου ή τρέχον φάκελος

Σε αυτό τον φάκελο συγκεντρώνονται τα φύλλα εργασίας, τα οποία αναφέρονται στις ελεγκτικές διαδικασίες που έγιναν μέσα στο έτος. Ακόμα, αυτός ο φάκελος μπορεί να περιλαμβάνει, επιστολές ανάθεσης, χρονοδιαγράμματα, ισοζύγια, οικονομικές καταστάσεις, πίνακα διάθεσης αποτελεσμάτων.

❖ Μόνιμος φάκελος

Στον μόνιμο φάκελο συγκεντρώνονται όλα τα αμετάβλητα στοιχεία μιας επιχείρησης, όπως είναι το καταστατικό και το νομικό πλαίσιο λειτουργίας. Τα φύλλα εργασίας προτού καταχωρηθούν στους μόνιμους φακέλους, φυλάσσονται στα γραφεία των ορκωτών ελεγκτών από 3 μέχρι 5 έτη. Ακόμα, στους μόνιμους φακέλους αποθηκεύονται: το οργανόγραμμα, οι κανονισμοί λειτουργίας, τα εγχειρίδια διαδικασιών, το λογιστικό σχέδιο, τα λογιστικά εγχειρίδια, τα πρακτικά των Γενικών Συνελεύσεων, τα πρακτικά του Διοικητικού Συμβουλίου, καθώς και πληροφορίες σχετικά με τον ελεγκτικό κίνδυνο και την ουσιαστικότητα προγενέστερων ελέγχων.

7.7 ΚΥΡΙΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΦΥΛΛΩΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Τα φύλλα εργασίας ανήκουν στην αποκλειστική κυριότητα των ελεγκτών. Υπεύθυνοι για την εχεμύθεια των πληροφοριών που περιέχουν είναι μόνο οι ελεγκτές. Η ελεγχόμενη επιχείρηση κρατάει μόνο κάποια αποσπάσματα των φύλλων εργασίας. Τα φύλλα εργασίας μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως απόδειξη σε περίπτωση που κατηγορηθεί ο ελεγκτής για απάτη ή αμέλεια. Ο ελεγκτής θα πρέπει να φυλάσσει τα φύλλα εργασίας για τουλάχιστον 5 χρόνια από την ημερομηνία έκδοσης του σχετικού πιστοποιητικού.

7.8 ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΩΝ ΦΥΛΛΩΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Κατά την θεώρηση των φύλλων εργασίας θα πρέπει να εξετασθεί αν τηρήθηκαν τα πρότυπα της ελεγκτικής. Πιο συγκεκριμένα πρέπει να εξακριβωθεί αν συγκεντρώθηκε το κατάλληλο αποδεικτικό υλικό, αν ο προγραμματισμός του ελέγχου (π.χ. χρονοδιάγραμμα) έγινε κατά τρόπο ορθό, καθώς και αν τηρήθηκαν σωστά οι διαδικασίες του συστήματος εσωτερικού ελέγχου (διάγραμμα ροής, ερωτηματολόγια, σημειώματα ελέγχου). Ακόμα, θα πρέπει να εξετασθεί αν θεμελιώνεται η γνώμη των ορκωτών λογιστών. Ειδικότερα, θα πρέπει να τηρούνται οι Αρχές της λογιστικής, οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις θα πρέπει να είναι σαφείς, επαρκείς και ολοκληρωμένες, καθώς και να είναι απόλυτα τεκμηριωμένη η γνώμη που διατυπώνεται σε αυτές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8^ο

ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΕΛΕΓΧΟΥ

8.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται οι εκθέσεις ελέγχου, που αποτελούν το τελικό στάδιο της ελεγκτικής διαδικασίας. Στο πρώτο τμήμα θα αναφερθούν γενικά οι εκθέσεις ελέγχου. Στο δεύτερο τμήμα αναλύονται τα βασικά στοιχεία μιας έκθεσης ελέγχου με σύμφωνη γνώμη, που σημαίνει ότι ο ελεγκτής συμφωνεί ότι οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις παρουσιάζονται εύλογα από κάθε ουσιώδη πλευρά. Στο τρίτο τμήμα γίνεται αναφορά στη διαφοροποιημένη έκθεση ελέγχου αν μένει ανεπηρέαστη η γνώμη του ελεγκτή. Στο τέταρτο τμήμα αναλύεται η διαφοροποιημένη έκθεση του ελεγκτή, στην περίπτωση δηλαδή που ο ελεγκτής συμπεραίνει ότι δεν παρουσιάζεται εύλογα οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις, επειδή το πεδίο ελέγχου είναι περιορισμένο υπάρχει διαφωνία με τη διοίκηση και αυτό έχει επιρροή στη γνώμη του ελεγκτή. Το πέμπτο τμήμα εξηγεί με ποια κριτήρια λαμβάνεται απόφαση για το είδος της γνώμης του ελεγκτή, και τέλος στο έκτο γίνεται αναφορά στην έκθεση επισκόπησης για ενδιάμεσες χρηματοοικονομικές καταστάσεις.

8.2 ΓΕΝΙΚΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΕΛΕΓΧΟΥ

Η έκδοση της έκθεσης ελέγχου, που περιέχει όσα συμπεράσματα εξάγονται από τα ελεγκτικά τεκμήρια που έχει συγκεντρώσει ο ελεγκτής για τη διατύπωση της επαγγελματικής του γνώμης, είναι το τελικό στάδιο στην ελεγκτική διαδικασία που γίνεται για έλεγχο των χρηματοοικονομικών καταστάσεων μιας οικονομικής μονάδας. Η έκθεση ελέγχου φέρνει σε επαφή τον ελεγκτή με τους εντολείς του, εκείνα τα πρόσωπα, τα διοικητικά όργανα ή τις αρχές που του ανάθεσαν τον έλεγχο. Για παράδειγμα, στις Ανώνυμες Εταιρείες σύμφωνα με τον εταιρικό νόμο οι μέτοχοι της εταιρείας αποτελούν τους εντολείς του ελεγκτή, και είναι εκείνοι που τον διορίζουν. Σύμφωνα με τον ελληνικό νόμο κάθε πρόσωπο που χρησιμοποιεί τις ελεγμένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις της οικονομικής μονάδας μπορεί να χρησιμοποιήσει και την έκθεση ελέγχου με αποτέλεσμα ο ελεγκτής να ευθύνεται και απέναντι σε όλα αυτά τα πρόσωπα. Αν ο ελεγκτής δεν εφαρμόζει όσα ορίζουν τα ελεγκτικά πρότυπα και η νομοθεσία, κατά την έκδοση της έκθεσης ελέγχου, θα υποστεί σοβαρές νομικές

συνέπειες, καθώς πρόκειται για μία τυπική πράξη. Με βάση τα Δ.Π.Χ.Π. το σύνολο χρηματοοικονομικών καταστάσεων μιας οικονομικής μονάδας που τα εφαρμόζει αποτελείται από τον Ισολογισμό, την Κατάσταση Αποτελεσμάτων, την Κατάσταση Μεταβολών Καθαρής Θέσης, την Κατάσταση Χρηματορροών και το Προσάρτημα. Βάσει της Δ.Ε.Π. 700, ο ελεγκτής αξιολογώντας τα συμπεράσματα που βγαίνουν από τα ελεγκτικά τεκμήρια που έχει συγκεντρώσει κατά τον έλεγχο, οφείλει να δηλώσει στην έκθεση ελέγχου αν οι καταστάσεις που έχουν ελεγχθεί παρουσιάζονται εύλογα από κάθε ουσιώδη πλευρά, σύμφωνα με το πλαίσιο χρηματοοικονομικής πληροφόρησης που εφαρμόζεται και όπως ισχυρίζεται η διοίκηση. Ο ελεγκτής μπορεί να εκφράσει σύμφωνη γνώμη, αρνητική ή ακόμα και να μην εκφράσει καθόλου γνώμη. Οι εκθέσεις ελέγχου μπορεί να είναι απλής σύμφωνης γνώμης, διαφοροποιημένες που δεν επηρεάζονται από τη γνώμη του ελεγκτή ή διαφοροποιημένες που να επηρεάζονται από τη γνώμη του ελεγκτή. Ο ελεγκτής, για να διατυπώσει τη γνώμη του, πρώτα εξετάζει:

- Αν οι επιλεγμένες από τη διοίκηση λογιστικές πολιτικές που ακολουθούνται είναι ανάλογες των αναγκών και των συνθηκών που επικρατούν στην επιχείρηση, και αρμόζουν στο πλαίσιο χρηματοοικονομικής πληροφόρησης βάσει του οποίου καταρτίστηκαν οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις.
- Αν τα όσα εκτιμά η διοίκηση(λογιστικά) είναι λογικά και συνάδουν με τις συνθήκες μέσα στην επιχείρηση.
- Αν υπάρχει αξιοπιστία στα όσα περιλαμβάνονται στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις, και αν αυτά είναι σχετικά, συγκρίσιμα και κατανοητά.
- Αν υπάρχει ικανοποιητική ενημέρωση από τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις για τους χρήστες, ώστε να μπορούν να καταλάβουν τη επίδραση που έχουν σοβαρά γεγονότα και συναλλαγές στη χρηματοοικονομική θέση, στις ταμειακές ροές και στην απόδοση της επιχείρησης.

Οι εκθέσεις ελέγχου έως κοντά στο 1990 περίπου ήταν πολύ συνοπτικές και αποτελούνταν μόνο από λίγες γραμμές στις οποίες ο ελεγκτής διατύπωνε σύντομα για γνώμη. Το «χάσμα προσδοκιών» όμως που παρατηρήθηκε από αρκετές μελέτες και το οποίο δείχνει την ύπαρξη σημαντικής διαφοράς μεταξύ του τι προσδοκούν οι χρήστες των χρηματοοικονομικών καταστάσεων από τους ελεγκτές και του ποιες αντιλήψεις έχουν για τις επιδόσεις τους (των ελεγκτών) στην πράξη, οδήγησε στο να υιοθετηθεί η εκτεταμένη έκθεση ελέγχου, ώστε αυτό το χάσμα να περιοριστεί. Πρώτα οι ΗΠΑ το

1988 υιοθετούν τις εκτεταμένες εκθέσεις ελέγχου, αργότερα η Μεγάλη Βρετανία και αμέσως μετά τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα.

8.3 Η ΕΚΘΕΣΗ ΕΛΕΓΧΟΥ ΜΕ ΑΠΛΗ ΣΥΜΦΩΝΗ ΓΝΩΜΗ ΤΟΥ ΕΛΕΓΚΤΗ

Πρόκειται για την έκθεση ελέγχου όπου ο ελεγκτής δηλώνει ότι συμφωνεί στο ότι οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις είναι καταρτισμένες και παρουσιάζονται εύλογα από κάθε ουσιώδη πλευρά. Σύμφωνα με το Δ.Ε.Π. 700 μια έκθεση ελέγχου με απλή σύμφωνη γνώμη, αλλά και οι υπόλοιποι τύποι εκθέσεων προσαρμοσμένοι κατάλληλα σε κάθε περίπτωση δομούνται κατά κύρια βάση το ίδιο και περιλαμβάνουν: τον τίτλο, τον αποδέκτη της έκθεσης, μια εισαγωγική παράγραφο όπου προσδιορίζονται οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις που έχουν ελεγχθεί, προσδιορισμό της ευθύνης της διοίκησης, προσδιορισμό της ευθύνης του ελεγκτή, τη γνώμη του ελεγκτή όσον αφορά τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις, τη γνώμη του ελεγκτή ως προς άλλα νομικά και κανονιστικά θέματα, την ημερομηνία που εκδόθηκε η έκθεση ελέγχου, τη διεύθυνση του ελεγκτή, και τέλος την υπογραφή και τα λοιπά στοιχεία του ελεγκτή.

A) Ο **τίτλος** της έκθεσης θα πρέπει να είναι διακριτός, ώστε να μην υπάρχει σύγχυση με άλλες εκθέσεις που εκδίδουν οι ελεγκτές, ενώ θα πρέπει επίσης να υπάρχει διαχωρισμός ανάμεσα στη συγκεκριμένη έκθεση από άλλες μη ανεξαρτήτων ελεγκτών, όπως για παράδειγμα εσωτερικών ελεγκτών ή άλλων οι οποίοι δεν είναι αναγνωρισμένοι. Στην Ελλάδα, συνηθίζεται ο τίτλος «Έκθεση Ελέγχου Ανεξάρτητου Ορκωτού Ελεγκτή Λογιστή».

B) Ο **αποδέκτης** της έκθεσης ελέγχου είναι ο ίδιος ο εντολέας του ελεγκτή, εκείνος δηλαδή που του ανάθεσε το ελεγκτικό έργο, και μπορεί να είναι πρόσωπα, διοικητικά όργανα ή αρχές με αυτή την αρμοδιότητα.

Σύμφωνα με όσα ισχύουν στη χώρα μας για τις εταιρείες, ο άμεσος αποδέκτης της έκθεσης ελέγχου των χρηματοοικονομικών καταστάσεων για τις Ανώνυμες Εταιρείες και τις Εταιρείες Περιορισμένης Ευθύνης είναι η γενική συνέλευση των μετόχων ή των εταίρων αντίστοιχα. Εκτός ειδικών περιπτώσεων ελέγχων όπου τον άμεσο αποδέκτη μπορεί να αποτελεί διαφορετικό όργανο, όπως για παράδειγμα το Διοικητικό Συμβούλιο, ή δημόσια αρχή.

Γ) Στην **εισαγωγική παράγραφο** αναφέρεται η ονομασία της εταιρείας που ελέγχεται, και προσδιορίζονται καθεμιά από τις ελεγμένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις αλλά και η περίοδος στην οποία αυτές αντιστοιχούν. Αν οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις εμπεριέχονται σε φυλλάδιο ή κάποια άλλη έκδοση της οικονομικής μονάδας, όπως για παράδειγμα στον ετήσιο απολογισμό, όπου περιέχονται και πρόσθετες πληροφορίες, όταν οι πληροφορίες αυτές δεν καλύπτονται από τη γνώμη του ελεγκτή, ο ελεγκτής υποχρεούται να το αναφέρει αυτό στην έκθεση ελέγχου.

Δ) Ο **προσδιορισμός της ευθύνης της διοίκησης**, σχετικά με τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις της οικονομικής μονάδας γίνεται από τον ελεγκτή, ο οποίος αναφέρει στην έκθεσή του ότι η διοίκηση της οικονομικής μονάδας έχει ευθύνη για τη σύνταξη των χρηματοοικονομικών της καταστάσεων. Πιο συγκεκριμένα, δηλώνει ότι η διοίκηση ευθύνεται για τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις ως προς το σχεδιασμό, την εφαρμογή και τη διατήρηση ενός συστήματος εσωτερικών δικλίδων το οποίο αρμόζει σχετικά με την εύλογη παρουσίαση χρηματοοικονομικών καταστάσεων στις οποίες να μην υπάρχουν ουσιώδη σφάλματα είτε αυτά οφείλονται σε λάθη είτε σε απάτες, ως προς την επιλογή και εφαρμογή των πιο σωστών λογιστικών πολιτικών αναλόγως των περιστάσεων στην οικονομική μονάδα, αλλά και ως προς τη διενέργεια λογιστικών εκτιμήσεων για θέματα όπως είναι η ωφέλιμη ζωή ενός παγίου ή η υπολειμματική του αξία.

Ε) Στην παράγραφο που γίνεται ο **προσδιορισμός της ευθύνης του ελεγκτή**, ο ελεγκτής δηλώνει ότι φέρει ευθύνη για την έκφραση γνώμης πάνω στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις της εταιρείας, βάσει του ελέγχου που έχει διενεργήσει. Ακόμα, προσδιορίζει και κάνει πιο συγκεκριμένη την ευθύνη αλλά και το είδος και το μέγεθος του έργου του. Δηλαδή:

- Κάνει γνωστό το σώμα των ελεγκτικών προτύπων σύμφωνα με το οποίο διενήργησε τον έλεγχο, αν δηλαδή ακολούθησε τα όσα ορίζουν τα Ε.Ε.Π. ή τα Δ.Ε.Π., και αναφέρει τους επαγγελματικούς κανόνες δεοντολογίας.
- Διευκρινίζει ότι μέσα από τον έλεγχο εκτελούνται διαδικασίες έτσι ώστε να συγκεντρωθούν ελεγκτικά τεκμήρια που αφορούν τα ποσά και όσα άλλα έχουν γίνει γνωστά από τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις.
- Επισημαίνει ότι ο ελεγκτής επιλέγει τις διαδικασίες που θα ακολουθήσει σύμφωνα με την επαγγελματική κρίση του και εμπεριέχουν και την εκτίμηση για κίνδυνο από ουσιώδη σφάλματα, είτε λόγω λάθους είτε λόγω απάτης.

- Δηλώνει ότι για να εκτιμηθεί ο κίνδυνος για ουσιώδη σφάλματα στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις, ο ελεγκτής λαμβάνει υπόψη το σύστημα εσωτερικών δικλίδων, χωρίς να φέρει γνώμη για το κατά πόσο αυτό είναι αποτελεσματικό
- Δηλώνει ότι μέσα από τον έλεγχο κρίνεται και το κατά πόσο είναι κατάλληλες οι λογιστικές πολιτικές που ακολουθήθηκαν από τη διοίκηση, αν είναι σωστές οι εκτιμήσεις της διοίκησης, όπως επίσης και αν κρίνεται εύλογη η παρουσίαση συνολικά των χρηματοοικονομικών καταστάσεων.
- Ισχυρίζεται ότι τα ελεγκτικά τεκμήρια τα οποία έχει συγκεντρώσει είναι κατάλληλα και επαρκούν για να εκφράσει γνώμη.

ΣΤ) Στην παράγραφο που αφορά τη γνώμη του ελεγκτή επί των χρηματοοικονομικών καταστάσεων εμπεριέχεται η έκφραση σαφούς γνώμης εκ μέρους του ελεγκτή σχετικά με το αν γίνεται εύλογη από κάθε ουσιώδη πλευρά παρουσίαση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων της οικονομικής μονάδας. Ακόμα, οφείλει να γίνει προσδιορισμός του πλαισίου χρηματοοικονομικής πληροφόρησης το οποίο εφαρμόζεται και βάσει του οποίου οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις καταρτίστηκαν. Στη χώρα μας, όπως και σε πολλές άλλες χώρες, απαιτείται από τον ελεγκτή να δηλώσει αν οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις καταρτίστηκαν με όσα ορίζει η κείμενη νομοθεσία, για παράδειγμα αυτή των ανωνύμων εταιρειών, χωρίς όμως αυτό να είναι και απολύτως αναγκαίο να γίνει αν δεν υφίσταται παράβαση της νομοθεσίας.

Ζ) Στην παράγραφο που αναφέρεται στη γνώμη του ελεγκτή επί λοιπών νομικών και κανονιστικών θεμάτων, ο ελεγκτής καλείται να εκφράσει τη γνώμη του πάνω σε λοιπά νομικά και κανονιστικά θέματα, σύμφωνα με όσα ορίζει η νομοθεσία. Αν, για παράδειγμα, η έκθεση διαχείρισης της διοίκησης συμφωνεί με τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις που έχουν ελεγχθεί αυτό θα κριθεί από τον ελεγκτή στη συγκεκριμένη παράγραφο.

Η) Όσον αφορά στη Χρονολόγηση της έκθεσης ελέγχου, ο ελεγκτής δίνει την ημερομηνία κατά την οποία ολοκληρώνεται ο έλεγχος, δείχνοντας έτσι ότι έχουν ληφθεί υπόψη όλα τα γεγονότα που συνέβησαν και έχουν επιρροή πάνω στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις μέχρι τη συγκεκριμένη ημερομηνία.

Θ) Στο σημείο που δηλώνεται η διεύθυνση του ελεγκτή θα πρέπει να φαίνεται η πόλη στην οποία δραστηριοποιείται ο ελεγκτής, ανεξαρτήτως της περιοχής που εδρεύει η οικονομική μονάδα.

Ι) Τέλος, στην **υπογραφή και λοιπά στοιχεία του ελεγκτή** θα πρέπει να εμφανίζονται η υπογραφή του ελεγκτή, το πλήρες ονοματεπώνυμό του, ο αριθμός Μητρώου Σ.Ο.Ε.Λ. του, η ονομασία της ελεγκτικής εταιρείας στην οποία ανήκει, και ο αριθμός Μητρώου Σ.Ο.Ε.Λ. της εταιρείας αυτής.

Υπόδειγμα έκθεσης ελέγχου με σύμφωνη γνώμη Ε.Ε.Π.

Προς τους Μετόχους της

Ελέγξαμε τις συνημμένες οικονομικές καταστάσεις της ΑΕ (ή ΕΠΕ), της εταιρικής χρήσεως που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 20XX. Η ευθύνη της σύνταξης των οικονομικών καταστάσεων βαρύνει τη διοίκηση της εταιρείας. Η δική μας ευθύνη περιορίζεται στη διαμόρφωση και τη διατύπωση γνώμης επί των οικονομικών καταστάσεων, εδραιωμένης στο διενεργηθέντα έλεγχο.

Ο έλεγχός μας διενεργήθηκε σύμφωνα με τα Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα, που είναι εναρμονισμένα με τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα. Τα Πρότυπα αυτά απαιτούν το σχεδιασμό και την εκτέλεση του ελεγκτικού έργου κατά τρόπο που να διασφαλίζει εύλογη βεβαιότητα ότι οι οικονομικές καταστάσεις είναι απαλλαγμένες από ουσιώδεις ανακρίβειες και παραλείψεις. Ο έλεγχος περιλαμβάνει την εξέταση, σε δειγματοληπτική βάση, αποδεικτικών στοιχείων που να στηρίζουν τα ποσά και τις πληροφορίες που περιλαμβάνονται στις οικονομικές καταστάσεις. Ο έλεγχος επίσης περιλαμβάνει την αξιολόγηση των λογιστικών αρχών που ακολουθήθηκαν, των εκτιμήσεων της διοίκησης της εταιρείας και, γενικότερα, της παρουσίας των δεδομένων στις οικονομικές καταστάσεις καθώς και την αξιολόγηση της συνέπειας της Έκθεσης του Διοικητικού Συμβουλίου (ή του/των Διαχειριστή/στών) με τις οικονομικές καταστάσεις. Πιστεύουμε ότι ο έλεγχος που διενεργήθηκε παρέχει επαρκή βάση για τη διαμόρφωση της Έκθεσης μας.

Κατά τη γνώμη μας, οι προαναφερόμενες οικονομικές καταστάσεις απεικονίζουν ακριβδίκαια την οικονομική θέση της εταιρείας κατά την 31 Δεκεμβρίου 20XX και τα αποτελέσματα των εργασιών της [καθώς και τις μεταβολές των ιδίων κεφαλαίων και τις ταμειακές ροές της Εταιρείας]* της χρήσεως που έληξε αυτή την ημερομηνία, σύμφωνα με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα, που έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση. (ή, εφόσον δεν εφαρμόζονται τα ΔΛΠ, με τα Λογιστικά Πρότυπα που προδιαγράφονται από την ελληνική εταιρική νομοθεσία) και το περιεχόμενο της Έκθεσης του Διοικητικού Συμβουλίου (ή του/των Διαχειριστή/στών) είναι συνεπές με τις προαναφερόμενες οικονομικές καταστάσεις.

Πηγή: Καζαντζής, 2006

8.4 ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΜΕΝΕΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΕΛΕΓΧΟΥ ΧΩΡΙΣ

ΕΠΗΡΕΑΣΜΟ ΤΗΣ ΓΝΩΜΗΣ ΤΟΥ ΕΛΕΓΚΤΗ

Σε περίπτωση που ο ελεγκτής κρίνει ότι είναι εύλογη η παρουσίαση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων της οικονομικής μονάδας, όμως πιστεύει ότι υπάρχουν θέματα για τα οποία οφείλει να κάνει περισσότερες διευκρινήσεις και να δώσει πρόσθετες πληροφορίες, τότε θα εκδώσει διαφοροποιημένη έκθεση ελέγχου χωρίς επηρεασμό της γνώμης του (σύμφωνη γνώμη με θέμα / θέματα έμφασης). Αν υπάρχει θέμα έμφασης προστίθεται στην έκθεση ελέγχου μία παράγραφος, η παράγραφος έμφασης, στην οποία διευκρινίζεται ένα θέμα που θεωρεί ο ελεγκτής ότι οι χρήστες των χρηματοοικονομικών καταστάσεων οφείλουν να λάβουν υπόψη στην

αξιολόγηση που πρόκειται να κάνουν. Ο ελεγκτής πρέπει να κάνει σαφές μέσα στην παράγραφο αυτή ότι η συγκεκριμένη προσθήκη δεν γίνεται λόγω επιφύλαξης για τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Για την έκδοση σύμφωνης γνώμης με θέμα έμφασης, πρέπει στο Προσάρτημα να γίνεται ανάλυση που αφορά στα σχετικά ζητήματα. Σε κάθε άλλη περίπτωση, η έκφραση γνώμης εκ μέρους του ελεγκτή θα είναι είτε με εξαίρεση, είτε θα έχουμε άρνηση έκφρασης γνώμης, είτε με έκφραση αρνητικής γνώμης. Θέματα έμφασης προκύπτουν κατά κύριο λόγο από ζητήματα που μπορεί στο άμεσο μέλλον να έχουν επιρροή πάνω στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις, ενώ δεν αποκλείεται και η ύπαρξη άλλων που δεν τις επηρεάζει. Τα πιο συνηθισμένα θέματα είναι η πιθανή αδυναμία στην ομαλή συνέχιση της δραστηριότητας, καθώς και άλλα θέματα ουσιώδους αβεβαιότητας, δηλαδή αβεβαιότητας της οποίας το ενδεχόμενο επίπτωσης καθιστά απαραίτητο να γίνεται γνωστοποίηση της φύσης και των επιπτώσεων ώστε να κρίνεται εύλογη η παρουσίαση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων.

8.4.1 ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΓΙΑ ΣΥΝΕΧΙΣΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΟΥΣΙΩΔΟΥΣ ΑΒΕΒΑΙΟΤΗΤΑΣ

Η διοίκηση της εταιρείας κρίνει το αν η επιχείρηση μπορεί να συνεχίσει τη δραστηριότητά της στο προβλεπτό μέλλον. Αν υπάρχουν ουσιαστικές αμφιβολίες και αβεβαιότητα στο αν θα καταφέρει η επιχείρηση να λειτουργεί ομαλά, τότε η διοίκηση οφείλει αυτό να το κάνει γνωστό στο προσάρτημα, όπως επίσης και τα μέτρα που έχει λάβει ή πρόκειται να λάβει για να το αντιμετωπίσει. Σε περίπτωση που η διοίκηση κρίνει ότι υπάρχει σοβαρό πρόβλημα που να επηρεάζει σε τέτοιο βαθμό τη συνέχιση της δραστηριότητας της επιχείρησης ώστε να την καθιστά αδύνατη στην πράξη, τότε η κατάρτιση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων πρέπει να γίνεται βάση της αρχής της καθαρής ρευστοποιήσιμης αξίας. Ο ελεγκτής υποχρεούται να αξιολογήσει το αν κρίνεται δυνατή η συνέχιση της δραστηριότητας της επιχείρησης, ενώ στην περίπτωση που έχει την παραμικρή αμφιβολία το περιεχόμενο της έκθεσης ελέγχου θα επηρεαστεί και θα προσαρμοστεί κατάλληλα. Οι ενέργειες του ελεγκτή περιλαμβάνουν:

- Τη γνωστοποίηση βασικών θεμάτων στην έκθεση ελέγχου που αφορούν το αν μπορεί να συνεχιστεί η δραστηριότητα της επιχείρησης στο προβλεπτό μέλλον, ανεξάρτητα από το αν έχουν γίνει ικανοποιητικές γνωστοποιήσεις από την εταιρεία στο προσάρτημα.

- Τη δήλωση στην έκθεση ελέγχου για ύπαρξη ουσιωδών αβεβαιοτήτων οι οποίες καθιστούν αμφίβολη τη δυνατότητα να συνεχιστεί η δραστηριότητα της επιχείρησης και της ανάκτησης της αξίας των στοιχείων του ενεργητικού και τακτοποίησης των υποχρεώσεών της όσο αυτή λειτουργεί.
- Τη δήλωση στην έκθεση ελέγχου της όποιας προσαρμογής έχουν υποστεί οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις σε ότι έχει να κάνει με το να ανακτηθούν και να ταξινομηθούν τα στοιχεία του ενεργητικού αλλά και τα ποσά του διακανονισμού και την ταξινόμηση των όποιων υποχρεώσεων.
- Τη διαμόρφωση της γνώμης που θα εκφράσει.

Η έκφραση σύμφωνης γνώμης με θέμα έμφασης που αφορά την αδυναμία συνέχισης της δραστηριότητας εκ μέρους του ελεγκτή προϋποθέτει την ύπαρξη ικανοποιητικών γνωστοποιήσεων από τη διοίκηση στο προσάρτημα και ότι κρίνει ο ίδιος ότι δεν απαιτείται να γίνει κατάρτιση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων βάσει της αρχής της καθαρής ρευστοποιήσιμης αξίας λόγω πιθανής σοβαρότητας της κατάστασης. Ακόμα, ο ελεγκτής μπορεί να εκφράσει σύμφωνη γνώμη με θέμα έμφασης στην περίπτωση που η διοίκηση θεωρήσει ότι στην οικονομική μονάδα πρόκειται να γίνει εκκαθάριση, έχει γίνει σύνταξη των χρηματοοικονομικών καταστάσεων βάσει της αρχής της ρευστοποιήσιμης αξίας και υπάρχουν ικανοποιητικές γνωστοποιήσεις στο Προσάρτημα. Για οποιαδήποτε άλλη περίπτωση προκύψει, ο ελεγκτής θα πρέπει να προβεί σε έκφραση γνώμης με εξαίρεση (ή εξαιρέσεις) ή αρνητική γνώμη.

Εκτός του να μην μπορεί να συνεχιστεί η δραστηριότητα της επιχείρησης, ουσιώδη αβεβαιότητα μπορεί να έχουμε και σε περίπτωση που υπάρχουν καταστάσεις για τη εξέλιξη των οποίων γεγονότα που πρόκειται να συμβούν στο μέλλον και τα οποία δεν βρίσκονται εντός του άμεσου ελέγχου της επιχείρησης έχουν καθοριστικό ρόλο. Ένα παράδειγμα τέτοιας περίπτωσης αποτελεί η ύπαρξη δικαστικών απαιτήσεων από τρίτους και ανάλογων ανταπαιτήσεων από την άλλη μεριά.

Παραδείγματα τα οποία αφορούν αβεβαιότητα είναι επίσης αυτά που σχετίζονται με το τελικό αποτέλεσμα που δίνουν μακροχρόνιες συμβάσεις, διαπραγματεύσεις που έχουν να κάνουν με την αντιπροσώπευση εμπορικού σήματος, υπολογισμό αξίας στοιχείων του ενεργητικού που μπορεί να εκτιμηθεί ή υπολογισμό ζημιών που προέκυψαν από λειτουργίες που διακόπηκαν. Θέμα έμφασης προκύπτει, ακόμα, και στην περίπτωση που ο ελεγκτής αντιληφθεί πιθανή μη τήρηση των όσων ορίζει η νομοθεσία εκ μέρους της οικονομικής μονάδας που ελέγχεται, εφόσον αυτό δεν έχει τόση επιρροή πάνω στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις ώστε να κρίνεται τόσο σημαντικό. Θέματα έμφασης

περί ζητημάτων που δεν έχουν επιρροή στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις τίθενται στην έκθεση ελέγχου.

Υπόδειγμα έκθεσης ελέγχου με παράγραφο για αβέβαιη δυνατότητα συνέχισης της δραστηριότητας

Ελέγξαμε τις συνημμένες οικονομικές καταστάσεις της ΑΕ (ή ΕΠΕ), της εταιρικής χρήσεως που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 20XX. Η ευθύνη της σύνταξης των οικονομικών καταστάσεων βαρύνει τη διοίκηση της εταιρείας. Η δική μας ευθύνη περιορίζεται στη διαμόρφωση και τη διατύπωση γνώμης επί των οικονομικών καταστάσεων, εδραιωμένης στο διενεργηθέντα έλεγχο.

Χωρίς να διατυπώνουμε επιφύλαξη ως προς τα συμπεράσματα του ελέγχου, επιστούμε την προσοχή σας στη Σημείωση X που παρατίθεται στο προσάρτημα επί των οικονομικών καταστάσεων, στην οποία γίνεται αναφορά στη ζημιά ύψους € XXX χιλιάδων, που υπέστη η εταιρεία κατά τη χρήση που έληξε την 31η Δεκεμβρίου 200X και στο γεγονός ότι, κατά την ως άνω ημερομηνία, οι τρέχουσες υποχρεώσεις της εταιρείας υπερέβαιναν το ενεργητικό της κατά € XXX χιλιάδες. Τα δεδομένα αυτά, σε συνδυασμό με τα άλλα θέματα που παρατίθενται στη σημείωση X, υποδήλωναν την ύπαρξη αβεβαιότητας ως προς τη δυνατότητα της εταιρείας να συνεχίσει τη δραστηριότητα της.

Πηγή: Καζαντζής, 2006

Υπόδειγμα έκθεσης ελέγχου με παράγραφο αβέβαιης έκβασης φορολογικών ελέγχων

Ελέγξαμε τις συνημμένες οικονομικές καταστάσεις της ΑΕ (ή ΕΠΕ), της εταιρικής χρήσεως που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 20XX. Η ευθύνη της σύνταξης των οικονομικών καταστάσεων βαρύνει τη διοίκηση της εταιρείας. Η δική μας ευθύνη περιορίζεται στη διαμόρφωση και τη διατύπωση γνώμης επί των οικονομικών καταστάσεων, εδραιωμένης στο διενεργηθέντα έλεγχο.

Χωρίς να διατυπώνουμε επιφύλαξη ως προς τα συμπεράσματα του ελέγχου, επιστούμε την προσοχή σας στη Σημείωση X που παρατίθεται στο προσάρτημα επί των οικονομικών καταστάσεων, στην οποία γίνεται αναφορά στο γεγονός ότι οι φορολογικές δηλώσεις για τις χρήσεις 20XX μέχρι και 20XX δεν έχουν εξεταστεί από τις φορολογικές αρχές, με συνέπεια να υπάρχει το ενδεχόμενο επιβολής πρόσθετων φόρων και προσαυξήσεων κατά το χρόνο που θα εξεταστούν και θα οριστικοποιηθούν. Η έκβαση του φορολογικού ελέγχου δεν είναι δυνατόν να προβλεφθεί στο παρόν στάδιο και, ως εκ τούτου, δεν έχει οποιαδήποτε πρόβλεψη στις οικονομικές καταστάσεις σε σχέση με το θέμα αυτό.

Πηγή: Καζαντζής, 2006

8.5 ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΜΕΝΕΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΕΛΕΓΧΟΥ ΜΕ

ΕΠΗΡΕΑΣΜΟ ΤΗΣ ΓΝΩΜΗΣ ΤΟΥ ΕΛΕΓΚΤΗ

Στις περιπτώσεις όπου όσα προέκυψαν από τον έλεγχο δεν επιτρέπουν στον ελεγκτή την έκφραση απλής σύμφωνης γνώμης, είτε αυτήν της σύμφωνης γνώμης με θέμα ή θέματα έμφασης, ο ελεγκτής, κρίνοντας ανάλογα, είτε θα εκφράσει γνώμη με εξαιρέσεις, είτε θα αρνηθεί να εκφράσει γνώμη, είτε θα εκφράσει αρνητική γνώμη. Σε αυτές τις περιπτώσεις, ο ελεγκτής οφείλει στην έκθεση ελέγχου να κάνει μια σύντομη αλλά περιεκτική και εμπειριστατωμένη αναφορά στην ουσία των διαφωνιών, εξηγώντας τους λόγους για τους οποίους έχει αυτή την άποψη και κάνοντας συγκεκριμένο όσο γίνεται το πόση επιρροή υπάρχει στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Η δημιουργία τέτοιων συνθηκών οφείλεται στο πεδίο του ελέγχου που πιθανόν να περιορίζεται ή σε διαφωνία που προκύπτει για τις λογιστικές πολιτικές που έχει επιλέξει η διοίκηση, τον τρόπο που αυτές εφαρμόζονται ή το κατά πόσο αρκούν οι γνωστοποιήσεις που έχουν γίνει στο προσάρτημα.

8.5.1 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΠΕΔΙΟ ΕΛΕΓΧΟΥ

Περιορισμός του πεδίου ελέγχου ονομάζεται ο περιορισμός που υφίσταται ο ελεγκτής πάνω στις ελεγκτικές διαδικασίες που θέλει να εφαρμόσει μετά από κοινή απόφαση με τη διοίκηση όταν πρόκειται για προαιρετικούς ή με ειδικό σκοπό ελέγχους, καθώς για τους υποχρεωτικούς ελέγχους ο ελεγκτής έχει κάθε νόμιμο δικαίωμα για πρόσβαση σε κάθε πληροφορία που απαιτείται για τη διενέργεια του ελέγχου. Αν ο ελεγκτής κρίνει ότι ο περιορισμός δεν του επιτρέπει το σχηματισμό γνώμης για τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις και θα οδηγηθεί σε άρνηση γνώμης, τότε οφείλει να μην δεχθεί να αναλάβει τον έλεγχο.

Σε περιορισμούς οδηγούν, ακόμα, και πραγματικά γεγονότα ή ακόμα και γενικότερα οι συνθήκες. Ένα παράδειγμα αποτελεί ένας έλεγχος που ξεκινάει αφού έχει τελειώσει η διαχειριστική περίοδος με αποτέλεσμα ο ελεγκτής να αδυνατεί να παρακολουθήσει τη διαδικασία όπου γίνεται η φυσική απογραφή. Άλλο παράδειγμα, όπου το πεδίο ελέγχου περιορίζεται, αποτελεί η περίπτωση που ο ελεγκτής κρίνει ότι δεν επαρκούν τα λογιστικά αρχεία που τηρούνται στην οικονομική μονάδα. Δεν μπορεί δηλαδή ο ελεγκτής να έχει γνώμη για τη διακίνηση των αποθεμάτων από τη στιγμή που δεν τηρείται αναλυτικό αρχείο για την ποσοτική τους διακίνηση.

Ο ελεγκτής οφείλει να δώσει μια περιγραφή της φύσης του όποιου περιορισμού μπορεί να προκύψει στο πεδίο ελέγχου αλλά και να προσδιορίσει το ποσό κατά το οποίο θα επηρεαστούν οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις αν αυτό μπορεί να γίνει στην πράξη. Σε έκφραση σύμφωνης γνώμης με εξαίρεση μπορεί να προβεί ο ελεγκτής σε περίπτωση που είναι μη εκτεταμένης και προσδιορίσιμης έκτασης όσες προσαρμογές πάνω στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις είναι πιθανό να απαιτούνται, και εφόσον δεν υπάρχει κάποιος περιορισμός όσον αφορά το πεδίο ελέγχου.

Υπόδειγμα παραγράφων εξαίρεσης από τη σύμφωνη γνώμη λόγω περιορισμού του εύρους του πεδίου ελέγχου

Ελέγξαμε τις συνημμένες οικονομικές καταστάσεις της ΑΕ (ή ΕΠΕ), της εταιρικής χρήσεως που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 20XX. Η ευθύνη της σύνταξης των οικονομικών καταστάσεων βαρύνει τη διοίκηση της εταιρείας. Η δική μας ευθύνη περιορίζεται στη διαμόρφωση και τη διατύπωση γνώμης επί των οικονομικών καταστάσεων, εδραιωμένης στο διενεργηθέντα έλεγχο.

Με εξαίρεση το θέμα που πραγματεύεται η επόμενη παράγραφος, ο έλεγχός μας διενεργήθηκε σύμφωνα με τα Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα, που είναι εναρμονισμένα με τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα. Τα Πρότυπα αυτά απαιτούν το σχεδιασμό και την εκτέλεση του ελεγκτικού έργου κατά τρόπο που να διασφαλίζει εύλογη βεβαιότητα ότι οι οικονομικές καταστάσεις είναι απαλλαγμένες από ουσιώδεις ανακρίβειες και παραλείψεις. Ο έλεγχος περιλαμβάνει την εξέταση, σε δειγματοληπτική βάση, αποδεικτικών στοιχείων που να στηρίζουν τα ποσά και τις πληροφορίες που περιλαμβάνονται στις οικονομικές καταστάσεις. Ο έλεγχος επίσης περιλαμβάνει την αξιολόγηση των λογιστικών αρχών που ακολουθήθηκαν, των εκτιμήσεων της διοίκησης της εταιρείας και, γενικότερα, της παρουσίας των δεδομένων στις οικονομικές καταστάσεις καθώς και την αξιολόγηση της συνέπειας της Έκθεσης του Διοικητικού Συμβουλίου (ή του/των Διαχειριστή/στών) με τις οικονομικές καταστάσεις. Πιστεύουμε ότι ο έλεγχος που διενεργήθηκε παρέχει επαρκή βάση για τη διαμόρφωση της Έκθεσης μας.

Δεν παρακολουθήσαμε τη φυσική απογραφή των αποθεμάτων της 31 Δεκεμβρίου 20XX, δεδομένου ότι η ημερομηνία αυτή ήταν προγενέστερη της ημερομηνίας ορισμού μας ως ελεγκτών της εταιρείας. Τα υπάρχοντα στοιχεία δεν ήταν επαρκή ώστε να μας επιτρέψουν να επαληθεύσουμε τις ποσότητες των αποθεμάτων, με την εφαρμογή εναλλακτικών ελεγκτικών διαδικασιών.

Με εξαίρεση τις προσαρμογές που ενδεχόμενα θα απαιτούντο αν είχε καταστεί εφικτή από πλευράς μας επαλήθευση της ποσότητας των αποθεμάτων, κατά τη γνώμη μας, οι προαναφερόμενες οικονομικές καταστάσεις απεικονίζουν ακριβοδίκαια την οικονομική θέση της εταιρείας κατά την 31 Δεκεμβρίου 20XX και τα αποτελέσματα των εργασιών της [καθώς και τις μεταβολές των ιδίων κεφαλαίων και τις ταμειακές ροές της Εταιρείας]* της χρήσεως που έληξε αυτή την ημερομηνία, σύμφωνα με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα, που έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση. (ή, εφόσον δεν εφαρμόζονται τα ΔΛΠ, με τα Λογιστικά Πρότυπα που προδιαγράφονται από την ελληνική εταιρική νομοθεσία) και το περιεχόμενο της Έκθεσης του Διοικητικού Συμβουλίου (ή του/των Διαχειριστή/στών) είναι συνεπές με τις προαναφερόμενες οικονομικές καταστάσεις.

Πηγή: Καζαντζής, 2006

Αν οι προσαρμογές πάνω στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις που πιθανόν να απαιτούνται, εφόσον δεν υπάρχει κάποιος περιορισμός στο πεδίο ελέγχου, είναι πιο

εκτεταμένες, που σημαίνει ότι έχουν να κάνουν με παραπάνω λογαριασμούς, ο ελεγκτής οφείλει να προβεί σε άρνηση γνώμης.

8.5.2 ΔΙΑΦΩΝΙΑ ΜΕΤΑΞΥ ΟΡΚΩΤΟΥ ΕΛΕΓΚΤΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Αν ο ελεγκτής έχει διαφωνία με τη διοίκηση ως προς τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις, αυτό μπορεί να οφείλεται στην ύπαρξη ποσοτικών σφαλμάτων στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις, όταν η διαφωνία σχετίζεται με την καταλληλότητα των επιλεγμένων λογιστικών πολιτικών, ή τον τρόπο που αυτές εφαρμόζονται, ή ακόμα μπορεί να οφείλεται σε παράλειψη γνωστοποιήσεων που θα έπρεπε να έχουν γίνει στο προσάρτημα, όταν η διαφωνία αφορά στο κατά πόσο είναι επαρκείς οι γνωστοποιήσεις που έχουν γίνει στο προσάρτημα. Υπάρχει βέβαια και η πιθανότητα η διαφωνία να οφείλεται στο γεγονός ότι η οικονομική μονάδα δεν τηρεί κανονισμούς και διατάξεις που ορίζει ο νόμος.

Αν δεν κρίνεται σημαντική η επίπτωση που έχει στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις η όποια διαφωνία με τη διοίκηση, ο ελεγκτής μπορεί να εκφράσει σύμφωνη γνώμη είτε με είτε χωρίς θέμα έμφασης. Στην περίπτωση όμως που θεωρείται σοβαρή η διαφωνία που μπορεί να προκύψει με τη διοίκηση, ο ελεγκτής θα εκφράσει είτε σύμφωνη γνώμη με εξαίρεση, είτε αρνητική γνώμη. Σύμφωνη γνώμη με εξαίρεση οφείλει να εκφράσει ο ελεγκτής μόνο στην περίπτωση που κρίνει ως εύλογη την παρουσίαση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, λαμβάνοντας υπόψη τις εξαιρέσεις που έχει παραθέσει.

Οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις μπορούν να επηρεαστούν τόσο από τις διαφωνίες μεταξύ ελεγκτή και διοίκησης ως προς την επιλογή ή την εφαρμογή λογιστικών πολιτικών, και παρόλο που παρατίθενται εξαιρέσεις στην έκθεση ελέγχου, ώστε να μην παρουσιάζεται εύλογα η κατάσταση της οικονομικής μονάδας μέσω αυτών. Σε αυτή την περίπτωση ο ελεγκτής(κατά την κρίση του) οφείλει να προβεί σε διατύπωση αρνητικής γνώμης.

Μπορεί να υπάρχει διαφωνία μεταξύ ελεγκτή και διοίκησης ως προς την επάρκεια ή και το κατά πόσο κρίνονται σωστές οι γνωστοποιήσεις που γίνονται στο προσάρτημα, και να καλύπτονται διάφορα θέματα, όπως βέβαια και το να μην γίνεται γνωστή η ύπαρξη πιθανής αδυναμίας για συνέχιση της δραστηριότητας. Σε τέτοιου είδους περιπτώσεις θα εκδοθεί έκθεση ελέγχου με σύμφωνη γνώμη με εξαιρέσεις, από τον ελεγκτή, αν ο ίδιος κρίνει ότι δεν είναι τόσο σοβαρές οι όποιες παραλείψεις, και με κριτήριο το αν είναι εύλογη η παρουσίαση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων ενώ

έχει ληφθεί υπόψη ό,τι έχει επισημάνει ο ελεγκτής. Ακόμα, όταν δεν γίνεται γνωστό στο Προσάρτημα ότι υπάρχει αδυναμία για συνέχιση της δραστηριότητας, ο ελεγκτής μπορεί να εκφράσει σύμφωνη γνώμη με εξαίρεση, αν διαπιστώνεται μέσω των περιστατικών ότι το πρόβλημα δεν παρουσιάζει μεγάλο βαθμό τεκμηρίωσης. Πιθανή αδυναμία συνέχισης δραστηριότητας κρίνεται να μην έχει υψηλό βαθμό τεκμηρίωσης στην περίπτωση που, για παράδειγμα, κατά την έκδοση της γνώμης εκ μέρους του ελεγκτή δεν υπάρχει κάποια εναλλακτική πηγή χρηματοδότησης που αφορά υποχρεώσεις από δάνεια που να μην έχουν καταστεί ληξιπρόθεσμα κατά την ημερομηνία που αναγράφεται στον ισολογισμό, καθίστανται όμως ληξιπρόθεσμες μέσα στο διάστημα που ακολουθεί.

Σε περίπτωση που, όπως κρίνει ο ελεγκτής, παρατηρείται ότι οι παραλήψεις στο προσάρτημα είναι σοβαρές, και πρόκειται για μια γενικευμένη κατάσταση, θα μπορούσε ο ελεγκτής να εκφράσει μέχρι και αρνητική γνώμη. Αν μια ενδεχόμενη αδυναμία για συνέχιση δραστηριότητας έχει υψηλό βαθμό τεκμηρίωσης, ο ελεγκτής θα εκφράσει, επίσης, αρνητική γνώμη. Ακόμα, έκφραση αρνητικής γνώμης εκ μέρους του ελεγκτή έχουμε και όταν πρόκειται για αδυναμία συνέχισης δραστηριότητας ανεξαρτήτως παροχής ή μη από την οικονομική μονάδα σχετικών γνωστοποιήσεων στο Προσάρτημα, όταν θεωρηθεί από τον ελεγκτή, και επειδή κρίνεται σοβαρή η κατάσταση, αναγκαία η κατάρτιση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων βάσει της αρχής της καθαρής ρευστοποιήσιμης αξίας.

Σε κάθε περίπτωση, θεωρείται εξαιρετικά σοβαρό ζήτημα το να τεθεί θέμα δυνατότητας συνέχισης της δραστηριότητας από τον ελεγκτή τη στιγμή που αυτό δεν αναγνωρίζεται από τη διοίκηση της οικονομικής μονάδας, καθώς χρήζει λεπτών χειρισμών και άσκησης πολύ υψηλού επιπέδου επαγγελματικής κρίσης εκ μέρους του ελεγκτή. Αν για παράδειγμα δεν τεθεί θέμα δυνατότητας για συνέχιση δραστηριότητας από τον ελεγκτή στην έκθεση ελέγχου και σύντομα γίνει χρεοκοπία στην επιχείρηση, είναι πιθανή η πειθαρχική, αστική ή και ποινική δίωξη του ελεγκτή λόγω πλημμελούς ελέγχου. Ενδεχομένως να προκληθεί χρεοκοπία, αντίθετα, αν τεθεί θέμα για συνέχιση δραστηριότητας εκ μέρους του ελεγκτή σε μια οικονομική μονάδα που σε διαφορετική περίπτωση θα είχε τη δυνατότητα επιβίωσης. Όσοι δανείζουν την οικονομική μονάδα, λαμβάνοντας υπόψη τη γνώμη του ελεγκτή, πιθανόν μην έχουν πια εμπιστοσύνη και να προβούν σε διαδικασίες με σκοπό να προστατεύσουν τα συμφέροντά τους, όπως το να ξεκινήσουν διαδικασίες κατάσχεσης, να απαιτήσουν να πληρωθούν άμεσα κτλ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9^ο

ΣΧΕΣΗ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

9.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το κεφάλαιο που ακολουθεί αναφέρεται στη σχέση μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου. Οι βασικότερες ομοιότητες αλλά και τα σημεία στα οποία διαφέρουν μεταξύ τους ο εσωτερικός από τον εξωτερικό έλεγχο παρουσιάζονται παρακάτω.

9.2 ΟΜΟΙΟΤΗΤΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Οι πιο σημαντικές ομοιότητες που παρατηρούνται μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου είναι οι εξής:

- Η *ανεξαρτησία* του ελεγκτή, που θεωρείται πολύ σημαντική τόσο στην περίπτωση του εσωτερικού όσο και σε αυτήν του εξωτερικού ελέγχου.
- Το στοιχείο του *επιχειρηματικού κινδύνου*, το οποίο έχει επιρροή και στις δύο περιπτώσεις ελέγχου.
- Τα συμπεράσματα που προκύπτουν τόσο από τον εσωτερικό όσο και από τον εξωτερικό έλεγχο παρουσιάζονται μέσα από τις εκθέσεις ελέγχου από τους ελεγκτές.
- Το *Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου* της επιχείρησης απασχολεί τόσο τους εσωτερικούς όσο και τους εξωτερικούς ελεγκτές.
- Ο εσωτερικός, όπως και ο εξωτερικός έλεγχος διενεργούνται σύμφωνα με όσα ορίζουν τα *Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα* και ακολουθούν τον *Κώδικα Δεοντολογίας* που έχει οριστεί για το επάγγελμα.

9.3 ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Τα πιο βασικά σημεία στα οποία συναντάμε διαφορές μεταξύ των δύο ειδών ελέγχου είναι τα εξής:

- Παρατηρούμε διαφορά στη *συχνότητα* του ελέγχου. Ο εξωτερικός έλεγχος διενεργείται στην οικονομική μονάδα σε ετήσια βάση. Αντίθετα, εσωτερικός έλεγχος διενεργείται καθ' όλη τη διάρκεια της χρονικής περιόδου, καθώς

πρόκειται για έλεγχο που γίνεται σε κάθε δραστηριότητα της οικονομικής μονάδας χωριστά.

- Στους *στόχους* του ελέγχου. Σε αντίθεση με τους στόχους του εσωτερικού ελέγχου που ορίζονται από το Διοικητικό Συμβούλιο της οικονομικής μονάδας και τα επαγγελματικά πρότυπα, οι στόχοι του εξωτερικού ελέγχου τίθενται βάσει όσων ορίζουν τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα.
- Στο *πεδίο εργασίας*. Για έναν εσωτερικό ελεγκτή, το πεδίο εργασίας του εμπεριέχει τις διαδικασίες που ακολουθούνται για την εταιρική διακυβέρνηση, την οργάνωση της οικονομικής μονάδας, τους στόχους της, τη διαχείριση των κινδύνων, και την προς το καλύτερο εξέλιξη των διαδικασιών, που σημαίνει ότι ο εσωτερικός έλεγχος επικεντρώνεται σε γεγονότα που πρόκειται να γίνουν στο μέλλον. Από την άλλη μεριά, το πεδίο εργασίας για έναν εξωτερικό ελεγκτή αποτελείται μόνο από τις οικονομικές καταστάσεις. Έτσι, ο εξωτερικός έλεγχος προσφέρει αντικειμενική γνώμη όσον αφορά οικονομικού περιεχομένου θέματα της επιχείρησης, καθώς επικεντρώνεται σε πραγματικά στοιχεία.
- Στην *ισχύ* του λογιστικού ελέγχου. Το σύνολο των συναλλαγών της οικονομικής μονάδας υπόκειται εσωτερικό έλεγχο, ενώ ο εξωτερικός έλεγχος ασχολείται αποκλειστικά με τις διαδικασίες από τις οποίες προκύπτουν τα χρηματοοικονομικά αποτελέσματα και οι χρηματοοικονομικές επιδόσεις της οικονομικής μονάδας.
- Στη *διαφορετική προσέγγιση ως προς το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου*. Οι ελεγκτές που διενεργούν εσωτερικό έλεγχο βλέπουν από κάθε πλευρά οτιδήποτε σχετίζεται με τον τομέα της οργάνωσης στο Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου. Σε αντίθεση με αυτό που γίνεται στον εξωτερικό έλεγχο, όπου οι ελεγκτές έχουν ως αντικείμενο μόνο ότι σχετίζεται με τον χρηματοοικονομικό τομέα του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου.
- Στον *κίνδυνο*. Ως προς τον εσωτερικό έλεγχο, υπάρχει μεγάλος κίνδυνος στη διαδικασία του προγραμματισμού στη δραστηριότητά του. Σε αντίθεση με τον εξωτερικό έλεγχο, όπου οι πληροφορίες των κινδύνων χρησιμοποιούνται με σκοπό να προσδιοριστεί η φύση τους, ο έλεγχος, η χρονική περίοδος και οι διαδικασίες που οφείλουν να πραγματοποιηθούν σε ότι έχει να κάνει με την χρηματοοικονομική πλευρά.

- Στην αξιολόγηση παραγόντων κινδύνου. Για τον εσωτερικό έλεγχο, παράγοντες που μπορούν να αποτελέσουν κίνδυνο θεωρούνται οι εξής:
 - Η ικανότητα, η ακεραιότητα και επάρκεια του προσωπικού.
 - Το κλίμα ηθικής και η πίεση που ασκείται στη Διοίκηση για να επιτευχθούν οι στόχοι.
 - Το επίπεδο μηχανοργάνωσης.
 - Η επάρκεια και αποτελεσματικότητα του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου.
 - Το μέγεθος, η ρευστότητα και η αύξηση του όγκου των συναλλαγών.
 - Η γεωγραφική διασπορά των διαδικασιών.
 - Οι οικονομικές καταστάσεις.
 - Η αποδοχή των διαπιστώσεων λογιστικού ελέγχου και τα μέτρα που λαμβάνονται διορθωτικά.
 - Οι οικονομικές, λειτουργικές, οργανωτικές και τεχνολογικές αλλαγές.
 - Η ημερομηνία και το αποτέλεσμα που προέκυψε από τους προηγούμενους λογιστικούς ελέγχους.

Από την άλλη μεριά, στον εξωτερικό έλεγχο, οι παράγοντες που θεωρούνται ως απειλή είναι αποκλειστικά εκείνοι που έχουν να κάνουν με τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις, είτε καθίστανται ικανοί να συμβάλουν στο περιεχόμενό τους.

Σε κάθε περίπτωση, όποιες και αν είναι οι ομοιότητες και οι διαφορές μεταξύ τους, υπάρχει αλληλεξάρτηση μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου, η οποία έχει τη δυνατότητα να συμβάλει στην ενίσχυση καθενός από τους δύο τύπους ελέγχου ξεχωριστά αλλά και της ίδιας της οικονομικής μονάδας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10^ο

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Ο εσωτερικός έλεγχος είναι μία από τις πιο σημαντικές λειτουργίες μέσα στην επιχείρηση. Αποτελεί την ανεξάρτητη, αντικειμενική, διαβεβαιωτική και συμβουλευτική δραστηριότητα η οποία στοχεύει στη σωστή σχεδίαση και βελτίωση των λειτουργιών του οργανισμού. Εφαρμόζοντας τις κατάλληλες μεθόδους και έχοντας ένα καλό σύστημα εσωτερικού ελέγχου επιτυγχάνεται η αποτελεσματικότητα της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας.

Εξίσου σημαντικός είναι και ο εξωτερικός έλεγχος ο οποίος διενεργείται από ειδικούς επαγγελματίες οι οποίοι έχουν ανεπίληπτο ήθος, άρτια επιστημονική κατάρτιση και την απαιτούμενη εμπειρία για να εφαρμόσουν τις γνώσεις τους στην πράξη. Κύριο χαρακτηριστικό του εξωτερικού ελέγχου είναι ότι διενεργείται από εξωτερικούς ελεγκτές οι οποίοι δεν έχουν καμία εξάρτηση με την ελεγχόμενη επιχείρηση σε αντίθεση με τους εσωτερικούς ελεγκτές οι οποίοι είναι υπάλληλοι της ελεγχόμενης επιχείρησης. Με τον εξωτερικό έλεγχο πιστοποιείται η αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων της ελεγχόμενης επιχείρησης και έτσι αυξάνεται το ενδιαφέρον των επενδυτών προς αυτή.

Γενικά με τη διενέργεια των ελεγκτικών διαδικασιών (εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου) επιτυγχάνεται η πρόληψη και η καταστολή απρόβλεπτων γεγονότων, εντοπίζονται οι αδυναμίες της ελεγχόμενης επιχείρησης, γίνεται ορθολογικότερη διαχείριση των πόρων της επιχείρησης, οι οικονομικές καταστάσεις αποκτούν μεγαλύτερη αξιοπιστία και αυξάνεται η αποδοτικότητα της.

Βέβαια, κατά τη διενέργεια του ελέγχου μπορεί να εντοπιστούν κάποιες ανακρίβειες, λόγω απροσεξίας του ελεγκτή ή έλλειψης χρόνου, είτε επειδή δεν είχε τους απαιτούμενους πόρους και την εμπειρία που χρειάζεται για να ανταπεξέλθει στις προσδοκίες της επιχείρησης. Ακόμα, κάποιες ανακρίβειες – παραβάσεις οφείλονται σε καταδολιεύσεις, ανειλικρίνεια, απάτες. Ένας ακόμη λόγος που εμφανίζονται κάποιες ανακρίβειες είναι ότι οι ελεγκτές δεν εξετάζουν όλους τους λογαριασμούς ξεχωριστά αλλά παίρνουν ένα δείγμα.

Σίγουρα αυτά που προσφέρει η ελεγκτική υπερισχύουν κάποιων αρνητικών φαινομένων που δημιουργούνται όπως τα λάθη που αναφέραμε παραπάνω και αυτό διότι λαμβάνοντας τα κατάλληλα μέτρα μπορούν και αυτά να αντιμετωπιστούν.

Συνοψίζοντας, μπορούμε να πούμε ότι τόσο ο εσωτερικός, όσο και ο εξωτερικός έλεγχος και γενικότερα η ελεγκτική, αποτελεί αδιαμφισβήτητα έναν σημαντικό παράγοντα για την βιωσιμότητα και την ανάπτυξη των επιχειρήσεων.

Στην παρούσα πτυχιακή αρχικά αναπτύσσεται η έννοια της ελεγκτικής, ο εσωτερικός έλεγχος και το σύστημα εσωτερικού ελέγχου το οποίο περιλαμβάνει όλες τις διαδικασίες και τις μεθόδους που χρησιμοποιεί ο εσωτερικός έλεγχος για τη διεξαγωγή του ελέγχου. Επίσης, αναλύεται η έννοια του εξωτερικού ελέγχου, τα είδη του και η αναγκαιότητα του για την ελεγχόμενη οικονομική μονάδα. Κατόπιν, αναπτύσσεται η κοινωνική ευθύνη του ορκωτού ελεγκτή και οι βασικές αρχές δεοντολογίας που πρέπει να τηρεί. Ακόμα, δίνεται έμφαση στην σημαντικότητα των φύλλων εργασίας και των εκθέσεων, καθώς επίσης γίνεται αναφορά στον ελεγκτικό κίνδυνο και την ουσιαστικότητα. Τέλος, αναπτύσσονται οι ομοιότητες και οι διαφορές του εσωτερικού και του εξωτερικού ελέγχου, καθώς επίσης και το συμπέρασμα το οποίο προκύπτει από την εργασία αυτή.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Υπόδειγμα 1

Υ.Ε.Ε.	ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	Φ.Ε. 1,1 (1.1-1)
Έκθεση: Νο.....		Ημερομηνία:
Βήμα:		
Αντικείμενο: Αξιολόγηση διαδικασιών		

Κατά τη διενέργεια του ελέγχου διαπιστώθηκε, ότι οι υπάρχουσες σήμερα διαδικασίες δεν καλύπτουν όλο το εύρος διαχείρισης των υλικών και τούτο οφείλεται εις το ότι έχουν να αναθεωρηθούν εδώ και τρία χρόνια. Επίσης δεν γίνεται σχετική αναφορά στον τρόπο διαχείρισης των σκάρτων και ακίνητων υλικών και ποια τμήματα είναι αρμόδια να κινούν τη διαδικασία εκποίησης αυτών.

Πρόταση

Για τις πιο πάνω διαπιστώσεις, άποψη του εσωτερικού ελέγχου είναι:

- α. το τμήμα διαχείρισης των υλικών σε συνεργασία με το τμήμα οργάνωσης της εταιρίας να αναθεωρήσουν τις υπάρχουσες διαδικασίες στα νέα δεδομένα, ως επίσης να συμπεριλάβουν στο διαδικαστικό μέρος τη διαχείριση των ακινήτων και σκάρτων πρώτων υλών και υλικών μέχρι και το στάδιο εκποίησης αυτών.
- β. επίσης να συμπεριληφθεί παράγραφος στις διαδικασίες, η οποία να ορίζει ότι το τμήμα αποθηκών για εύρυθμη λειτουργία, είναι αρμόδιο να εισηγείται προς το τμήμα οργάνωσης, την αλλαγή των διαδικασιών, όπου και όποτε αυτό κρίνεται αναγκαίο.

.....
Ο Εσωτ. Ελεγκτής

.....
Ο Δ/ντης
Εσωτ. Ελέγχου

Πηγή: Παπαστάθης, 2003

Υπόδειγμα 2

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Φ.Ε. 2,1

(2,1-1)

ΑΠΟΓΡΑΦΗ ΥΛΙΚΩΝ

Α/Α	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΥΛΙΚΩΝ	ΚΩΔ.	ΑΠΟΘΕΜ. ΑΠΟΓΡ.	ΑΠΟΘ. ΚΑΡΤΕΛ.	ΑΠΟΚΛΙΣΗ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
1	NOVEX BP	100	100 ΣΑΚ.	120	-20	
2	MOBIL 163	103	3000 ΣΑΚ.	3000	OK	
3	ΚΑΟΛΙΝΗ	104	300 ΣΑΚ.	295	+5	
4	MASTER ΚΟΚ	110	180 ΣΑΚ.	185	-5	
5	MASTER ΜΠΛΕ	111	20 ΔΟΧ.	20	OK	
6	MASTER ΜΠΛΕ	121	50 ΔΟΧ.	50	OK	
7	ΜΕΛΛΑΝΙ ΚΙΤΡ	131	60 ΔΟΧ.	60	OK	
8	ΜΕΛΛΑΝΙ ΡΟΖ	177	100 ΔΟΧ.	100	OK	
9	ΜΕΛΛΑΝΙ ΠΡΑΣ	122	80 ΔΟΧ.	80	OK	
10	ΜΕΛΛΑΝΙ ΚΟΚ	222	200 ΚΙΒ.	195	+5	
11	ADEX 100	147	40 ΒΑΡ.	45	-5	
12	NALCO 60	149	20 ΒΑΡ.	20	OK	
13	NALCO 120	186	50 ΒΑΡ.	48	+2	
14	NALCO 200	163	15 ΒΑΡ.	15	OK	
15	E 84	201	300 ΒΑΡ.	300	OK	
16	ΒΙΟΦΩΣ SP	201	56 ΒΑΡ.	56	OK	
17	NALCO 4040	205	400 ΒΑΡ.	400	OK	
18	T.B.P. ΛΑΔΙ	301	158 ΒΑΡ.	150	+8	
19	ΒΙΑΤΕΧ 101	305	3000 ΣΑΚ.	2990	+10	
20	ΤΣΑΝΤΕΣ	304	455 ΚΙΒ.	455	OK	

.....
Υπεύθυνος αποθήκης

.....
Εσωτ. Ελεγκτής

ΑΘΗΝΑ 24.4.2002

Πηγή: Παπαστάθης, 2003

Υπόδειγμα 3

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Φ.Ε. 3,1

(3,1-1)

ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΥΛΩΝ ΑΠΟΘΗΚΗΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ

A/A	No ΔΕΛΤ.	ΗΜΕΡ-ΜΗΝΙΑ	ΚΩΔ. ΕΙΔΟΥΣ	ΠΟΣΟΤ.	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
1	516	20/2	6160	500 Kgr	<p>Το δελτίο εξαγωγής Νο 516/ 2.2.02 της αποθήκης παρότι εκδόθηκε με προορισμό την παραγωγή δεν έφτασαν ποτέ. Κατά τον αρμόδιο της αποθήκης εκδόθηκε εικονικά για να καλυφθεί η κλοπή της πρώτης ύλης, για την οποία δεν ενημέρωσε τον Δ/ντή του και φυσικά δεν έλαβε γνώση η διοίκηση. Η αξία του ανέρχεται σε 8.804 ευρώ.</p> <p>Επίσης και το Δελτίο Νο 520/ 22.2.02, αξία 14.674 ευρώ αφορά εικονική εξαγωγή από την αποθήκη προς την παραγωγή, η οποία ουδέποτε παρέλαβε 2000 Kgr χαρτομάζας στην εν λόγω ημερομηνία. Κατά τον αρμόδιο της αποθήκης το δελτίο αυτό εκδόθηκε για να καλυφθεί φύρα από υγρασία, δίχως να ενημερωθεί ο Δ/ντής των αποθηκών.</p> <p>Και οι 8 εξαγωγές από την αποθήκη α/α 3-10 του πίνακα, σύμφωνα με τα δελτία της παραγωγής Νο 018/1.1, 020/2.1, 024/5.1, 031/15.1, 040/2.2, 082/ 11.2, 085/18.2, 090/19.2, παρελήφθησαν κανονικά.</p>
2	520	22/2	6204	2000 Kgr	
3	347	1/1	5500	20 ΒΑΡ.	
4	399	2/1	5588	200 Kgr	
5	400	5/1	5530	2000 Kgr	
6	430	15/1	5560	25 Kgr	
7	480	2/2	6001	10000 Τεμ.	
8	481	1/3	8010	3000 Kgr	
9	508	18/2	6070	25 Kgr	
10	510	19/2	6100	250 Τεμ.	

.....
Υπεύθυνος αποθήκης

.....
Εσωτ. Ελεγκτής

ΑΘΗΝΑ 24.4.2002

Πηγή: Παπαστάθης, 2003

Υπόδειγμα 4

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Φ.Ε. 4.1

(4.1-1)

ΑΠΟΓΡΑΦΗ ΥΛΙΚΩΝ

Α/Α	ΥΛΙΚΑ ΣΥΣΚΕΥΑΣΙΑΣ	ΚΩΔ.	ΠΟΣΟΤ. / ΤΕΜ.	ΟΡΙΟ ΑΣΦΑΛ.	ΑΞΙΑ ΕΥΡΩ	ΑΠΟΚΛ.
1	FACIAL Νο 1	1200	300.000 τεμ.	180-200 χιλ.	44.000	+100 χιλ.
2	FACIAL Νο 2	1201	150.000 τεμ.	140-170 χιλ.	25.400	+20 χιλ.
3	ΟΚΤΑΡΙ	1400	308.000 τεμ.	280-320 χιλ.	52.825	ΟΚ
4	ΔΩΔΕΚΑΡΙ	1401	278.000 τεμ.	180-220 χιλ.	46.400	+58 χιλ.
5	ΚΟΥΖΙΝΑΣ	1600	500.000 τεμ.	450-600 χιλ.	8.804	ΟΚ
6	BABY SM	1300	85.000 τεμ.	50-80 χιλ.	44.000	+5 χιλ.
7	ΖΕΛΟΦΑΝ	3000	2.200 τεμ.	2-3 χιλ.	14.674	ΟΚ
8	LINETA	1700	320.000 τεμ.	300-350 χιλ.	49.890	ΟΚ
9	TISSUE	1800	180.000 τεμ.	130-150 χιλ.	23.400	+30 χιλ.
10	ΧΑΡΤΟΜ.	1801	640.000 τεμ.	400-500 χιλ.	58.694	+140 χιλ.

Πλέον των υλικών του πιο πάνω πίνακα, απεγράφησαν και τα πιο κάτω 23 υλικά με τους κωδ. 1204, 1250, 1308, 1390, 1405, 1470, 1479, 1809, 1880, 1890, 1895, 1609, 1675, 1688, 1190, 1195, 1100, 1188, 9000, 9028, 9050, 1100, 2001, τα οποία δεν παρουσίασαν ελεγκτικό ενδιαφέρον.

.....
Υπεύθυνος αποθήκης

.....
Εσωτ. Ελεγκτής

ΑΘΗΝΑ 24.4.2002

Πηγή: Παπαστάθης, 2003

Υπόδειγμα 5

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Φ.Ε. 5.1

(5.1-1)

ΠΡΟΣ: Διεύθυνση Εσωτερικού Ελέγχου

ΑΠΟ: Τμήμα αποθήκης

ΘΕΜΑ: Απογραφή σκάρτων-ακίνητων χημικών

A/A	ΥΛΙΚΑ	ΚΩΔ.	ΠΟΣΟΤ.	ΗΜ/ΝΙΑ ΛΗΞΗΣ	ΟΝ. ΑΞΙΑ ΕΥΡΩ
1	ADEX-100	4200....	5318 Kgr	5/96	3.668
2	LUNATALK	4304....	500 Kgr	7/96	1.629
3	ΚΟΛΛΑ HOT	4306....	127 Kgr	3/96	740
4	ΡΗΤΙΝΗ Α	4708....	3000 Kgr	10/96	226
5	NOW NOVEN	4609....	500 Kgr	6/96	2.395
6	ANTEX 101	4607....	400 Kgr	4/98	5.869
7	NALCO B	4906....	200 Kgr	9/98	1.467
8	NALCO A	4000....	2000 Kgr	4/01	968
9	X/B DOLLY	4301....	10000 Τεμ.	3/01	666
10	ΡΗΤΙΝΗ Β	4604....	5000 Kgr	6/01	26.301
					43.929,57

.....
Υπεύθυνος αποθήκης

ΑΘΗΝΑ 24.4.2002

Πηγή: Παπαστάθης, 2003

Υπόδειγμα 6

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Φ.Ε. 1.1

Συμφωνία τράπεζας

(1,1-3)

ΦΛΩΡΙΑΔΑ Α.Ε.

ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥ ΤΡΑΠΕΖΗΣ	Α/Α ΕΚΘΕΣΗΣ	1025	
Εμπορική / 777-19534783			
31-12-2002	Ελεγκτής	Γ.Τσαούσης	
		26-1-2003	
Υπόλοιπο σύμφωνα με αντίγραφο λογ/μού τραπεζής Συν: Καταθέσεις μη καταχωρημένες (31/12)		27.800.000*	E
27/12 850.000			
28/12 3.200.000			
29/12 1.150.000		5.200.000	V
Επιταγή Νο 1518/7 μη πλειρωθήσα		250.000	Λ
		33.250.000	
Μείον: Συναλ/κή σε κυκλοφορία 300.000			
Επιτ. Νο 4720 σε κυκλοφορία 1.200.000			
Πληρωμή συναλ/κής 3.000.000			
Υπόλοιπο κατά ισοζύγιο		4.500.000	Σ
		28.750.000	N
E: Επιβεβαιώθηκε στο αντίγραφο λογ/μού της Τράπεζας Δεκεμβρίου.			
Λ: Ακάλυπτη κατά ειδοποίηση της Τράπεζας και προμηθευτή.			
V: Ελέχθησαν στα αντίγραφα κατάθεσης και "Extraits" 26/01/2003.			
Σ: Αθροίστηκε.			
N: Αναζητήθηκε στο ισοζύγιο 31/12/2002			
Παράδειγμα φύλλου εργασίας με χρήση ελεγκτικών συμβόλων.			

*τα ποσά αναφέρονται σε χιλιάδες ευρώ

Πηγή: Παπαστάθης, 2003

Υπόδειγμα 7

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Φ.Ε. 2,1

Έλεγχος ηλικίας β' υλών

(2,1-1.5)

ΦΛΩΡΙΑΔΑ Α.Ε.

ΑΠΟΓΡΑΦΗ Β' ΥΛΩΝ				Α/Α ΕΚΘΕΣΗΣ	1048	
				Ελεγκτής	Α. Κατσαρός	
12-11-2002				Ημ/νία	25-11-2002	
a/a	Υλικά	Κωδικός	Ποσότητα	Ημ/νία εισαγωγής	Λήξη	Ον. Αξία ευρώ
1	ADEX-100	1200...	5318 kgr	5-10-83	5-9-87	1.250.000
2	LUNATALK	1304...	500 kgr	1-2-84	3-4-86	555.000
3	ΚΟΛΛΑ HOT	1306...	127 kgr	1-9-82	4-7-85	252.000
4	PHTINH	1708...	3000kgr	5-7-81	3-11-83	77.000
					Σ	2.134.000
5	NOW WOVEN	1609...	500 kgr	10-10-84	1-9-86	816.000
6	NALCO	1000...	2000 kgr	5-9-83	8-8-85	330.000
7	X/B DOLLY	1301...	10.000 τεμ.	15-3-82	3-3-86	227.000
8	ΤΣΑΝΤΕΣ DOW	1604...	5.000 τεμ.	15-5-80	17-5-84	8.962.000
					Σ	10.335.000

Παρατηρήσεις:

- Τέσσερις Β' ύλες ήτοι α/α 1-4, ονομ. αξίας 2.134.000 ευρώ λόγω υπεραποθεματοποίησης έληξε το όριο ηλικίας.
- Επίσης, οι Β' ύλες α/α 5-8, ονομ. αξίας 10.335.000 ευρώ δεν χρησιμοποιήθηκαν λόγω κατάργησης παραγωγής προϊόντων με αποτέλεσμα και αυτά να έχουν λήξει.
- Διάβρωση των δοχείων, διαρροή υλικών στο δάπεδο.
- Κάλυψη 50 τετραγωνικών μέτρων χώρου αποθήκης.

Σ: Έγιναν οι αθροίσεις.

V: Ελέχθησαν όλες οι Β' ύλες, ως προς την ημερομηνία λήξης.

E: Επιβεβαιώθηκαν από τον υπεύθυνο αποθήκης.

.....
Υπεύθυνος αποθήκης

.....
Εσωτ. Ελεγκτής

Πηγή: Παπαστάθης, 2003

Υπόδειγμα 8**ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΓΙΑ ΤΟ ΤΜΗΜΑ ΤΑΜΕΙΑΚΩΝ ΕΙΣΠΡΑΞΕΩΝ**

Ερώτηση	Απάντηση			Η απάντηση βασίζεται σε		Σχόλια
	Ναι	Όχι	Άσχετη ερώτηση	Ερώτηση	Παρατήρηση	
1. Τα άτομα που εισπράττουν τα μετρητά έχουν αρμοδίως εξουσιοδοτηθεί;						
2. Ανοίγεται η αλληλογραφία από άτομα που δεν έχουν προσπέλαση στα λογιστικά βιβλία;						
3. Λαμβάνει και καταγράφει τις επιταγές άτομο που δεν έχει σχέση με το ταμείο;						
4. Στέλνεται ένα αντίγραφο του πίνακα επιταγών στο τμήμα πελατών, για να γίνει ενημέρωση των καρτελών πελατών;						
5. Γίνεται σύγκριση του Αναλυτικού ημερολογίου εισπράξεων με το λογαριασμό των χρεωστών του Γενικού Καθολικού;						
6. Γίνεται σύγκριση του λογαριασμού χρεωστών του Γενικού Καθολικού με το προσωρινό ισοζύγιο του αναλυτικού καθολικού χρεωστών;						
7. Καταγράφονται με εγγραφές μηχανογραφικά όλες οι εισπράξεις από πωλήσεις τοις μετρητοίς, καθώς και οι λοιπές εισπράξεις;						

8. Τα ημερήσια σύνολα των Μηχανογραφικών καταστάσεων επαληθεύονται από άτομα που δεν έχουν προσπέλαση στο ταμείο;						
9. Τα διάφορα έξοδα από επενδύσεις, ενοίκια ή άλλες αιτίες προβλέπονται από προϋπολογισμούς εισπράξεων, ώστε η μη είσπραξη αυτών να μπορεί να ελεγχθεί έγκαιρα;						
10. Φυλάσσονται τα χρεόγραφα και τα γραμμάτια από άτομα διαφορετικά από τον ταμία;						
11. Καταθέτονται κάθε μέρα στην τράπεζα οι εισπράξεις των υποκαταστημάτων;						
12. Καταθέτονται όλες οι ημερήσιες εισπράξεις στην τράπεζα, από άτομο που δεν έχει σχέση με το λογιστήριο και την τήρηση των βιβλίων του ταμείου;						
13. Το αριθμημένο γραμμάτιο καταθέσεων υπογράφεται από τον ταμία της τράπεζας και συγκρίνεται με την εγγραφή του ταμείου, από άτομο διαφορετικό από τον ταμία και τον λογιστή;						
14. Σφραγίζονται αμέσως όλες οι ακάλυπτες επιταγές και διαμαρτύρονται τα γραμμάτια από υπάλληλο διαφορετικό από τον ταμία; κλ.π.						

Πηγή: Τσακλάγκανος, 2005

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

A. Ελληνική

- ❖ Καζαντζής, Χ., 2006. *Ελεγκτική & Εσωτερικός έλεγχος*. Πειραιάς: Εκδόσεις Business Plus A.E.
- ❖ Κάντζος, Κ., 1995. *Ελεγκτική*. Α' έκδοση. Αθήνα: Εκδόσεις Σταμούλης
- ❖ Κάντζος, Κ., 2006. *Ελεγκτική*. Β' έκδοση. Αθήνα: Εκδόσεις Σταμούλης
- ❖ Καραμάνης, Κ., 2008. *Σύγχρονη Ελεγκτική*. Αθήνα: Εκδόσεις Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών
- ❖ Μπαλής, Θ. Αθ., 1998. *Σύγχρονη Ελεγκτική*. Αθήνα: Εκδόσεις Σταμούλης
- ❖ Παπαστάθης, Π. Σ., 2003. *Ο Σύγχρονος Εσωτερικός έλεγχος (Internal Audit) στις Επιχειρήσεις – Οργανισμούς*. Αθήνα: Εκδόσεις Ο.Π.Α.Π.
- ❖ Παπάς, Α. Α., 1997. *Ελεγκτική*. Αθήνα: Εκδόσεις Σμπίλιας
- ❖ Παπάς, Α. Α., 1999. *Εισαγωγή στην Ελεγκτική*. Αθήνα: Εκδόσεις Μπένου Γ.
- ❖ Τσακλάγκανος, Α. Α., 1987. *Ελεγκτική*. Α' έκδοση. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Αφοί Κυριακίδη Α.Ε.
- ❖ Τσακλάγκανος, Α. Α., 2005. *Ελεγκτική*. Β' έκδοση. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Αφοί Κυριακίδη Α.Ε.

B. Ξενόγλωσση

- ❖ Meigs, W. B., 1984. *Ελεγκτική*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήσης
- ❖ Cheung, Y. K., Tham L. G., 1997. *The Finite strip Method*. Εκδόσεις Taylor & Francis Inc

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- www.soel.gr
- www.taxheaven.gr
- www.taxnews.info
- www.logistis.gr
- www.gedd.gr
- www.hiia.gr/internal_audit.htm